

SAVONIA

■ OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
SOSIAALI-, TERVEYS- JA LIIKUNTA-ALA

MITEN MENEÄ –VILLA JUNIORIN NUORET

Tutkimus nuorten arjesta sijaishuollon päihdeyksikössä

TEKI-
JÄT:

Heidi Kortelainen
Jaana Suoniemi

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä(t) Heidi Kortelainen ja Jaana Suoniemi	
Työn nimi Miten menee — Villa juniorin nuoret. Tutkimus nuorten arjesta sijaishuollon päihdeyksikössä	
Päiväys	28.1.2019
Sivumäärä/Liitteet	71/6
Ohjaajat Johanna Komulainen ja Anne Waldén	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Villa junior, Hanna Saarinen	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Opinnäytetyössä tutkittiin nuorten sekä työntekijöiden arkea sijaishuollon päihdeyksikössä. Toimeksiantajana toimi Villa junior, jossa toteutetaan yhteisöllistä, lääkkeetöntä sekä toiminnallista ja osallistavaa päihdekuntoutusta 15-17 vuotiaille nuorille. Nuoret osallistuvat arjen struktuurin suunnitteluun. Lastensuojelussa on tärkeää, että nuori voi olla mukana suunnittelemassa häntä itseään koskevia asioita. Tutkimuksessa teoreettisena viitekehystenä käytettiin lastensuojelun näkökulmaa, päihdeistä aiheutuvaa riippuvuutta sekä päihdekuntoutusta toiminnallisuuden, yhteisöllisyyden ja osallisuuden alueilla.</p> <p>Tutkimus toteutettiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, ja sen tavoitteena oli tuottaa tietoa nuorten arjesta sijaishuollon päihdeyksikössä, Villa juniorissa. Tutkimuksessa haastateltiin yksilöhaastatteluina nuoria sekä työntekijöitä. Haastatteluiden avulla selvitettiin, kuinka intensiivinen päihdekuntoutus näkyy Villa juniorin arkipäiväisessä toiminnassa, sekä millaisena arki haasteineen koetaan ja kuinka toimintaa voitaisiin mahdollisesti kehittää. Haastattelut Villa juniorissa toteutettiin heinäkuussa 2018. Haastatteluaineisto koostui puolistrukturoiduista teemahaastatteluista. Haastatteluaineisto litteroitiin, ja sisällönanalyysiä varten aineisto luettiin moneen kertaan, ja luokiteltiin abstrahointikaavioiden avulla.</p> <p>Tutkimus toi toimeksiantajalle tietoa kuinka toimintaa voisi kehittää ja millaisiin asioihin arjessa tulisi kiinnittää huomiota. Nuoret olivat yleisesti ottaen hyvin tyytyväisiä Villa juniorin arkeen ja toivat esille paljon positiivisia toimintaan liittyviä seikkoja. Myös kehitettävät osa-alueet tulivat haastatteluista selkeästi ilmi. Nuoret toivat esille kehittämiskohteena muun muassa puhelimen käyttökiellosta luopumisen. Nuoret toivoivat toimivia rangaistuksia tilanteisiin, joissa päihdekuntoutuksessa oleva nuori omalla motivaation puutteellaan heikentää koko yhteisön yhteishenkeä. Nuoret toivoivat sunnuntaille lisää ohjattua toimintaa sekä lisää omaohjaajakeskusteluja etenkin päihdekuntoutuksen alkuvaiheessa. Työntekijöiden haastatteluja tarkastellessa esille nousi hyvä työyhteisö, mikä koettiin ensiarvoisen tärkeänä arjen toimivuuden kannalta.</p>	
Avainsanat Villa junior, nuorten päihdekuntoutus, toiminnallisuus, osallisuus, yhteisöllisyys	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author(s) Heidi Kortelainen ja Jaana Suoniemi			
Title of Thesis How is it going — The adolescents of Villa Junior. Research on daily routines in foster care substance rehabilitation			
Date	28.1.2019	Pages/Appendices	71/6
Supervisor(s) Johanna Komulainen ja Anne Waldén			
Client Organisation /Partners Villa Junior, Hanna Saarinen			
<p>Abstract</p> <p>The aim of the thesis was to study the routines of teenagers and employees in substance rehabilitation. The client organization of the thesis was Villa Junior, which is a rehabilitation unit where communal, non-medical, and functional rehabilitation methods are used for 15-17 year-old teenagers. The adolescents participate in the planning of the structure of daily routines. In child welfare it is essential for teenagers to have a possibility to participate in the planning of the daily programme. The theoretical framework of the thesis includes the child welfare perspective, substance abuse addictions and different areas of rehabilitation, e.g. functional, communal and involvement.</p> <p>The qualitative research method was applied in this study. The aim of the thesis was to provide information about the daily routine of teenagers in the rehabilitation in Villa Junior. The adolescents and employees were interviewed individually in the study. The purpose of the interviews was to find out how the intensive drug rehabilitation is manifested in the daily activities, how the young people experience every day life and its challenges, and how the activities could be developed. The interviews were made in July 2018. The interview material consisted of semi-structured theme-interviews. The material was transcribed and then read through various times in order to make an analysis of the content, and it was classified using the abstraction schemes.</p> <p>The study provided information about how the activities could be developed and which issues should be taken into account. The adolescents were mostly satisfied with the everyday life of Villa Junior and brought up numerous positive matters about the activities. In addition, the areas to be improved were also pointed out clearly. One of the development ideas the adolescents pointed out was the ban on mobile phones. The young people hoped for workable sanctions in situations where the teenager's lack of motivation affects negatively the team spirit. The adolescents opted for more of organized activities on Sundays and more conversations with the personal care-givers, especially at the beginning of the rehabilitation. What came out from the employees' interviews was a good work community and it was considered the most important matter for the functionality of the routine.</p>			
<p>Keywords Villa Junior, substance rehabilitation for adolescence, functionality, participation, communality</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	PÄIHTEET NUOREN ELÄMÄSSÄ.....	7
2.1	Moniulotteinen päihderiippuvuus.....	10
2.2	Päihteidenkäyttö nuoruusiässä	13
3	LASTENSUOJELUN ROOLI PÄIHDENUOREN TILANTEESSA	16
3.1	Lainsäädäntö ja nuorten päihteidenkäyttö	16
3.2	Lastensuojelun prosessi.....	17
3.3	Rajoitustoimenpiteiden osuus sijaishuollossa	20
3.4	Lapsen ja nuoren osallisuus	21
4	NUORTEN PÄIHDEONGELMIEN HOITO JA PÄIHDEKUNTOUTUS.....	23
4.1	Toiminnallisuus osana intensiivistä kuntoutusta.....	25
4.2	Yhteisöllisyys osana intensiivistä kuntoutusta.....	26
4.3	Osallisuus osana intensiivistä kuntoutusta	27
5	PÄIHDEKUNTOUTUKSEEN ERIKOISTUNUT LASTENSUOJELUYKSIKKÖ VILLA JUNIOR.....	30
5.1	Toiminnan perusta Villa juniorissa	30
5.2	Arjen struktuuri Villa juniorissa.....	31
6	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	33
6.1	Tutkimusmenetelmä.....	33
6.2	Aineiston keruumenetelmä	34
6.3	Aineiston analyysimenetelmä	35
6.4	Luotettavuus ja eettisyys.....	36
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	40
7.1	Villa juniorin nuoret.....	40
7.2	Villa juniorin työntekijät.....	45
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	50
9	POHDINTA.....	52
	LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	55
	LIITE 1: ESITTELY- JA TUTKIMUSLUPAKIRJE NUORILLE.....	63
	LIITE 2: NUORTEN HAASTATTELUKYSYMYKSET	64
	LIITE 3: HENKILÖKUNNAN HAASTATTELUKYSYMYKSET	65

LIITE 4: VILLA JUNIORIN VIIKKO-OHJELMA	66
LIITE 5: ESIMERKKI NUORTEN HAASTATTELUJEN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA	67
LIITE 6: ESIMERKKI HENKILÖKUNNAN HAASTATTELUJEN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA	70

1 JOHDANTO

Lastensuojelulla on velvollisuus osallistua päihteitä ja huumeita käyttävän nuoren hoitoon ja arviointiin, sillä niiden katsotaan vaarantavan nuoren terveyttä ja kehitystä, ja tavoitteena lastensuojelulla on aina turvata nuoren kehitys ja terveys (Von der Pahlen, Marttunen, Partanen ja Holopainen 2012, 222). Nuorten terveystapatutkimusten (NTTT) sekä kouluterveyskyselyjen ansiosta suomalaisnuorten päihteiden käytöstä on saatu sängen runsaasti tietoa. Kansainvälinen vertailutieto on peräisin Maailman terveysjärjestön tutkimuksista sekä eurooppalaisesta ESPAD-tutkimuksesta (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs). (Von der Pahlen, Lepistö ja Marttunen 2013, 109.)

Lastensuojelussa yhtenä tärkeänä periaatteena on, että lapsi tai nuori saa olla mukana suunnittelemassa asioita, jotka koskevat häntä (Lastensuojelun keskusliitto s.a.a). Lastensuojelulaitoksessa nuori voi osallistua oman toimintansa suunnitteluun, mistä on paljon hyötyä sekä nuorelle itselleen että ohjaajille. Oman toiminnan suunnittelu vahvistaa nuoren käsitystä siitä, että hänen mielipiteitään arvostetaan. Se muuttaa ohjaajan käsitystä nuoresta, sekä tekee nuoren ja hänen tilanteensa näkyväksi. Se antaa myös ohjaajalle mahdollisuuden osoittaa, että hän on kiinnostunut nuoren ajatuksista. (Oranen 2016.)

Tutkimuksemme toimeksiantaja Villa junior on lastensuojelulaitos, joka tarjoaa päihdekuntoutusta 15-17- vuotiaille nuorille. Nuoret tulevat Villa junioriin sosiaalityöntekijän päätöksellä avohuollon tukitoimenpiteenä, kiireellisellä sijoituksella tai huostaanotettuina. Villa junior on määräaikainen sijoituspaikka, jossa kuntoutusjakson arvioitu pituus on avohuollon sijoituksella tulleiden nuorten osalta 3-6 kuukautta, ja huostaanotetuilla arviolta 7-10 kuukautta (Saarinen 2019-01-25). Villa juniorin tarjoaman päihdekuntoutuksen tarkoituksena on saada päihteitä käyttävä nuori havahtumaan ja näkemään oma tilanteensa, ja kuntoutusjakson jälkeen hänet joko kotiutetaan tai sijoitetaan muualle. Yhteisöllisyys, lääkkeettömyys ja strukturoituun viikko-ohjelmaan perustuva osallisuus sekä toiminnallisuus ovat Villa juniorin kuntoutuksen periaatteet. Villa juniorin kuntoutustoimintaa toteutetaan jatkuvan kehittämisen periaatteella. Työntekijät ja asiakkaat ovat mukana kehittämässä toimintaa. (Villa junior s.a.)

Toteutimme tutkimuksemme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Tavoitteena oli tuottaa tietoa nuorten arjesta sijaishuollon päihdeyksikössä, Villa juniorissa. Tarkoituksena oli selvittää nuoria sekä työntekijöitä haastatteleamalla, kuinka Villa juniorin tarjoama intensiivinen päihdekuntoutus näkyy toiminnassa, ja millaisena arki ja sen tuomat haasteet koetaan.

Olemme tehneet sosionomiopintoihin liittyvät ammatilliset harjoittelut lastensuojelun ja päihdetyön parissa, ja kontekstit kiinnostivat meitä. Opinnäytetyössä molemmat mielenkiinnon kohteet toteutuivat näiden aihealueiden yhdistyessä. Näiden aihealueiden lisäksi liitimme opinnäytetyöhön osallisuuden käsitteen. Tämän myötä saimme kasaan kokonaisuuden, joka antaa hyödyn monipuolisesti sekä toimeksiantajalle, haastateltaville että meille opinnäytetyöntekijöille.

2 PÄIHTEET NUOREN ELÄMÄSSÄ

Päihteet ovat aineita, jotka vaikuttavat keskushermostoon. Päihde on yleisnimitys, johon katsotaan kuuluvaksi kemialliset tai luonnosta saatavat aineet, jotka aiheuttavat elimistössä humala- tai päihtyneen tunnetilan. Alkoholin lisäksi päihteitä ovat keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet, sekä päihdyttävät ja huumausainelaisissa määritetyt aineet. (Ihalainen ja Kettunen 2011, 207.) Huumausainelain (Huumausainelaki 30.5.2008/373 § 3.) mukaan huumausaineiksi määritellään YK:n huumausaineyleissopimuksen ja psykotrooppisia aineita koskevan yleissopimuksen listaamien aineiden ja valmisteiden lisäksi YK:n uusia psykoaktiivisia aineita koskevien päätösten mukaiset aineet sekä tietyt kasvit ja sienet. Kannabis, stimulantit, opioidit, hallusinogeenit, muuntohuumeet sekä päihtymistarkoituksessa käytettävät lääkkeet ovat yleisimpiä Suomessa käytettyjä huumeita. (Holmberg, Partanen ja Koskelo 2015, 63).

Internetissä huumeiden välittäminen on yleistynyt, ja sitä voidaankin pitää yhtenä esimerkkinä huumeiden käyttöön liittyviin muutoksiin. Niin sanottu anonyymi verkko, jossa huumeita välitetään ja ostetaan, aiheuttaa hankaluuksia huumevalvonnalle sekä huumeiden vastaisille toimille. Verkko-myynti on koko ajan kasvussa, mutta huumekauppojen kokonaisuuteen peilaten se on vähäistä. Sosiaalinen media ja lääkkeiden väärinkäyttö tuovat omat haasteensa. Nuorten osalta on huolestuttavia merkkejä siitä, että uusien huumemarkkinoille tulevien bentsodiatsepiinien käyttö voi olla kasvussa. Käytettäessä näitä alkoholin kanssa, riskit edelleen kasvavat. Ennaltaehkäisevän työn merkitys korostuu. (Euroopan huumausaineiden ja niiden väärinkäytön seurantakeskus, 2018, 12.)

Kannabis on Suomessa yleisin käytetty huumausaine. Kannabista käytetään sekä lääkkeenä että päihtymistarkoituksessa. Kannabisvalmisteita ovat marihuana, hasis ja hasisöljy. Niitä voidaan käyttää joko polttamalla savukkeessa, sellaisenaan tai juomaan, leivonnaisiin tai makeisiin liuotettuna tai höyryttämällä piipussa tai polttamalla vesipiipussa. (Holmberg ym. 2015, 63, 71.)

Kannabiksesta seuraa psyykinen riippuvuus, ja mitä nuorempana käytön aloittaa, sitä suuremmalla todennäköisyydellä se aiheuttaa riippuvuutta. Nuorten kannabiksen käyttö on erityisen haitallista juuri sen vuoksi, että sen ikäisenä aivot ovat todella alttiita haitallisille seurauksille, joita päihteet aiheuttavat. Kannabiksen käytöstä seuraa tarkkaavaisuuden sekä muistin heikentymistä ja oppimisvaikeuksia. Runsas kannabiksen käyttö on yhdistetty myös heikkoon koulussa pärjäämiseen. Ei ole kuitenkaan vielä tutkittu, palautuvatko aivojen muutokset ennalleen kannabiksen käytön lopettamisen jälkeen vai ovatko muutokset pysyviä. Nuoret, jotka käyttävät kannabista, saattavat sairastua muita nuoria helpommin masennukseen. Ja jos käytön on aloittanut alle 17-vuotiaana, masentumisriski myöhemmässä elämän vaiheessa on noin puolitoista kertaa isompi kuin muilla nuorilla. (Ehyt s.a.)

Suonensisäisesti Suomessa yleisimmin käytettyjä huumausaineita ovat stimulantit amfetamiini, amfetamiinin johdos metamfetamiini ja syntetttinen amfetamiinijohdos ekstaasi, jotka piristävät ja aktivoivat keskushermostoa. Opioidit voidaan jakaa neljään eri ryhmään; elimistön tuottamat välittäjäai-

neet endorfiini ja dynorfiini, opioidialkaloidit morfiini ja kodeiini, puolisynteettisesti morfiinista ja kodeiinista valmistettava heroini ja synteettisesti valmistettavat lääkeaineet buprenorfiini ja metadoni. Opioidit vaikuttavat keskushermostoa lamaannuttavasti ja euforisoivasti. Hallusinogeeneja saadaan luonnosta sienistä ja kasveista ja valmistamalla puoli- tai täysin synteettisesti. Synteettisesti valmistettuja hallusinogeeneja ovat LSD ja PCP. Psilosooni ja psilosybiini ovat hallusinogeeneja, joita saadaan esimerkiksi suippomadonlakkisienestä. (Holmberg ym. 2015, 72-80.)

Muuntohuumeet ovat aineita, joita ei ole huumausainelaisissa luokiteltu huumausaineiksi, koska ne usein ovat uusia ja käytetty päihtymistarkoituksessa vasta vähän aikaa, mutta ne muistuttavat vaikutuksiltaan ja kemialliselta rakenteeltaan huumausaineiksi luokiteltuja aineita. (Szilvay 2017.) Muuntohuumeita voidaan valmistaa lähes kaikista huumausaineryhmistä ja eri muuntohuumeita voi olla jopa tuhansia. Yksilöllisiä vaikutuksia, jotka voivat olla hengenvaarallisia, ei pystytä ennakoimaan ja sekakäytön yhteydessä yliannostusriski kasvaa. (Holmberg ym. 2015, 80-81.)

Lääkkeiden väärinkäytöllä tarkoitetaan lääkkeiden tietoista väärinkäyttöä päihtymys- tai huumausainetarkoituksessa. Sekakäyttö ja oheiskäyttö ovat myös lääkkeiden väärinkäyttöä. Päihdetarkoitukseen käytetään yleensä keskushermostoon vaikuttavia reseptilääkkeitä tai lääkevalmisteita. Keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä ovat bentsodiatsepiineista diatsepaami, oksatsepaami, loratsepaami, tematsepaami, alpratsolaami ja klooridiatsepoksiidi. Kipulääkkeistä väärinkäytetään yleensä morfiinia, fentanyyliä ja oksikodonia. Epilepsian hoitoon käytetty pregaliini ja ADHD:n hoitoon käytetty metyyli-fenidaatti ovat myös yleisesti väärin käytettyjä lääkkeitä. Alkoholin ja huumausainelaisien kanssa samanaikaisesti käytettävien unilääkkeiden väärinkäyttö on myös yleistä. (Holmberg ym. 2015, 82-85.)

Päihteiden keskushermostoon vaikuttavan ominaisuuden vuoksi nuorten kohdalla riskitekijät päihteiden käytössä liittyvät erityisesti aivojen toimintaan. Aivojen altistuessa päihteille nuoruusiällä, iäkkäuteen liittyvä impulsiivinen käyttäytyminen ei välttämättä mene ohi aikuisikään mennessä. Päihteet myöskin lisäävät aggressiivista käyttäytymistä, heikentävät kognitiivisia taitoja sekä vaikuttavat nimenomaan hermoston kehitykseen. (Ihalainen ja Kettunen 2011, 211.)

Nuoruusiässä aivojen kehitys on voimakasta. Keskushermostoon vaikuttaville aineille altistuminen nuoruusiässä vaikuttaa aivojen kehitykseen haitallisesti ja lisää riskiä aikuisiän päihteiden väärinkäytölle sekä päihderiippuvuudelle. Suorien terveyshaittojen lisäksi päihteiden käyttö lisää altistumista harkitsemattomalle käyttäytymiselle ja tapaturmille. Nuorten kohdalla myös poissaolot koulusta sekä opintojen keskeytyminen ovat yhteydessä päihteiden käyttöön. (Fröjd, Kaltiala-Heino, Ranta, von der Pahlen ja Marttunen 2009, 19.) Nuoren päihteidenkäytön suoria terveydellisiä haittoja voivat olla jo muutaman kuukauden päihteidenkäytön aiheuttama maksa- tai haimasairaus ja päihteiden vaikutukset muun muassa sukupuoli- ja hormonituotantoon. (Holmberg, Salo-Chydenius, Kurki ja Hämläinen 2015, 364.)

National Institute on Drug Abuse (NIDA 2014.) -sivustolla käytetään nuorten aivojen kuvauksessa autoa vertauskuvana. Nuoren aivoja on verrattu usein autoksi, jossa on täysin toimiva kaasupoljin

mutta huonot jarrut. Nuoret haluavat kokea miellyttäviä kokemuksia ja välttää huonoja, mutta arvostelu - ja päätöstentekokykytaidot ovat edelleen rajalliset. Tämä vaikuttaa heidän kykyynsä punnita riskejä ja päätöksiä, mukaan lukien kyky tehdä päätöksiä huumeiden käytön suhteen. Tästä johdun ennaltaehkäisevien toimenpiteiden merkitys nuorten kohdalla on merkittävässä roolissa huumeiden käyttökokeilujen estämiseksi. Suurimmalle osalle huumeita kokeilevista nuorista kokeilu ei johda riippuvuuteen. Silloin kun nuori ajautuu käyttämään huumeita toistuvasti, se voi aiheuttaa vakavia sosiaalisia ja terveysriskejä mukaan lukien koulumenestyksen huonontumista, ongelmia perheessä ja muissa sosiaalisissa suhteissa ja mielenkiinnon menetystä terveellisiin elämäntapoihin. Huumeiden käyttö heikentää myös muistia ja nostaa sairastumisen riskiä esimerkiksi C-hepatiittiin ja HIV:n suojaamattomaan seksin tai saastuneiden neulojen jakamisen vuoksi.

Suomessa ja ulkomailla tehdyissä pitkittäistutkimuksissa on tullut esille, että nuorena aloitetusta alkoholinkäytöstä voi myöhemmällä iällä seurata päihdehäiriöitä. On todennäköistä, että aikuisena alkoholia käytetään paljon ja usein, jos alkoholikokeilut on aloitettu jo hyvin nuorena. Päihteidenkäyttö voi aiheuttaa aggressiivisuutta ja riskinottokynnys madaltuu. Humalassa tai pilvessä ollessaan nuori on helpommin kuin selvinpäin alttiina väkivaltaisudelle, joko väkivallan tekijänä tai uhrina. Tapaturmat ovat erityisen merkittävä haitta. (Von der Pahlen ym. 2013, 111.)

Lapset ovat hyvin riippuvaisia heitä kasvattavista aikuisista. Aikuisilta opitaan myöskin tavat päihteiden käyttöön. Amerikassa 25 prosenttia lapsista kasvaa kodeissa, joissa käytetään alkoholia tai huumeita. Tästä on näille lapsille haitallisia seurauksia, joita ovat tunteisiin ja käyttäytymiseen liittyvät ongelmat sekä riskit tulla hyväksikäytetyksi. Vanhemman tehtävä on kantaa huolta lapsestaan, mutta jos vanhempi käyttää päihteitä, nämä roolit kääntyvät, eikä lapsi edes tiedosta tätä. (American addiction centers 2018.)

Kinnunen ym. (2017, 3, 52.) tuovat esiin Sosiaali- ja terveysministeriön julkaiseman raportin, jossa tarkastellaan 12–18-vuotiaiden nuorten terveystapatutkimuksen 2017 tuloksia. Nuorten terveystapatutkimuksen tuloksia seurataan valtakunnallisesti toteutetuilla kyselyillä joka toinen vuosi. Edelliseen terveystapatutkimukseen 2015 verrattuna nuorten tupakointikokeilut ovat vähentyneet 14–16-vuotiailla. Nuuskakokeilut ovat pysyneet ennallaan ja 18-vuotiaiden poikien silloin tällöin käyttö lisääntynyt. Raittiiden osuuden pysähtyminen sekä alkoholin käytön ja humalajuomisen pitkään jatkunut väheneminen ovat pysähtyneet vuosien 2015 ja 2017 välillä. Raportin mukaan humalajuominen 12-vuotiaiden ikäryhmässä on harvinaista. 14-vuotiaista pojista 1 prosentti ja tytöistä 2 prosenttia on ilmoittanut olleensa humalassa vähintään kerran kuukaudessa ja 16-vuotiaista 8 prosenttia on ilmoittanut olleensa humalassa vähintään kerran kuukaudessa vuonna 2017. 18-vuotiaista pojista 28 prosenttia ja tytöistä 26 prosenttia on ilmoittanut juoneensa itsensä humalaan 1-2 kertaa tai useammin kuukauden aikana.

Euroopassa neljän vuoden välein tehdyn 15-16-vuotiaiden nuorten päihteiden käyttöä käsittelevän tutkimuksen (ESPAD, European School Survey Project on Alcohol and other drugs) mukaan suomalaiset nuoret ovat löytäneet parempaa tekemistä alkoholin käytön sijaan. (Raitasalo 2018.) Tutkimuksen mukaan nuorten alkoholin käyttö on vähentynyt vuosi vuodelta ja vähenee edelleen. Nuoret

ovat listanneet alkoholin käytön vähentämiseksi seuraavanlaisia syitä: vanhemmat asettavat tiukempia rajoja, alkoholia on vaikeampaa saada ja kavereiden kanssa voi tehdä sellaista, mikä ei liity alkoholiin. On esitetty myös näkemys, että kannabiksen käytön lisääntyminen olisi syynä alkoholin käytön vähenemiseen, mutta niillä ei näyttäisi olevan nuorille tehdyn kyselyn mukaan yhteyttä. Tutkimuksessa on käytetty 15–16-vuotiaiden nuorten päihteiden käyttöä käsittelevän eurooppalaisen koululaistutkimuksen Suomen aineistoa vuosilta 1999–2015. Kysely on toteutettu vuodesta 1995 alkaen neljän vuoden välein 23–36 Euroopan maassa 16 vuotta täyttävillä koululaisilla. (THL 2018a.)

A-klinikkasäätiön Nuortenlinkki.fi:n ja Varjomaailma.fi:n 2018 verkkosivuilla tehdyn väestökyselyn mukaan täysi-ikäisyyden tuomat muutokset elämässä aiheuttavat nuorille paineita, ja päihteitä käyttävät nuoret puolestaan kertovat sen saavan aikaan jopa ahdistusta. Täysi-ikäiset juovat usein hankkivan lisäksi alkoholia muun muassa suruun ja tylsyyteen. Päihteitä käyttävä nuori puhuu usein ongelmistaan ystävilleen, kun taas päihteetön nuori puhuu vanhemmilleen. Nuoret tarvitsevat tukea vanhemmiltaan, oli kyseessä sitten päihteitä käyttävä nuori tai ei. Tuen tarve ei katoa, vaikka nuori ylittää täysi-ikäisyyden rajan. Nuoret itse ovat sitä mieltä, että vanhempien tehtävä on asettaa heille rajat liittyen päihteiden käyttöön, mikä lopulta tarkoittaa nuorten tarvitsevan aikuisten laatimien rajojen lisäksi nimenomaan aikuisten kiinnostusta heidän asioitaan kohtaan. On tärkeää nähdä nuori osana perhettä sekä yhteisöä. (Saarinen, Mäkäräinen ja Takala 2018.)

2.1 Moniulotteinen päihderiippuvuus

Latinaksi riippuvuus on *addictio*, jättäytymistä jonkun valtaan, voimakkaan ja toistuvan halun ohjaama käyttäytymistä (Viljamaa 2011, 7). Lääketieteessä riippuvuusoireyhtymä on luokiteltu tautiluokituksella ICD-10. Riippuvuusoireyhtymän diagnosoinnissa diagnostiset kriteerit ovat voimakas tai pakonomainen tarve käyttää ainetta, heikentynyt käytön kontrolloimisen kyky, vieroitusoireet, sietokyvyn kasvu, keskittyminen aineen käyttöön ja jatkuva käyttö haitoista huolimatta. (Lappalainen-Lehto, Romu ja Taskinen 2007, 20.)

Päihteiden käytöllä on moniulotteisia fyysisiä, psyykkisiä sekä sosiaalisia vaikutuksia. Päihderiippuvuuden kehittyessä päihteiden mukanaan tuomat haitat lisääntyvät. Päihderiippuvuus on pakonomainen tai voimakas halu käyttää päihteitä huolimatta päihteiden käytön aiheuttamista haitoista. Fyysinen päihderiippuvuus aineiden käytön lopettamisen jälkeen ilmenee elimistössä vieroitusoireina, joiden pelko voi aiheuttaa riippuvuuskäyttäytymisen jatkumista. Psykkinen riippuvuus syntyy tottumisen kautta ja voi kestää pidempään kuin fyysinen riippuvuus. (Lappalainen-Lehto ym. 2007, 14–16.) Psykkinen riippuvuus voi syntyä riippuvuutta aiheuttavan aineen tai toiminnan aiheuttaman hyvänolon tunteen tai niiden tuottaman adrenaliinin vuoksi. Riippuvainen on henkisesti koukussa niihin ja niistä eroon pääseminen tai toiminnan rajoittaminen voi aiheuttaa masennus- tai ahdistusoireita, jopa aggressiivista käytöstä. (Viljamaa 2011, 9–10.)

Eri päihteet vaikuttavat aivoihin eri tavalla. Yhteinen tekijä on se, että kaikki nostavat kemiallisen dopamiinin tasoa aivojen mielihyvakeskuksessa. Mielihyvää tuottavat toiminnot kuten ystävien kanssa ajan viettäminen, musiikin kuunteleminen, urheilu ja kaikki muut motivoivat kokemukset

nuorilla aiheuttavat dopamiinin vapautumista kohtuullisessa määrin. Tämä vahvistaa käyttäytymistä, joka edistää oppimista, terveyttä, hyvinvointia ja sosiaalisten siteiden vahvistumista. Päihteet voivat valitettavasti kaapata tämän prosessin. Päihteiden käytön tuottama mielihyvä voi olla niin voimakas verrattuna muihin mielihyvää tuottaviin toimintoihin, että siihen kehittyy vahva pakkomielle kokea se uudestaan. Epäkypsien aivojen on vaikea kieltäytyä päihteiden käytöstä ja ajatella päihteiden käytöstä aiheutuvia seurauksia. Kokemuksen toistuessa aivot vahvistavat hermoyhteyksiä päihteiden käytön ja mielihyvän välillä, mikä vahvistaa assosiaatiota. (NIDA 2014.)

Riippuvuuden kehittyminen on kuin petollinen kierre. Säännöllinen käyttö ei pelkää muuta ihmisen elämän tärkeysjärjestystä, vaan se voi myös vaikuttaa tärkeisiin aivojen alueisiin, jotka ovat välttämättömiä arvostelukyvylle ja itsekontrollille, vähentäen pikkuhiljaa yksilön kykyä hallita tai lopettaa päihteiden käyttö. Siksi yleisestä käsityksestä huolimatta tahdonvoima on usein riittämätön riippuvuuden voittamiseen. Päihteiden käyttö heikentää niitä aivojen osia, jotka mahdollistavat päihteistä kieltäytymisen. (NIDA 2014.)

Sosiaalisella riippuvuudella voidaan tarkoittaa riippuvuuden sidonnaisuutta johonkin yhteisöön. Esimerkiksi tupakoinnista eroon pääseminen voi olla vaikeaa, jos kaveriporukassa kaikki muut tupakoivat. Tapariippuvaisuudessa toimintaa kuvaa tilannesidonnaisuus ja rutiininomaisuus. Tiettyyn aikaan toistuvat toiminnot ovat muuttuneet rutiineiksi, joista luopuminen voi olla haasteellista ja aiheuttaa riippuvaiselle ahdistusta ja masennusoireita. (Viljamaa 2011, 10.)

Nuorilla sosiaalisuus eli toisin sanoen yksilön, ryhmän ja yhteisön suhde kytkeytyy toisinaan humalan kokemukseen sekä juomistapaan. Sosiaalisuuden muunnelmat ovatkin erään toteamuksen mukaan pidäkkeetön sosiaalisuus, yksilökeskeinen sosiaalisuus ja tahdikas sosiaalisuus. Jatkuessaan käyttö kuitenkin heikentää sosiaalista toimintakykyä, jolloin vaikeuksia ilmenee muun muassa sosiaalisissa suhteissa. (Lappalainen-Lehto ym. 2007, 41-43.)

Simosen (2007, 35-36.) artikkelissa kuvataan nuorten juomisen sosiaalisuuden lajeja nuorten haastatteluissa esiin tulleiden esimerkkien avulla. Pidäkkeettömän sosiaalisuuden kuvataan seuraavan karnevaalin logiikkaa. Kollektiivisesti toimiessa pidäkkeitä ei ole, runsas juominen ei ole sidoksissa aikaan, se on kontrolloimatonta ja hulvatonta, ryhmässä ”tehdään kaikkea typerää, kohelletaan ja örvelletään” ja vain resurssit kuten rahan puute voi rajoittaa sitä. Ryhmässä yhdessä juominen ja ”hölmöily” vahvistaa yhteisön siteitä.

Yksilökeskeisessä sosiaalisuudessa korostuu yksilön oma kokemus ja yksilöllinen tunnetila. Yksilökeskeisessä sosiaalisuudessa minä- muotoinen puhe korostuu ja vähäinkin juomamäärä voi tuoda hyvän olon tunteen. Yksilökeskeisessä sosiaalisuudessa keskeistä on päihtymystilan oma kokeminen, kokemus omaan minäänsä. (Simonen 2007, 48.)

Tahdikkaassa sosiaalisuudessa alkoholi nähdään sosiaalisuuden edistäjänä, mutta sopivassa ja kohtuullisessa määrin nautittuna ja välttämällä ylilyöntejä. Itsekontrollin säilyttäminen nähdään tärkeänä ja sen menettäminen ja toisten huolehtimista tarvitseminen yhteishenkeä huonontavana. Juominen

tapahtuu samassa tahdissa muiden kanssa, jolloin juominen on säädeltyä ja rajoitettua. (Simonen 2007, 42-46.)

Päihderiippuvuus johtuu monista eri tekijöistä ja riippuvuudesta eroon pääseminen ei aina ole helppoa. Hoidossa pitäisi kiinnittää huomiota aineen käytön lopettamisen lisäksi kuntoutujan toimintakykyyn sekä elämän laatuun. Ensimmäinen askel kuntoutuksessa on ongelman myöntäminen ja halu muutokseen. Kuntoutus on usein pitkä prosessi, eikä riippuvuudesta eroon pääseminen usein onnistu ensimmäisellä yrittämällä. On tärkeää tunnistaa tilanteet, joissa tekee mieli käyttää päihteitä ja kuinka usein tilanteita syntyy. Näille tilanteille tulee keksiä vaihtoehtoisia tapoja toimia. Riippuvuus on jaettu fyysisen, sosiaalisen ja psyykkisen riippuvuuden alueisiin ja vaikuttavina tekijöinä ovat muun muassa käyttäjän ympäristö, persoonallisuus ja kaveripiiri sekä käytetyn aineen määrä ja käyttötapa. (YAD s.a.)

Pahimmassa tapauksessa päihteet saavat elämästä otteen, jolloin päihteiden käyttö hallitsee elämän sisältöä. Päihteet ehdollistavat elämää ja aiheuttavat ongelmia kaikilla osa-alueilla, fyysisellä, psyykkisellä sekä sosiaalisella. Riippuvuus tarkoittaa kykenemättömyyttä hallita päihteen käyttöä, sekä voimakasta tarvetta käyttää ja hankkia sitä. Yleensä sosiaalinen elämä ja vapaa-ajan harrastukset kärsivät riippuvuuden seurauksena, jossain vaiheessa ne ehkä väistyvät kokonaan. Päihderiippuvainen saattaa itse tiedostaa päihteistä aiheutuvat haitat, mutta ei silti lopeta käyttöä. Riippuvaisuuden edetessä myös toleranssi eli sietokyky kasvaa, jolloin nuori tarvitsee aiempaa suurempia annoksia. (YAD s.a.)

Päihteiden käyttö aiheuttaa terveydellisiä haittoja ja niiden käytön laittomuuteen liitetään erilaisia sosiaalisia seuraamuksia. Paras itsehoito yksinkertaisesti on välttää sekä päihteiden että huumeiden käyttöä. (Duodecim, 2018.) Päihteiden ongelmakäyttö ajaa usein myös rikoksiin, joko rikoksen tekijäksi tai uhriksi. Päihteidenkäytöstä johtuva rahapula ajaa usein tekemään omaisuusrikoksia tai huumausainerikoksia. Suomessa huumeiden käyttö on laitonta, mutta tietyillä perusteilla käyttäjä voidaan jättää syyttämättä rikoksesta tai rangaistusta voidaan asettaa lievemmäksi. Myös päihdeaineiden erilaisuus aiheuttaa sekä hoitojärjestelmässä että päihdetyöntekijöille lisää haasteita, juuri päihdeiden laillisuusnäkökulmasta. (Lappalainen-Lehto ym. 2007, 47.) Poliisin tilastojen mukaan vuonna 2018 tammi-marraskuun aikana koko Suomessa kirjattiin 15-17-vuotiaiden osalta huumausainerikoksia yhteensä 1151, vuonna 2010 vastaava luku oli 786 (Itä-Suomen poliisin tilastot, 2019).

Yhtenä osana ihmisen ja väestön terveyttä ovat sosiaaliset tekijät, jotka voivat joko heikentää tai vahvistaa sitä. Sosiaaliin tekijöihin kuuluvat toimeentulo, sosiaaliset verkostot sekä keskinäinen vuorovaikutus ja sosioekonominen asema. Rakenteelliset tekijät, jotka myöskin vaikuttavat terveyteen, ovat muun muassa elinympäristö ja palvelujen saatavuus sekä toimivuus. Ehkäisevän päihdetyön avulla pystytään huolehtimaan lasten hyvinvoinnista, sillä päihteiden käytön vähentämisellä voidaan vahvistaa vanhempien kykyä huolehtia lapsistaan. (Partanen 2015, 467, 469-470.)

2.2 Päihteidenkäyttö nuoruusiässä

Nuoruuteen kuuluu erilaiset kokeilut ja valtaosa nuorista kokeilee myös päihteitä. Päihteidenkäytön kannalta nuoruuden ja varhaisaikuisuuden siirtymävaihe on kriittistä aikaa. Ulkoisilla tekijöillä, etenkin kaveripiirillä ja sen päihteisiin suhtautumisella on tutkimusten mukaan suuri merkitys nuorten päihteidenkäytön suhteen. Altistavia tekijöitä ovat myös vanhempien mielenterveys- ja päihdeongelmat, perheen sisäisten suhteiden ristiriidat ja perheen heikko sosioekonominen asema sekä päihteiden helppo saatavuus. Suojaavista tekijöistä merkittäviä tutkimusten mukaan ovat vanhempien huolenpito sekä nuoren omat henkilökohtaiset vahvuudet ja vahva itsetunto. (Holmberg, Salo-Chydenius, Kurki ja Hämäläinen 2015, 363-364.)

Nuorten kohdalla päihderiippuvuus on harvinaista. Diagnosoituja päihdehäiriöitä on noin 5-10 prosentilla nuoruusikäisistä. Heidän kohdallaan puhutaan päihdehäiriöstä, jolle ominaista on päihteiden sekakäyttö. (Holmberg ym. 2015, 364.) Fröjd, Kaltiala-Heino, Ranta, von der Pahlen ja Marttunen (2009, 18.) tuovat esiin sekakäytön olevan erityisen ongelmallista lääkaineiden ja alkoholin yhteisvaikutuksen ennalta-arvaamattomuuden ja yliannostusriskin mahdollisuuden vuoksi. Nuorten kohdalla käytös- ja mielialahäiriöt voivat edeltää päihdehäiriöitä (Holmberg ym. 2015, 367).

Perinnöllisillä tekijöillä on vaikutusta nuoren päihteiden käyttöön, mutta päihdeongelmien periytyvyyttä ei ole tutkimuksien avulla pystytty osoittamaan. Geneettinen alttius riippuvuuden suhteen on silti mahdollinen. Myös altistavilla tekijöillä on erityinen merkitys riippuvuuden kehittämisessä sekä päihteidenkäytön jatkamisessa. Altistavia tekijöitä voivat olla lapsuudessa ilmenneet itsehillinnän vaikeudet tai aggressiivisuus, vanhempien päihde- ja mielenterveysongelmat ja lähiympäristön tekijät. (Holmberg ym. 2015, 358-359, 363.) Heikkinen (2007, 32.) kirjoittaa lastensuojelun kehittämissuunnitelman raportissaan, että nuorten päihdeongelmien taustalla ovat perheiden hajoamiseen ja kasvatusongelmiin kytkeytyvät tekijät, sekä varhaiset mielenterveysongelmat. Nuoren päihteidenkäytön syynä voi mielenterveysongelmien lisäksi olla masennus. Taustalla ovat vahvasti myös päihteiden käytön vapautuminen sekä vanhemmuuden puuttuminen.

Mielenterveydellä ja huumeongelmilla on selkeä yhteys. Mitä nuorempana nuori sekaantuu huumeisiin ja mitä enemmän hän käyttää, sitä todennäköisempää on, että nuorella on myös psyykkistä oireilua sekä mielenterveydellisiä ongelmia, joista yleisimpiä ovat ahdistuneisuushäiriöt ja tarkkaavaisuus- sekä käytöshäiriöt. Suhde päihdeongelmien ja mielenterveyshäiriöiden välillä kuitenkin vaihtelee. Esimerkiksi ADHD altistaa huumeongelmille, ja puolestaan masennustila voi olla yhtäaikainen tai edeltää huumeiden käyttöä, huumeiden käytöstä voi seurata myös depressio. Erityisesti nuorten kohdalla päihde- ja huumehäiriöihin liittyy vahvasti itsemurhariski. (Von der Pahlen ja Marttunen 2012, 217.)

Dosentti ja psykiatrian erikoislääkäri Mauri Aallon mukaan kaksoisdiagnosointi on yleistä. Kaksoisdiagnosoin saaneella potilaalla on päihdeongelman lisäksi psykiatrinen häiriö, joka ei ole välittömässä yhteydessä päihteiden käytön kanssa. Päihdeongelmallisilla on psykiatrisia ongelmia ja psykiatrisista ongelmista kärsivillä on päihdeongelmia yleisyyden vaihdellessa huomattavasti psykiatristen

ongelmien mukaan. Kaksisuuntaista mielialahäiriötä tai skitsofreniaa sairastavista noin puolet kärsii myös päihdeongelmasta. Kaksoisdiagnoisoitujen hoidossa on huomioitava molemmat ongelmat sekä niiden keskinäiset vaikutukset joko toistaan pahentavina tai ylläpitävinä tekijöinä. (Aalto s.a.)

Vili Varjosen kokoamassa THL:n raportissa Huuometilanne Suomessa 2014 Varjonen viittaa Mikko Piispan pro gradu -tutkielmaan vuoden 2007 kuolemantapausten analysoinnista erityisesti nuorten ikäryhmissä (Varjonen 2015, 93). Piispa kertoo artikkelissaan Eivät huumeet yksin tapa (2010), että vuoden 2007 kuolinsyyasiakirjojen mukaan huumeisiin liittyvistä koko väestön 234 kuolemantapauksesta alle 20-vuotiaita vainajia oli 16, nuorimmat heistä 17-vuotiaita. Nuorten huumeiden käyttöön liittyvä riskialttius, kokemattomuus sekä mielenterveysongelmat ja lääkkeiden päihdekäyttö tuovat mukanaan omat riskitekijänsä nuorten kohdalla. (Piispa 2010, 170.) Alkoholimyrkytys oli kuolinsyynä 3 prosenttiin ikäluokan kuolemista (Varjonen 2015, 93).

Usein huumeiden kokeilulle tai käytölle ei ole yhtä ainoaa syytä, vaan valintoihin vaikuttaa aina käyttäjän tausta. Pelkästään se, että huumeiden käyttö on kielletty, voi olla syynä kokeilulle, nuori haluaa protestoida elämää. Huumeiden avulla halutaan usein myös eroon ahdistuksesta, masentuneesta olostai yksinäisyydestä, jopa kriisit oman perheen sisällä horjuttavat nuoren tasapainoa elämässä ja nämä kaikki vaikuttavat nuoren valintoihin. Yhteiskunnan nykytila myöskin tuo omat ulottuvuutensa epätasapainoiseen tilanteeseen. Useimmin omat kaverit ovat niitä, joiden kautta huumeisiin tutustutaan. Uteliaisuus tai jopa kavereiden osalta tuleva painostus altistavat kokeilulle, nykyään nuorilla on myös huumeita vähättelevä asenne. On myös totta, että huumeita käytetään helpommin ja useammin siellä, missä niitä on enemmän tarjolla. Tilannetta kokonaisvaltaisesti selvittäessä on tärkeää selvittää, miksi nuori on ajautunut käyttämään huumeita. Samalla tehdään suunnitelmia ja asetetaan välitavoitteita, tarpeen mukaan nuori ohjataan katkaisuhuitoon. (Nurmijärven kunta, s.a.)

Huumeiden käytöstä puhuttaessa tulee erottaa kokeilu, satunnainen käyttö, käyttö ja ongelmakäyttö. Ongelmakäytöstä puhutaan siinä vaiheessa, kun käytetään erittäin vaarallisia aineita, suomensisäisesti, ja kun terveydelliset ja sosiaaliset haitat, sekä riippuvuus on vakavaa ja voimakasta. On myöskin tärkeää ymmärtää nuorten huumeidenkäytön sekä nuoruuden monimuotoisuus. (Soikeli, 2000, 19.)

Nuorten kohdalla seuraukset päihteiden käytöstä näkyvät sosiaalisissa suhteissa sekä koulunkäynnissä. Sen sijaan terveydellisiä haittoja tai vieroitusoireita nuorilla tavataan yleensä harvemmin kuin aikuisten kohdalla. Nuoren käyttäessä runsaasti päihteitä ongelmia ilmenee usein mielenterveyden, kouluvaikeuksien, rikoksien ja tapaturmien, sekä sosiaalisen tuen puutteessa ja epäterveellisten elämäntapojen saralla. Usein käytetään montaa päihdettä samanaikaisesti. Riskitekijöitä ja suojaavia tekijöitä nuorten päihteiden käytön suhteen tiedetään olevan monia. Riskiä lisääviä tekijöitä ovat ympäristön ja perimän yhteisvaikutukset. Suojaavat tekijät tarkoittavat psykososiaalisia tekijöitä, jotka vähentävät päihteiden käyttöä. Näiden kaikkien tekijöiden tunnistamisella ja ennaltaehkäisevillä toimilla on suuri merkitys nuoren hoidon kannalta. (Niemelä, 2009, 49-50.)

Tässä opinnäytetyössä tutkimukseen osallistuneilla Villa juniorissa päihdekuntoutuksessa olleilla nuorilla heidän päihteiden käyttönsä on aiheuttanut heille merkittävää haittaa ja heidän tilanteensa on vaatinut lastensuojelun puuttumista tilanteeseen. Villa juniorin tarjoaman intensiivisen päihdekuntoutuksen keinoin pyritään motivoimaan nuori päihteettömään elämään. Nuoren sosiaalista, psykistä ja fyysistä kuntoutumista pyritään tukemaan kokonaisvaltaisesti kaikki osa-alueet huomioiden.

3 LASTENSUOJELUN ROOLI PÄIHDENUOREN TILANTEESSA

Nuoren päihderiippuvuuksista puhuttaessa lastensuojelulaki on ensisijainen auttamismuoto. Lastensuojelun tavoitteena on turvata lapsen etu ja oikeus erityiseen suojeluun. Lastensuojelulaki ja YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus muodostavat juridisen pohjan ja ohjeistuksen lastensuojelulle (Puonti, Saarnio ja Hujala 2004, 3). Puhuttaessa nimenomaan alaikäisten päihdehuollosta, yhteistyö eri tahojen välillä on erityisen tärkeässä asemassa. Hankalassa tilanteessa nuori voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa. Lastensuojelulakia sovelletaan tilanteissa, joissa muiden lakien edellytykset eivät tahdosta riippumattoman hoidon osalta toteudu. Tilanteessa, jossa nuori ei ole halukas hoitamaan omaa päihdeongelmaansa, hänet voidaan hoitaa lastensuojelun pakkotoimin. Jos nuorella puolestaan on myös mielenterveydellisiä ongelmia, häntä voidaan hoitaa tahdosta riippumattomalla psykiatrisella osastohoidolla. (Von der Pahlen, Marttunen, Partanen ja Holopainen 2012, 222.)

Suomessa vuonna 2017 sekä lastensuojeluilmoitusten, että kiireellisten sijoitusten määrät nousivat 15 prosentilla vuoteen 2016 verrattuna. Lastensuojeluilmoituksia kirjattiin vuonna 2017 yhteensä 139 368 kappaletta ja 76 116 lapsesta. Kiireellisiä sijoituksia tehtiin vuoden 2017 aikana 4081, samana vuonna huostaanotettuja lapsia ja nuoria oli yhteensä 10 526. Kiireellisten sijoitusten määrän kasvusta johtuen kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten ja nuorten määrä nousi 3 prosentilla. Avohuollossa lasten ja nuorten asiakkuudet sen sijaan vähenivät. (THL 2018d.) Villa junioriin nuoret tulevat oman asuinkuntansa lastensuojelun sosiaalityöntekijän päätöksellä joko avohuollon tukitoimenpiteenä, huostaanotettuina tai kiireellisellä sijoituksella (Villa junior, toimintasuunnitelma s.a.).

3.1 Lainsäädäntö ja nuorten päihteidenkäyttö

Tarkastelemme lainsäädäntöä siltä osin, mitkä lait ja säädökset ohjaavat tilannetta, jolloin nuori käyttää päihteitä. Nuoren käyttäessä päihteitä hänet voidaan toimittaa tahdosta riippumattomaan hoitoon, jolloin ohjaavana lainsäädäntönä sovelletaan lastensuojelulakia, mielenterveyslakia sekä päihdehuoltolakia. Oleellisempaa on kuitenkin pohtia, saako nuori tarpeenmukaista hoitoa ja hoitopaikan, sekä hyötykö päihdeongelmasta kärsivä nuori oikeasti tahdosta riippumattomasta hoidosta. (Pirkola ja Marttunen 2001, 1591.)

Päihdehuoltolaki säätelee päihderiippuvaisten palvelut, mikä tuo kunnille velvollisuuden järjestää päihdehuollon palveluita siinä määrin millainen tarve kunnassa niille on. Ehkäisevän päihdetyön laki sen sijaan määrää kuntien eri hallintokunnat tekemään yhteistyötä. (STM s.a.) Päihdehuoltolain tavoitteeksi on määritelty päihteiden ongelmakäytön ehkäisy ja vähentäminen. Sen lisäksi päihteiden käyttäjän ja hänen läheistensä turvallisuutta sekä toimintakykyä edistetään ja ongelmakäytöstä aiheutuvia haittoja ehkäistään. (Päihdehuoltolaki 17.1.1986/41, § 1.)

Mielenterveyslain mukaan alaikäinen henkilö voidaan määrätä tahdosta riippumattomaan psykiatriseen sairaalahoitoon, jos hän on hoidon tarpeessa ja hoitamatta jättäminen vaarantaisi hänen tai muiden terveyttä tai turvallisuutta eikä muita soveltuvia mielenterveyspalveluita ole käytettävissä.

Alaikäisen hoito tulee yleensä järjestää erillään aikuisista ja paikassa, jolla on edellytykset ja valmiudet hänen hoitoonsa. (Mielenterveyslaki 14.12.1990/1116, § 8.)

Säännös huumausaineiden käyttörikoksesta tuli voimaan vuonna 2001 ja sen avulla huumausaineiden käyttöön sekä vähäiseen hallussapitoon voidaan nykyisin puuttua entistä nopeammin. Ensiarvoisen tärkeää nopea puuttuminen on silloin, kun huumeet ovat yksilön kohdalla vielä kokeiluasteella. Huumausainerikoksissa nuorten kohdalla on käytössä puhuttelu, tavoitteena antaa nuorelle selkeä moite ja puuttua tilanteeseen nopeasti, lastensuojelutoimenpiteitä sekä lähikontrollia unohtamatta. Puhutteluun osallistuvat nuori, hänen huoltajansa, syyttäjä, poliisi sekä sosiaaliviranomainen. Tarkoituksena on selvittää tilanne tulevine ratkaisuneen nuorelle sekä kuulla näkemykset puhutteluun osallistujilta. (Nurmijärven kunta, s.a.)

Villa juniorissa sijoitettuna olevat nuoret ovat kaikki iältään alle 18-vuotiaita, joten lastensuojelulaki toimii ohjaavana lakina heidän ollessaan sijoitettuina Villa juniorin päihdekuntoutusta tarjoavaan lastensuojelulaitokseen. Nuorten hoito Villa juniorissa on järjestetty erillään aikuisista, jolloin toteutuu myös mielenterveyslain säädökset alaikäisen hoidosta. Villa juniorin nuoret ovat sijoitettuina eri kunnista ympäri Suomea, jolloin sijoittanut kunta vastaa heidän sijoituspaikkansa valinnasta sekä hoitonsa kustannuksista (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88, § 16 a).

3.2 Lastensuojelun prosessi

Ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista on vanhemmilla ja huoltajilla, joiden tehtävä on taata lapselle tasapainoinen hyvinvointi ja kehitys. Lastensuojelulain mukaan lasten ja perheiden kanssa toimivilla viranomaisilla on velvollisuus tukea vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään sekä pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain. Tarvittaessa lapsi ja perhe on ohjattava lastensuojelun piiriin. Lastensuojelun on tuettava vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia. Lakiin säädettyjen edellytysten mukaisesti lapsi voidaan sijoittaa kodin ulkopuolelle tai ryhtyä muihin toimenpiteisiin lapsen hoidon ja huollon järjestämiseksi. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 2).

Lapsen terveyden ja kehityksen vaarantuessa esimerkiksi päihteiden käytön vuoksi lastensuojelulaki velvoittaa sijaishuollon järjestämiseen ja huostaanottoon. Näihin toimenpiteisiin kuitenkin ryhdytään vain, jos lain 7 luvussa mainitut toimet ovat riittämättömiä tai eivät ole lapsen huolenpidon turvaamiseksi mahdollisia tai sopivia järjestää. Tai jos sijaishuolto arvioidaan lapsen edun mukaiseksi 4§ mukaan. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 40.) Lapsen sijoitus ja huostaanotto ovat lastensuojelulakiin perustuvaa lapsi- ja perhekohtaista suojelua. Lastensuojelulaissa alle 18-vuotiaita pidetään lapsina ja 18-20-vuotiaita nuorina. (Lastensuojelulaki 20.2.2010/88, § 3, § 6.)

Lastensuojelulaissa noudatetaan ns. lievimmän riittävän toimenpiteen periaatetta, millä tarkoitetaan perheen ongelmiin puuttumista valitsemalla käytössä olevista vaihtoehdoista lievin mahdollinen tapa. Perheen ongelmia pyritään ratkaisemaan ensisijaisesti avohuollon toimenpiteiden avulla. (Räty 2004,

85.) Ne ovat ensisijaisia ja lievempiä lastensuojelullisia keinoja perheitä tukiessa sekä puuttuessa lasten hyvinvointiin, ja perustuvat yhteistyöhön lapsen ja perheen kanssa. Sopimuksien kiinnipitämisestä sekä lapsen turvassa olosta on kuitenkin oltava varmuus. Jos lapsi sijoitetaan kiireellisesti avohuollon tukitoimenpiteenä, kunnalla on velvollisuus järjestää sijoituspaikka välittömästi. (STM 2016.) Tilanteessa, jossa lapsi tai nuori on syyllistynyt vakaviin rikoksiin tai omalla käytöksellään esimerkiksi päihteiden käytöllä vaarantaa oman terveytensä ja kehityksensä voidaan todeta, että kaikki avohuollon toimenpiteet ovat riittämättömiä. Silloin huostaanotto voi olla perusteltu ratkaisu lapsen edun ja avun saamisen toteutumiseksi. (Räty 2015, 369.)

Lastensuojelulliset toimet alkavat sen jälkeen, kun lapsesta tai nuoresta on tehty lastensuojeluilmoitus sosiaalitoimistoon tai sosiaalitoimeen lastensuojelun tarpeesta olevasta lapsesta. Ilmoituksen tekijä voi olla kuka tahansa, joka katsoo lapsen edun olevan vaarassa. Yksi syy lastensuojeluilmoituksen tekemiseen voi olla nuoren oma käyttäytyminen, joka vaarantaa hänen kehitystään. Lastensuojeluilmoituksen vastaanottamisen jälkeen sosiaalitoimi selvittää lapsen tilanteen, ja seitsemän arkipäivän sisällä ratkaisee, onko lapsen/perheen tilanteesta syytä tehdä lastensuojelutarpeen selvitys. Tämä tarkoittaa selvitystä lapsen erityisen tuen tarpeesta. (Ihalainen ja Kettunen 2012, 226-228.)

Lapselle nimetty oma sosiaalityöntekijä tapaa lapsen henkilökohtaisesti, ja lapsen oikeuksiin perustuen lapsi voi tuoda esille omat toiveensa. Vanhemmat, lapsi ja työntekijät tekevät tiivistä yhteistyötä lastensuojelutarpeen selvittämiseksi, jonka on oltava valmis kolmen kuukauden kuluessa. Yhteistyössä lapselle tehdään asiakassuunnitelma, hänen ollessaan lastensuojelun asiakas. Asiakassuunnitelma tarkistetaan vähintään kerran vuodessa, mutta se voidaan tarkistaa tarpeen vaatiessa myös useammin. (Ihalainen ja Kettunen 2012, 226-228.)

Asiakkuus lastensuojelussa alkaa sosiaalityöntekijän todettua palvelutarpeen arvioinnin perusteella lapsen kasvuolosuhteet puutteellisiksi tai lapsen käyttäytymisen vaaraksi kehitykselle tai jos lapsi muutoin on lastensuojelulain mukaisten tukitoimien tai palvelujen tarpeessa. Asiakkuus voi alkaa myös, jos lapsen edun turvaamiseksi joudutaan ryhtymään kiireellisiin toimiin, tai jos ennen kuin palvelutarpeen arviointi on valmistunut, perheelle annetaan lastensuojelun palveluita. (Lastensuojelulaki 30.12.2014/1302, § 27.)

Lastensuojelulain mukaan avohuollon sijoitus perustuu vapaaehtoisuuteen. Sijoitukseen vaaditaan sekä huoltajan että 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus. Sijoituksen edellytyksenä on, että sijoitus on tarpeen lapsen tuen tarpeen arvioimiseksi, lapsen kuntouttamiseksi tai lapsen huolenpidon järjestämiseksi väliaikaisesti huoltajan tai muun lapsen hoidosta vastaavan henkilön sairauden tai muun syyn vuoksi. Lastensuojelulain 37 a§:n mukaan huostaanoton edellytyksiä täyttyessä lasta ei voida sijoittaa avohuollon tukitoimena. Avohuollon sijoitusta ei saa käyttää myöskään toistuvana avohuollon tukitoimena, ellei se ole välttämätöntä lapsen edun vuoksi. Lapsen ollessa avohuollon tukitoimena sijoitettuna, sijoituksen jatkamisen edellytyksiä ja vaihtoehtoja on arvioitava viimeistään kolmen kuukauden kuluttua siitä, kun sijoitus on alkanut. (Ikonen 2013, 141-142.)

Lastensuojelulain mukaan sijaishuollolla tarkoitetaan huostaanotetun, kiireellisesti sijoitetun tai lastensuojelulain 83§:ssä tarkoitetulla väliaikais määräyksellä sijoitetun lapsen hoidon ja kasvatuksen järjestämistä kodin ulkopuolella. Kun lapsi sijoitetaan, otetaan sijaispaikan valinnassa huomioon hänen yksilölliset tarpeensa. Lapsi voidaan sijoittaa perhehoitoon, laitoshuoltoon tai muuhun hänen tarpeitaan vastaavaan hoitoon. (Lastensuojelulaki 10. luku § 49.) Paikasta ja sijoittamisesta vastaa lapsen asioista vastaava sosiaalityöntekijä, mutta päätös sijoittamisesta sijaishuoltoon kuuluu sosiaalihuollon johtavalle viranhaltijalle. (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88, § 43.)

Lapsen ollessa sijaishuollossa, tarkoituksena on turvata tasapainoisesti hänen kehityksensä sekä hyvinvointinsa, yksilölliset tarpeet ja toiveet huomioiden. Sijaishuollon kustannuksista sekä järjestämisestä vastaa kunta, jossa tarve lapsen sijaishuololle syntyy. Tärkeää on, että erotetaan sijaishuolto ja sijoittaminen. Lapsen oikeudet sijaishuollossa tulee myös huomioida. (THL 2018c.)

Sijaishuollon aikana on huolehdittava lapsen oikeuksien toteutumisesta. Lapsen oikeuksia ovat hänelle läheisten ihmisten sekä oman sosiaalityöntekijän tapaaminen, oikeus käyttövaroihin ja tarvittaaviin palveluihin sekä tiedonsaanti omasta tilanteesta. Sijaishuollossa huolehditaan lapsen tai nuoren arjesta sekä perushoidosta. Työskentely tapahtuu lapsilähtöisesti, ja kasvuympäristön tulee olla lapsen edun mukainen. Sijaishuollon toteutumisen kannalta hyvä yhteistyö kodin ja sijaishuoltopaikan välillä on tärkeää. Tavoitteena on, että lapsen asioista sovitaan yhteistyössä. Huoltajan oikeudet säilyvät vanhemmilla sijaishuollon aikana, vaikka tiettyjä rajoituksia on. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417; THL 2018b.)

Lastensuojelulain mukaista lapsen sijaishuoltoa sekä avohuollon tukitoimena annettavaa sijaishoitoa tarjoavia lastensuojelulaitoksia ovat lastenkodit, koulukodit ja muut niihin rinnastettavat lastensuojelulaitokset. Lastensuojelulain 57 §:ssä ei ole tarkasti määritelty minkälaisia laitostyöyksiköitä laki tarkoittaa. Yksityisen lastensuojelulaitoksen perustaminen edellyttää lastensuojelulain mukaan yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain mukaisen luvan saamista. Kunnan ja valtion alaiset laitokset eivät lupaa tarvitse. (Räty 2015, 500.) Ympäri vuorokautista lastensuojelupalveluja tuottavien yksityisten toimijoiden luvat haetaan Aluehallintovirastoista. Sosiaali- ja terveystieteiden valvonta- ja lupavirastosta haetaan valtakunnalliset luvat. Aluehallintovirastot ja Valvira valvovat kuntien lastensuojelupalvelujen toteuttamista. (STM 2018.)

Kiireelliseen sijoitukseen joudutaan turvautumaan lapsen ollessa välittömässä vaarassa, joko kotiolo-suhteiden vuoksi tai jos lapsi esimerkiksi päihteiden käytöllään aiheuttaa vaaran omalle terveydelle ja kehitykselleen (STM 2016). Kiireellinen sijoitus voi kestää enintään 30 päivää, jonka aikana sosiaalihuolto päättää lapsen asioista tietyin laissa määritellyin edellytyksin. 30 päivän aikana tulee selvittää huostaanoton tai muiden tukitoimenpiteiden tarve. (Lastensuojelulaki 30.12.2014/1302, § 38a, § 39.)

Lastensuojelulain mukaan lapsi on otettava huostaan, jos hän vaarantaa vakavasti terveyttään tai kehitystään päihteitä käyttämällä ja muut tukitoimet eivät ole lapsen edun mukaisia tai ovat riittämättömiä (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 40). Huostaanotto on aina monimutkainen, hankala ja

pitkä prosessi, jonka tarkoituksena on auttaa lasta ja perhettä. Huostaanottoa valmistellaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä perheen kanssa. Yleensä huostaanotto prosessi etenee yhteisymmärryksessä perheen sekä lapsen kanssa. Huostaanotot ovat kirjallisesti perusteltuja, perusteluista on käytävä ilmi, kuinka lapsen turvallisuus on vaarantunut, miten lasta on jo aiemmin koetettu auttaa ja minkä vuoksi toimet ovat olleet riittämättömiä. Huostaanoton merkitys tulee perustella lapsen kannalta eli miksi lapsi ei voi jäädä kotiin, vaan hänet täytyy ottaa huostaan. Huostaanotto on toistaiseksi voimassa oleva eli sen aikaa, kun lapsen etu sen vaatii. Jatkoa arvioidaan sosiaalityöntekijän toimesta vähintään kerran vuodessa. Viimeistään huostaanotto päättyy lapsen täyttäessä 18 vuotta. (Lastensuojelun keskusliitto s.a.b)

Tässä opinnäytetyöprosessissa lastensuojelun tukitoimien piirissä olevien nuorten perheiden tukemista ja yhteistyön tärkeyttä tarkastellaan nuoren päihdeongelman näkökulmasta. Avohuollon tukitoimenpiteitä tarkastellaan siltä osin, kuinka päihdenuorta ja hänen perhettään voidaan varhaisessa vaiheessa tukea. On tärkeää ymmärtää avohuollon tukitoimenpiteiden merkitys päihdenuoren hoidossa. Osa nuorista on sijoitettuna Villa junioriin avohuollon tukitoimenpiteenä. Tämän opinnäytetyön toteuttamisympäristönä toimii sijaishuollon yksikkö, ja sijaishuoltoa tarkastellaan sen laillisesta perustasta. Mikä on sijaishuollon tarkoitus, kuinka sijaishuoltoon päädytään ja mitkä ovat sijoitusmuodot. Sijaishuollossa on tärkeää huomioida myös nuoren oikeudet.

3.3 Rajoitustoimenpiteiden osuus sijaishuollossa

Lastensuojelulain 11 luvussa mainittuja rajoitustoimenpiteitä (lukuun ottamatta yhteydenpidon rajoittamista) voidaan käyttää vain huostaanotettuun laitoshuollossa olevaan lapseen (Räty 2015, 500). Lapsen edun vaatiessa rajoitustoimenpiteitä, jotka lastensuojelulaki on tarkasti määritellyt, niistä täytyy tehdä päätös, joka perustuu yksilölliseen harkintaan. Rajoitustoimenpiteitä ei esimerkiksi voi perustella talon omilla säännöillä, vaikka nuori olisi laiminlyönyt yhteisiä sääntöjä. Rajoitustoimenpiteet eivät myöskään ole rangaistuksia. Niitä saa kohdistaa nuoreen ainoastaan siinä mittakaavassa, minkä nuoren oma tai jonkun toisen yksilön turvallisuus tai terveys tai sijaishuollon tarkoituksellinen toteuttaminen vaatii. (Valvira, 2015.)

Laitoshuoltona järjestettävän sijaishuollon aikana lapseen saa kohdistaa rajoitustoimenpiteitä vain siinä määrin kuin sijaishuoltoon johtaneen päätöksen tarkoituksen toteuttaminen, lapsen oma tai toisen henkilön terveys tai turvallisuus taikka muun mainituissa säännöksissä säädetyn edun turvaaminen välttämättä vaatii. Jos lapsella on hallussaan päihtymistarkoituksessa käytettävää ainetta tai tällaisen aineen käyttöön erityisesti soveltuvia välineitä, ne on otettava laitoksen haltuun. Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on vaatteissaan tai muutoin yllään 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja aineita tai esineitä, hänelle saadaan asian tutkimiseksi tehdä henkilöntarkastus. Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsi on käyttänyt 65 §:n 1 momentissa tarkoitettuja päihdyttäviä aineita, häneen saadaan kohdistaa henkilöntarkastus. Jos on perusteltua syytä epäillä, että lapsella on hallussaan 65 §:n 1 momen-

tissa tarkoitettuja aineita tai esineitä taikka lapsen olinpaikka on sijaishuollon tarkoituksen toteuttamiseksi kiireellisesti selvitettävä, saadaan hänen käytössään olevat tilat tai hallussaan oleva omaisuus tarkastaa. Laitoksen johtaja tai laitoksen hoito- ja kasvatushenkilökuntaan kuuluva henkilö voi lapsen rauhoittamiseksi pitää kiinni lapsesta, jos lapsi sekavan tai uhkaavan käyttäytymisensä perusteella todennäköisesti vahingoittaisi itseään tai muita ja kiinnipitäminen on lapsen oman tai toisen henkilön hengen, terveyden tai turvallisuuden välittömän vaarantumisen vuoksi taikka omaisuuden merkittävän vahingoittamisen estämiseksi välttämätöntä. Lapselle saadaan, jos se on hänen huoltonsa kannalta välttämätöntä ja jos se on lapsen edun mukaista, asettaa määräajaksi kielto poistua laitoksen alueelta, laitoksesta tai tietyn asuinyksikön tiloista, jos:

1) lapsen sijaishuoltoon johtanut päätös on tehty sillä perusteella, että hän on vaarantanut vakavasti terveystään tai kehitystään käyttämällä päihteitä, tekemällä muun kuin vähäisenä pidettävän rikollisen teon tai muulla niihin verrattavalla käyttäytymisellään; 2) lapsi laitoksessa käyttäytyy 1 kohdassa mainitulla tavalla; tai 3) rajoitus on lapsen hoidon tai huollon kannalta muutoin tarpeen lapsen suojelemiseksi häntä itseään vakavasti vahingoittavalta käyttäytymiseltä. Rajoittaminen ei saa ilman uutta päätöstä jatkua yli seitsemää vuorokautta. Yhtäjaksoisesti rajoittaminen saa jatkua enintään 30 vuorokautta. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 64-69.)

Villa juniorissa rajoitustoimenpiteitä pyritään tekemään mahdollisimman vähän, esimerkiksi liikkumisvapaudenrajoituksen tarkoituksena on palauttaa arjen hallinta. Mahdollisista rajoituspäätöksistä huolimatta nuori osallistuu arjen toimintaan. Rajoituspäätöksistä keskustellaan aina nuoren oman sosiaalityöntekijän kanssa. Tärkeää on myös nuoren kanssa keskustelu rajoitustoimenpiteiden syistä.

3.4 Lapsen ja nuoren osallisuus

Lastensuojelulain neljäs luku käsittelee lapsen osallisuutta lastensuojelun toteuttamisessa. Laki velvoittaa selvittämään, ottamaan huomioon ja kirjaamaan asiakaskirjoihin lapsen toivomukset ja mielipiteet sijoituksessa lapsen ikä- ja kehitystason huomioiden. 12 vuotta täyttänyt lasta on myös kuultava hallintolain mukaisesti häntä koskevassa lastensuojeluasiassa ja hänellä on oikeus myös käyttää puhevaltaansa joko huoltajan tai muun laillisen edustajan ohella häntä koskevissa lastensuojeluasioissa. Kuuleminen ja mielipiteen selvittäminen tulee tapahtua vaarantamatta hänen terveystään tai kehitystään lapsen yksityinen etu huomioiden. Lapsen etu voi olla myös syynä hänen mielipiteensä selvittämättä jättämiselle tai kuulemiselle. (Lastensuojelulaki 13.4.2007/417, § 20.)

Puhuttaessa lapsen ja nuoren osallisuudesta lastensuojelussa tarkoitetaan sitä, kuinka hän voi olla yhdessä arvioimassa, toteuttamassa sekä suunnittelemassa asioita, joita tehdään hänen edukseen. Toisin sanoen osallisuudella tarkoitetaan yhteisöön liittymistä, siihen kuulumista sekä siihen vaikuttamista. Lapsen ja nuoren identiteetti kehittyy hänen saadessaan olla mukana vaikuttamassa omiin asioihinsa. Voidaan sanoa kyseessä olevan kasvun ja kehityksen perusedellytys. Lapsen osallisuudesta säädetään sekä sosiaalihuollon asiakaslaissa, perustuslaissa sekä lastensuojelulaissa. Tärkeänä

voidaan pitää osallisuuden kokemusta, mikä taas toisaalta voi jäädä kokematta, riippumatta aikuisen osallistamisyrityksistä. (Hotari, Oranen ja Pösö, 2009, 117, 118.) Villa junioriin sijoitettujen nuorten osallisuus toteutuu heidän saadessaan olla mukana omia asioitaan koskevissa moniammatillisissa palavereissa. Niihin osallistuessaan he tulevat kuulluksi ja pystyvät vaikuttamaan omaa elämäänsä koskeviin päätöksiin. Nuorten osallistuessa Villa juniorin yhteisökokouksiin ja viikko- ja päiväsuunnitelmien tekoon he saavat vaikuttaa myös Villa juniorin arjen toiminnallisuuteen.

Seppälä (2010, 3, 8.) toteaa pro gradu- tutkielmassaan, että nuorten osallisuuden tukeminen ja nuorten voimaannuttaminen onnistuvat parhaiten silloin, kun työntekijä ja nuori puhuvat samaa kieltä. Nuoren voimaannuttaminen on sosiaalisen osallisuuden pohjana nuoren oman elämän hallinnalle sekä työllistymiselle. Pärjätäkseen elämässä ja elääkseen täysivaltaisena kansalaisena nuoren pitäisi olla sosiaalisesti osallinen. Mielenterveys- ja sosiaalipalvelujen tavoitteena on kansalaisten hyvinvoinnin ja osallisuuden edistäminen. Sillä pyritään tukemaan nuoren yksilöllistä kasvua aktiiviseksi kansalaiseksi ja vahvistamaan hänen elämäntaitojaan.

Tässä opinnäytetyössä lasten ja nuorten osallisuutta tarkastellaan heidän näkökulmastaan, kun nuoret saavat itse kertoa omia näkemyksiään. Opinnäytetyön prosessissa nuoret saivat mahdollisuuden olla mukana määrittämässä sekä arvioimassa omaa arkeaan, jolloin osallisuuden merkitys korostui. Myös tutkimukseen osallistumisen perustuessa vapaaehtoisuuteen toteutui nuorten oikea osallisuus. Heidän puolestaan ei tehty päätöstä, vaan he itse saivat tehdä lopullisen päätöksen tutkimukseen osallistumisesta. Tutkimusta tehdessä lasten ja nuorten parissa tutkijalla on vastuu tutkittavilta kerätystä tiedosta, sen käsittelystä sekä sen viemisestä eteenpäin. Tutkittavilta kerättyyn tietoon on suhtauduttava vakavasti sekä sen pohjalta pyrittävä vaikuttamaan tutkimuksessa esiin nousseisiin muutostarpeisiin. (Kannasoja ja Svenlin 2011, 289.)

4 NUORTEN PÄIHDEONGELMIEN HOITO JA PÄIHDEKUNTOUTUS

Lastensuojelusta ja päihdekuntoutuksesta on saatavilla aineistoa runsaasti, mutta nuorille kohdistuvasta intensiivisestä päihdekuntoutuksesta niukalti. Etsiessämme tietoa päihdeongelmaisten lasten ja nuorten päihdekuntoutuksesta tehdyistä tutkimuksista etenkin koskien heidän omia mielipiteitään ja kokemuksiaan, tutkimustietoa löytyi hämmästyttävän vähän. Samaan huomioon oli päätyneet jo vuonna 2003 Tampereen yliopiston Niina Planting pro gradu -tutkielmassaan Päihdeongelmainen lapsi ja päihdehoito. Planting on pro gradu -tutkielmassaan haastatellut alle 18-vuotiaana päihdeongelmiin ajautuneita nuoria. Haastatellut olivat saaneet ulkopuolista apua sekä päässeet eroon päihdeongelmistaan. (Planting, 2003, 5.)

Lääketeieteellisessä aikakauskirja Duodecimin katsauksessa jo vuonna 2001 Jouko Lönnqvist ja Mauri Marttunen ovat ilmaisseet huolensa nuorten päihdeongelman suhteen. He painottavat mahdollisimman varhaisen päihdeongelman hoidon aloituksen merkitystä. Nuorten kohdalla satunnaiseenkin kokeiluun pitäisi puuttua, ja laillisten sekä laittomien päihteiden käyttöä tulisi pyrkiä siirtämään mahdollisimman pitkään. Päihteiden käyttö voi alkaa jo lapsena. (Lönnqvist ja Marttunen 2001.)

Poliisi tekee lastensuojeluilmoituksen kaikista alle 18-vuotiaista nuorista, jotka jäävät kiinni huumerikoksesta tai muista rikoksista. Nuoren jäädessä kiinni, lastensuojelu selvittää nuoren elämäntilanteen ja ohjaa nuoren tarpeen mukaiseen hoitoon, jos nuorella on päihdeongelma. Tampereella moniammatillinen ryhmä tutki, mitä tehdään nuoren kanssa, jos kyseessä on vain yksittäinen kokeilu ja nuori lähestyy täysi-ikää. Ryhmä suunnitteli mini-intervention 16-17-vuotiaille nuorille, jotka ovat jääneet kiinni kannabiksen kokeilusta. Mini-interventiossa oli kyse kolmesta ryhmätapaamisesta, missä jokaisella tapaamisella oli oma teemansa. Tavoitteena tapaamisilla oli saada nuori itse tarkastelemaan omaa päihteiden käyttöään eri näkökulmista. Tulokset mini-interventiolla ovat olleet hyvät, ja sitä suositellaan käytettäväksi myös jatkossa. Nuoret itse ovat kokeneet yhdellä ryhmätapaamiskerralla käytettyjen kokemusasiantuntijoiden herättäneen paljon ajatuksia. (Pohjonen, 2014.)

Kun nuorella on päihdehäiriö, hoidon kohteena on tällöin koko perhe kaikkine ongelmineen. Hoitoa aloitettaessa tulee tehdä huolellinen tutkimus, hoidon tarve tulee arvioida kokonaisvaltaisesti ja nuorelle tulee tehdä nuorisopsykiatrinen arvio. Hoidossa korostetaan suunnitelmallisuutta ja usein myös koko perheen osallistumista hoitoon, joustavuus sekä riittävä jäämäkkyys ovat tarpeen. Tärkeää on myös hoitaa nuoren mahdollisia psykiatrisia ongelmia samanaikaisesti. Päihdeongelmien ehkäisyyn liittyvät tutkimukset sekä ohjelmat kohdistuvat suurimmaksi osaksi nuoriin, sillä juuri nuoruusiässä tapahtuvat päihteiden kokeilu ja käyttötavan muodostuminen. Ohjelmissa korostuu sosiaalisten taitojen ja koulussa käydyn päihdevalistuksen lisäksi vanhempien tukeminen. Heitä opetetaan tunnistamaan nuoren päihteiden käyttöä, sekä puhumaan päihteistä nuoren kanssa perheen yhteisten päihteitä koskevien sääntöjen lisäksi. (Marttunen ja Von der Pahlen, 2018.)

National Institute on Drug Abuse (NIDA 2014.) verkkosivuilla kerrotaan, kuinka monien nuorten päihdehoitoon kehitettyjen hoitomenetelmien avulla pyritään ottamaan huomioon nuorten yksilölliset

tarpeet. Nuorten päihdehoitoon on kehitetty erilaisia näyttöön perustuvia hoitomenetelmiä. Riippumatta siitä, tapahtuuko hoito laitoksessa vai avohoidossa, tehokas hoito nuorille koostuu pääasiassa jonkinlaisesta käyttäytymisterapiasta. USA:n Elintarvike ja lääkintävirasto FDA ei hyväksy nuorten riippuvuuden käytössä lääkkeitä. Siitä huolimatta kuitenkin kontrolloidusta tutkimuksista saadut tiedot viittaavat siihen, että jotkut lääkkeet voivat auttaa nuoria pidättäytymään huumeiden käytöstä. Joten nuorten hoitosuunnitelmaa kehitettäessä on huomioitava tapauskohtaisesti nuorten psyyllisten tarpeiden yksilölliset tarpeet.

Päihteiden haittoja, saatavuutta sekä kysyntää pyritään vähentämään ehkäisevällä päihdetyöllä. Nuorten kohdalla kiinnitetään huomiota erityisesti harrastusten merkitykseen sekä elämänhallinnan taitoihin, joiden kautta pyritään vaikuttamaan päihteiden käyttöön ja kokeiluun. (Ihalainen ja Kettunen 2011, 211.) Eli nuorten päihdehoitotyössä pyritään painottamaan ennaltaehkäisevää ja varhaista tunnistamista ja tehokasta hoitoa. Näillä pyritään ehkäisemään myös riskiä aikuisällä kehittyvään päihdehäiriöön. (Holmberg ym. 2015, 366.)

Yksilöllisyys, terveys- ja voimavarakeskeisyys, omatoimisuus, turvallisuus, jatkuvuus sekä perhe- ja verkostokeskeisyys ovat keskeisiä periaatteita nuoren tavoitteellisessa hoitotyössä. Tavoitteena on löytää nuorelle keinoja ja tukimuotoja, jotka tukevat hänen elämänhallintansa kehittymistä. Jos nuoren lähiverkosto ei kykene riittävästi tarjoamaan tukea nuorelle, viranomaisten ja kolmannen sektorin tehtävänä on tarjota tukea lähiverkostolle. (Holmberg ym. 2015, 366-367.)

Lasten ja nuorten päihdehoidossa tavoitteena on päihteettömyys. Kokonaistilanne sekä kaikki nuoren tilanteeseen vaikuttavat tekijät tulee ottaa huomioon. Nuoren kohdalla pyritään vaikuttamaan asenne- sekä käyttäytymismuutoksiin ilman moralisointia. Nuorta kohtaan tulee osoittaa empatiaa ja muutoksiin pyritään motivoivan haastattelun avulla. (Suomen mielenterveysseura s.a.) Mika Alakauhaluoman mukaan nuorten sosiaalinen kuntoutus toimii osallisuuden vahvistajana. Sosiaalinen kuntoutus on yksi sosiaalihuoltoon kuuluvista palveluista, jota nuori tarvitsee yleensä vakavien sekä pidempään kestäneiden elämänhallintaongelmien vuoksi. Luottamuksellinen suhde nuoren ja työntehtävän välillä on tärkeää tuen tarpeiden tunnistamiseksi, nuorelle pyritään saamaan osallisuuden kokemus. (Ala-Kauhaluoma 2015.)

Päihteiden käytön riskitekijöihin ja päihteettömyyttä suojaaviin tekijöihin pyritään vaikuttamaan varhaisten puuttumismallien avulla. Tavoitteena on huomioida yhtä aikaa useat päihteiden käyttöön vaikuttavat tekijät, sekä puuttua käyttöön monella eri tasolla. Aloitusikää pyritään myöhentämään, uusien käyttäjien ilmaantumisesta vähentämään ja riskitekijöihin puututaan ennaltaehkäisevien interventioiden avulla. Myöhemmillä interventioilla puolestaan on tarkoitus pysäyttää päihteiden käytön jatkuminen, niin ettei se etene häiriöksi saakka ja vähentämään päihteistä aiheutuvia seurauksia. (Niemelä 2009, 55.)

Nuorten päihdeongelmia hoidettaessa hoito kohdistuu käyttäjiin, joilla ongelma on jo riippuvuustas- teista tai jos päihteiden käytöstä on jo aiheutunut merkittävästi haittaa. Tavoitteena tällöin on riip-

puvuudesta toipuminen sekä ongelmien uusiutumisen estäminen. Hoitopaikkoja ovat yleensä nuori-soasemat, erikoissairaanhoidon avohoito tai laitokset, jotka ovat erikoistuneet päihdeongelmien hoitoon. Nuorten kohdalla hoito jaetaan kolmeen ryhmään: yksilökeskeiset hoidot, perhekeskeiset hoidot ja integroidut hoitomallit. Kuitenkin tärkeimpänä hoitoa suunniteltaessa on ottaa huomioon nuoren sekä hänen perheensä yksilölliset tarpeet. (Niemelä 2009, 60.) Nuoret päihteiden käyttäjät ovat yleensä moniongelmaisia, joten hoitoresurssien on oltava asianmukaiset päihdeongelmaa hoidettaessa. Sosiaalityö ja lastensuojelunäkökulma korostuvat, kun nuoren päihteiden käyttöön ja ongelmaan puututaan. (Niemelä 2009, 66.)

Runsas päihteiden käyttö saattaa vaikuttaa nuoren sosiaaliseen kehitykseen, ja tämän korjaamiseen tarvitaankin selkeää konkreettista apua, arjen selviytymisen sekä sosiaalisten taitojen harjoittelua. Ihmisten välinen vuorovaikutus, kaupassa käynti, ruuan tekeminen, siivous ja laskujen maksaminen voivat olla asioita mihin nuori tarvitsee apua. Jos tilanteessa on lisäksi lähtökohta, jossa lapsuuden kodissa on myös ollut haasteita näillä osa-alueilla, nuoren kanssa joudutaan tekemään paljon työtä ja antamaan tukea, jotta sosiaalisten ongelmien saralla ongelmien siirtyminen seuraavalle sukupolvelle saadaan katkeamaan. (Lappalainen-Lehto, Romu ja Taskinen 2007, 45.)

Päihdeasiakkaan kohtaamisessa on tärkeää hyväksyä asiakas ja ymmärtää hänen tilanteensa. Koh- taamisessa tulee saavuttaa asiakkaan luottamus. Luottamuksellinen ilmapiiri motivoi muutokseen. Jotta päihdeongelmasta selviää, keskeisintä on oma henkilökohtainen motivaatio sekä kyvyn, halun ja muutosvalmiuden löytäminen. Kuntoutuksessa tärkeänä kuntoutusta tukevana tekijänä on myös irtautuminen vanhoista päihdekuvioista. Päihdeettömän elämän opettelu vaatii pitkäjänteisyyttä ja uskallusta, odottamisen taitoa. (Ihalainen ja Kettunen 2012, 220-222.)

Kokemusasiantuntijuustoimintaa on viime vuosina hyödynnetty mielenterveys- ja päihdetyössä aiempaa enemmän. Kokemusasiantuntijalla on omakohtainen kokemus joko omasta tai läheisen mielen- terveys- tai päihdeongelmasta ja hänellä on halu jakaa kokemuksiaan muiden kanssa. Kokemustie- don subjektiivisesta kokemuksesta huolimatta sen nähdään täydentävän hyvin otoksiin perustuvaa tutkimustietoa. Kokemusasiantuntija, joka pystyy samaistumaan nuoren tunnetiloihin ja näkemään maailman nuoren silmin voi pystyä luomaan nuoreen erilaisen yhteistyösuhteen kuin pelkkään teo- riatietoon pohjautuvan tiedon omaava työntekijä. Päihdekasvatus, jota toteutetaan nuoren omalla kielellä ja puhettavalla huomioiden nuoren arvomaailma, voi tavoittaa paremmin myös päihteisiin myönteisesti suhtautuvat nuoret. "Kissat eivät pidä kaunopuheisena ketään, joka ei osaa maukua" sanonta pitää paikkansa myös nuorten kohdalla. (Karinen, 2013.)

4.1 Toiminnallisuus osana intensiivistä kuntoutusta

Toiminnallisuus, itsensä toteuttaminen ja osallistuminen ovat ihmisen synnynnäisiä tarpeita. Arjen rakenne, tarkoituksellisuus ja merkitys muodostuvat eri toiminnoista sekä sosiaalisessa että fyysi- sessä ja ajallisessa kontekstissa niin työelämässä, opiskelussa kuin vapaa-ajallakin. Arkielämän rutii- nit muodostuvat ihmisen tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti. Päihderiippuvaisella toiminta liittyy vahvasti päihteiden käyttöön, mikä muokkaa hänen käsitystään minuudesta. Päihderiippuvaisen

päihdekeskeinen toiminta voi olla hänelle itselleen tärkeää ja merkityksellistä, vaikka se ei olisikaan yleisesti hyväksyttyä. Päihdekuntoutuksen tavoitteena on auttaa kuntoutujaa löytämään myös tunnetasolla päihteitä merkityksellisempää sisältöä päivittäiseen elämään. Toiminnallisella kuntoutuksella pyritään ohjaamaan kuntoutujaa tunnistamaan sekä ratkaisemaan ongelmiaan sekä löytämään ja suuntaamaan voimavarojaan mielekkääseen ajankäyttöön ja tarkoituksenmukaisiin ja merkityksellisiin rooleihin. (Julkunen ja Nyberg-Hakala 2010, 16, 48.)

Toiminnallisessa kuntoutuksessa luovalla toiminnalla pyritään saamaan kuntoutuja ilmaisemaan itseään sanattomasti. Luovan toiminnan keinoja ovat esimerkiksi kuvallinen ilmaisu, luova liikunta, draama- ja mielikuvaharjoitukset. Keskeistä luovan toiminnan käytössä on toimintaan osallistuminen, lopputuloksella ei ole suurta merkitystä. Haastavissa elämäntilanteissa luovaan toimintaan osallistuminen voi antaa mahdollisuuden ottaa etäisyyttä vaikeisiin asioihin edes hetkellisesti sekä tuoda esille ja vahvistaa henkilön omia voimavaroja. Liikunnan avulla lisätään kuntoutujan tietoisuutta omasta kehostaan sekä tuetaan terveellisten elämäntapojen kehittymistä ja ylläpitämistä. Arkiaskareisiin osallistuminen auttaa kuntoutujaa jäsentämään ja tukemaan ajankäyttöään sekä elämänhallintaansa pystyäkseen suoriutumaan niistä itsenäisesti. (Julkunen ja Nyberg-Hakala 2010, 48-49.)

Toiminnallisuuteen perustuvassa kuntoutuksessa työtoimintaan osallistuminen, retket ja tutustumiskäynnit tarjoavat uutta tietoa eri palveluista ja uusia kokemuksia sosiaalisista vuorovaikutustilanteista. Työtoiminnassa he saavat mahdollisuuden opetella uusia taitoja ja vastuunottoa. Yhteiseen toimintaan osallistumisen tukeminen on yksi toiminnallisen kuntoutuksen tavoitteista. (Julkunen ja Nyberg-Hakala 2010, 50.) Villa juniorissa toiminnallisuus kuuluu viikko-ohjelmaan (Liite 4.) ja on merkityksellinen osa nuorten kuntoutusta. Nuorten oma asenne toiminnallisuutta kohtaan näyttäytyi positiivisena. Monipuolisuus tuo vaihtelua Villa juniorin arkeen toiminnallisuuden osalta, sillä nuoret eivät käy koulussa. Jokaiselle toiminnalle Villa juniorissa on niin hoidollinen kuin kuntoutuksellinenkin tarkoitus.

4.2 Yhteisöllisyys osana intensiivistä kuntoutusta

Päihteiden käyttäjien hoidossa ja kuntoutuksessa yhteisöhoitoa edustaa terapeuttinen yhteisö, jossa hyödynnetään vertaistuen sosiaalista vaikutusta. Yhteisön ja yhtenäisen henkilöstöyhteisön ja vertaisryhmän luottamuksen saavuttaminen luo haasteet terapeuttiselle yhteisölle. Jakava keskustelu ja jatkuva yhteisöllinen dialogi johdon henkilöstön sekä asiakkaiden välillä mahdollistavat yhteisen sosiaalisen todellisuuden rakentumisen yhteisöllisyyden perustaksi. (Murto 2013, 12, 18.) Yhdistäviä tekijöitä yhteisöllistä hoitoa käyttävillä yksiköillä ovat päihteettömyys, tavoitteellisuus, elämyksellisyys, toiminnallisuus, vastuullisuus sekä yhteisöllisyys, vaikka jokaisella yksiköllä on omat periaatteet ja toimintatavat (Ihalainen ja Kettunen 2012, 223).

Murto (2013, 20-27; 2016, 53.) toteaa terapeuttisen yhteisön lisäarvon olevan koko yhteisön voimavarojen hyödyntämisessä. Yhteisön tiedostetussa hyödyntämisessä pyritään korostamaan yhteisön positiivisia vaikutuksia samaan aikaan kuin negatiivisia vaikutuksia pyritään vähentämään. Yhteisön vaikutus yksilön kuntoutumiseen on aina joko myönteinen tai kielteinen.

Yhdessä sopiminen ja sopimusten mukainen toimiminen on osa yhteisöllistä toimintaa. Sovitut päätökset, aikataulut ja tehtävät ovat sitovia, ja niiden rikkomiseen puututaan ja niiden noudattamisesta palkitaan. Yhteisöllisessä toiminnassa jokaisella on oma tehtävänsä ja roolinsa. Jokaisella on velvollisuus huolehtia kaikkien pääsemisestä mukaan yhteisön toimintaan. Vallankäytössä päätökset tulee perustella selkeästi. Yhteiset säännöt luovat turvallisuutta ja niiden noudattamiseen sitoudutaan paremmin, kun niiden laatimiseen on saanut itse vaikuttaa.

Yhteisön toiminnallinen rakenne kirjataan yleensä kaikkien nähtävälle luku- tai päiväjärjestyksen muotoon, jolloin se on kaikkien yhteisöön kuuluvien nähtävissä ja auttaa hallitsemaan ja vahvistamaan arjen hallinnan kokonaisuutta. Erilaisissa yhteistyöfoorumeissa kuten esimerkiksi yhteisökokouksissa, johon kaikki osallistuvat, käsitellään yhteisön yhteisiä asioita suunnitellen ja arvioiden. Yhteisökokoukset tarjoavat mahdollisuuden vahvistaa vuorovaikutus- ja kommunikaatiotaitoja sekä rohkaisevat osallistumaan. Yhteisökokouksissa käsitellään myös mahdollisia ristiriitatilanteita ja opetellaan antamaan ja vastaanottamaan sekä positiivista että rakentavaa palautetta. (Murto 2013, 28-31.)

Parhaassa tapauksessa yhteisö toimii positiivisesti voimistaen erillisten ihmisten tai yhteisöjen toimijuutta ja myös mahdollistaa omiin asioihin ja tilanteisiin vaikuttamisen. Sen avulla voidaan parantaa huonommassa asemassa olevien asemaa sekä löytää ratkaisuja ja antaa tukea elämänkriiseissä. Vallankäyttö tulee näkyväksi ja tavoitteista tulee yhteisiä sekä asiakkaille että työntekijöille, toimijuudesta tulee jaettua ja yhteistyöstä aidosti vuorovaikutuksellista. Yhteisöllisyys mahdollistaa jokaisen yksilön tunteen osallisuudesta ja aidosta kuulluksi tulemisesta. Yhteisöllisyyden periaate on tulla olevalle muille, olla osa jotakin ja kokemuksellinen tunne siitä, että voi vaikuttaa johonkin. (Kostamo-Pääkkö, Väyrynen ja Ojaniemi 2015, 321-323.)

Yhteisöhoitoa nuorten päihdeongelmien laitoshoidossa on tutkittu vielä vähän tuloksellisuuden osalta, vaikka yhteisöhoidon malli on yleinen. Tuloksellisuuden määrittää hoidossa pysyvä aika. Tulokset ovat sitä paremmat, mitä kauemmin nuori on hoidossa. Moni nuorista keskeyttää hoidon, keskeyttäneiden osalta hoitotulokset ovat huonompia verrattuna hoidon loppuun saakka käyneisiin. Yhteisöhoidossa hoitoaika on yleensä pitkä ja ohjelma on tarkoin strukturoitu. Yhteisön muodostavat henkilökunta ja asiakkaat, jotka kaikki ovat oppimisen ja muutoksen välittäjiä. (Niemelä, 2009, 65.) Villa juniorin yksi toimintaperiaatteista on yhteisöllisyys. Yhteisöllisyyden avulla nuoret oppivat puhaltamaan yhteen hiileen ja kannustamaan toisiaan. Villa juniorissa yhteisökokoukset ovat päivittäisiä ja niissä käsitellään kaikki ajankohtaiset asiat.

4.3 Osallisuus osana intensiivistä kuntoutusta

Euroopan unioniin kuuluvissa valtioissa Lapsen oikeuksien sopimuksen 12 artikla (Yleissopimus lapsen oikeuksista) on pohjana lasten oikeudellista asemaa koskevassa lainsäädännössä sekä ohjeistuksessa. Sopimuksen mukaan lapsella on oikeus ilmaista oma näkemyksensä häntä koskevissa asioissa ja hänen näkemyksensä on otettava huomioon iän ja kehitystason mukaisesti. Sen toteutumiseksi lapselle on mahdollistettava oikeus tulla kuulluksi joko suoraan tai edustajan välityksellä kansallisen

lainsäädännön menettelytapojen mukaisissa hallinnollisissa ja taloudellisissa toimissa. Suomi on ratifioinut sopimuksen vuonna 1991 mikä velvoittaa sekä kansallista lainsäädäntöä että viranomaisten toimintaa. Lasten ja nuorten tunnustaminen aktiivisiksi toimijoiksi velvoittaa heidän mielipiteidensä sekä toimijuuden kunnioittamista heille suunnattujen palvelujen ja toimien suunnittelussa sekä toteuttamisessa. Lasten kanssa toimivien viranomaisten velvollisuus on kirjattuna lastensuojelu- sekä nuorisolaissa. (Peltola ja Moisio 2017, 7.)

Nuorisotutkimusverkoston ja nuorisotutkimusseuran julkaisemassa tutkimuskatsauksessa Ääniä ja äänettömyyttä on raportoitu kotimaisten tutkimusten ja selvitysten pohjalta lasten ja nuorten näkemyksiä ja kokemuksia heille kohdistetuista palveluista. Katsaus on toteutettu erityisesti Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman tarpeiden mukaisesti. Katsaus koskee vuosien 2000-2016 aikana julkaistuja tutkimuksia ja selvityksiä. Katsauksesta käy ilmi suojelua ja kontrollia koskevien palvelujen suhteen, että lasten ja nuorten kuulemisessa ja osallisuuden vahvistamisessa lastensuojeluun liittyen on edelleen paljon kehitettävää. (Peltola ja Moisio 2017, 33-34.)

Minna Laitila oli käsitellyt väitöskirjassaan (2010, 70, 139.) asiakkaan osallisuutta mielenterveys- ja päihdetyössä. Tutkimukseen haastatellut olivat aikuisia, iältään 20-60-vuotiaita mielenterveys- ja päihdetyön palvelujen asiakkaita ja työntekijöitä. Tutkimustulosten mukaan mielenterveys- ja päihdetyössä asiakkaan osallisuus toteutuu osallisuutena omaan hoitoon, kuntoutukseen, palveluiden kehittämiseen ja palveluiden järjestämiseen. Omaan hoitoon ja kuntoutukseen osallistuminen omien voimavarojen mukaisesti nähtiin tutkimustulosten mukaan olevan merkityksellisintä. Osallisuus toteutui asiakkaan pystyessä vaikuttamaan päätöksentekoon hoito- ja kuntoutusprosessinsa kaikissa vaiheissa. Palveluiden kehittämiseen osallisuus mahdollistui tutkimuksen mukaan asiakkaan kokemusasiantuntijuutta hyödyntämällä sekä asiakkaiden ja työntekijöiden yhteisissä kehittämispäivissä- ja projekteissa. Osallisuus palveluiden järjestämiseen mahdollistui yhteisohjoidon ja ryhmämuotoisen toiminnan periaatteiden mukaan toimiessa sekä vertaistuen kautta.

Osallisuus tulisi jakaa eri ulottuvuuksiin. Lapsen tai nuoren oma kokemus osallisuudesta voi muuttua matkan varrella. Samoin kuin ulottuvuuksien keskinäiset välit voivat muuttua. Ulottuvuudet tarkoittavat, että nuorella on oikeus valita, osallistuuko hän toimintaan vai ei. Myös kieltäytyminen on osallistumisen vaihtoehto, joka tulee myöskin saada valita. Toisena ulottuvuutena on tiedon saaminen. Nuorella tulee olla mahdollisuus saada tietoa tilanteestaan sekä omista oikeuksistaan ja roolistaan. Kolmantena on vaikuttamisen mahdollisuus päätökseen, esimerkiksi kuka hänen asioitaan käsiteltävään palaveriin osallistuu. Neljäs ja viides ulottuvuus koskevat itsensä ilmaisua sekä mahdollisuutta saada riittävästi tukea tilanteessa, jossa nuoren on mahdollista ilmaista omia ajatuksiaan. Jotkut nuoret tarvitsevat tukea enemmän kuin toiset. Viimeisenä osallisuuden ulottuvuutena on mahdollisuus tehdä itsenäisiä päätöksiä. (Hotari, Oranen ja Pösö, 2009, 121.)

Nuorten osallisuus korostuu heidän saadessaan osallistua toiminnan suunnitteluun sekä heitä koskevien asioiden päätösten tekoon. Tässä opinnäytetyössä tarkastellaan Villa junioriin sijoitettujen nuorten osallisuutta Villa juniorissa. Villa juniorissa nuorten osallisuus toteutuu heidän saadessaan osallistua toiminnan suunnitteluun, päätöksentekoon ja Villa juniorin toimintaan. Nuoret tulevat aidosti

kuulluksi sekä heidän aito osallisuutensa mahdollistuu. Seurasimme nuorten kokousta, jossa päätettiin seuraavan viikon ohjelmasta. Nuorten valinnan mahdollisuudet tulivat esille suunnittelussa, sen sijaan kokoukseen osallistumattomuus ei ollut vaihtoehto.

5 PÄIHDEKUNTOUTUKSEEN ERIKOISTUNUT LASTENSUOJELUYKSIKKÖ VILLA JUNIOR

Opinnäytetyön toimeksiantajana toimii Nauha ry:n yksikkö, Villa junior. Nauha ry (Sininauha ry.) on 1961 perustettu yhdistys, joka toimii riippuvuuksista vapaan elämäntavan puolesta tukemalla ja auttamalla eri syistä syrjäytyneitä ihmisiä ja heidän läheisiään. Nauha ry:n toimialoja ovat työllisyydenhoito, nuorisotyö, opinnollistaminen, huume kuntoutus, asumispalvelut ja päivätoiminta, vertais- ja vapaaehtoistoiminta sekä erilaiset hankkeet. Villa Hockey ja Villa junior ovat Nauha ry:n Ylöjärvellä toimivia lasten ja nuorten päihdekuntoutukseen erikoistuneita yksiköitä. (Nauha ry. s.a.)

Villa junior on lastensuojeluyksikkö 15–17-vuotiaille, joilla on päihdeongelmia. Villa juniorissa olevat nuoret ovat joko avohuollon tukitoimenpiteen- tai kiireellisesti sijoitettuna tai huostaanotettuina. Kuntoutuksen kesto määräytyy yksilöllisesti, ja nuori asuu kuntoutuksen ajan Villa juniorissa. (Villa junior s.a.) Avohuollon tukitoimenpiteenä sijoitukseen vaaditaan lapsen huoltajan ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumus (Lastensuojelulaki 12.2.2010/88, § 37). Lapsen edun niin vaatiessa, hänet voidaan sijoittaa myös kiireellisesti 30 päivän ajaksi (Lastensuojelulaki 30.12.2014/1302, § 38).

Villa juniorin nuoret ovat sijoitettuna kunnista eri puolilta Suomea. Pihapiirissä sijaitsee rakennus, jossa Villa junioriin sijoitettujen nuorten läheiset voivat yöpyä vieraillessaan nuoren luona. Vierailupäivä on sunnuntaisin, mutta tarvittaessa vierailu onnistuu myös muina päivinä. (Saarinen 2018.)

5.1 Toiminnan perusta Villa juniorissa

Toiminta/kuntoutus Villa juniorissa perustuu Villa Hockeyn malliin, joka on 16- paikkainen huume-kuntoutuskoti 18-28 vuotiaille nuorille. Huumeita käyttävien nuorten kuntoutuksessa ei käytetä korvaushoito- tai keskushermostoon vaikuttavia lääkkeitä. Yhteistyötä tehdään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa. (Pirkanmaan Sininauha ry.)

Kuntoutuksessa Villa juniorissa kiinnitetään huomiota kokonaisvaltaisesti sekä fyysiseen, että psyykkiseen kuntoutumiseen monipuolisen viikko-ohjelman avulla. Kuntoutus kestää noin 7-10 kuukautta. Hoito- ja toiminnallisissa ryhmissä perustana ovat yhteisöllisyys ja vertaistuki. (Pirkanmaan Sininauha ry.) Merkittäviä yhteistyökumppaneita ovat myös koulut, joissa nuoret opiskelevat. Myös yksityiset lääkäripalvelut ovat tärkeä osa yhteistyöverkostoa. (Villa junior s.a.)

Villa juniorin henkilökunta koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisista, jotka ovat koulutukseltaan sairaanhoitajia, sosionomeja ja/tai lähihoitajia. Henkilökunnalla on työkokemusta lastensuojelusta ja päihdetyöstä. Moniammatillisen henkilökunnan rooli on tukea ja motivoida nuorta sekä vahvistaa nuoren sosiaalisia taitoja ja auttaa häntä löytämään omat vahvuutensa myös kuntoutuksen ulkopuolella. Yksikön johtaja on koulutukseltaan yhteiskuntatieteiden maisteri. Keskeistä toiminnassa on yhteisöllisyys, toiminnallisuus sekä lääkkeettömyys ja strukturoitu viikko- ja päiväohjelma (Liite 4.), johon kaikki nuoret osallistuvat. Viikko-ohjelmassa huomioidaan sekä psyykinen että fyysinen kuntoutuminen. Säännöllisen vuorokausirytmän, terveellisen ruokavalion sekä henkilökohtai-

sesta hygieniasta ja hyvinvoinnista huolehtimisen oppiminen kuuluvat myös kuntoutuksen tavoitteisiin. Nuoret osallistuvat päivittäisten aterioiden valmistamiseen yhdessä henkilökunnan kanssa. Koulunkäynnin tukeminen, sekä pienimuotoisen työtoiminnan järjestäminen ovat myös kuntoutuksen osa-alueita. Vertaistuki ja yhteisöllisyys ovat Villa juniorin perusta. (Villa junior s.a.)

Jokaiselle Villa juniorin nuorelle laaditaan yhdessä ohjaajan ja nuoren kanssa yksilöllinen kuntoutussuunnitelma, jonka tavoitteiden mukaisesti nuoren päivittäiset tavoitteet määrittyvät. Kuntoutussuunnitelma liittyy päihdeongelmaan ja sitä koskeviin sekä lyhyen että pitkän ajan yksilöllisiin tavoitteisiin. Strukturoidun ja tiiviin viikko-ohjelman avulla nuorelle mahdollistuu arjen rutiinin ja arkirytmien palautuminen tai muodostuminen. Kasvatus- ja hoitosuunnitelmaa päivitetään kuukausittain, jolloin se myös lähetetään nuoren omalle sosiaalityöntekijälle. Villa juniorissa jokaiselle nuorelle laaditaan lisäksi kasvun ja kehityksen tueksi kasvatus- ja hoitosuunnitelma, jota päivitetään kuukausittain. (Saarinen 2018.)

Villa juniorin tarjoaman päihdekuntoutuksen loppuvaiheessa sosiaalityöntekijän pyynnöstä riippuen voidaan tehdä jälkihuoltosuunnitelma. Jälkihuollon järjestäminen on sen kunnan vastuulla, johon nuori siirtyy kuntoutuksen tai sijoituksen päätyttyä Villa juniorissa. Nuorelle kirjoitetaan loppuraportin lisäksi tuentarpeen arvio, mihin kirjataan tukimuodot ja jälkihuollon tehtävät mitä nuori tarvitsee sijoituksen jälkeen. (Saarinen 2018.)

5.2 Arjen struktuuri Villa juniorissa

Villa juniorin arjen struktuuri, kuntoutus- ja hoitosuunnitelman perustana toimiva toiminnallinen viikko-ohjelma, tulee esille Villa juniorin toimintasuunnitelmassa. Villa juniorin nuorille viikoittain ennakoon laadittu viikko-ohjelma jaetaan nuorille maanantaisin ja siihen on kirjattu kaikki ennalta suunnitellut viikon toiminnot sekä niiden aikataulut. Sovittujen aikataulujen noudattaminen tukee nuoren arjen rytmitystä sekä sen ylläpitämistä. Viikko-ohjelman ulkopuolella tehdään suunnitelmalista sekä tavoitteellista yhteistyötä nuorten perheiden kanssa. Koko perheen arjen tukeminen on merkittävä osa kuntoutusta. (Saarinen 2018; 2019-01-25.)

Viikko-ohjelmassa yksi olennainen osa on hoitoryhmät, joissa aiheet vaihtuvat. Nuorilla on mahdollisuus vaikuttaa hoitoryhmissä käsiteltäviin aiheisiin ja tuoda esille asioita, joista haluavat puhua. Hoitoryhmien tavoitteena on saada nuori pohtimaan omaa päihdeongelmaansa ja siihen johtaneita syitä ja seurauksia. Myös päivittäin pidettävät päivän suunnitelmia ja tavoitteita käsittelevät aamu- ja iltaringit ovat tilanteita, joissa jokainen nuori saa oman äänensä kuuluville. Molemmissa ringeissä nuoret käyvät läpi ääneen tunnetilojaan. Iltaringin tarkoituksena on lisäksi rauhoittua päivän tapahtumien jälkeen ja valmistautua nukkumaan. (Saarinen 2018.)

Villa juniorissa jokaisella nuorella on päivittäin vaihtuvat vastuualueet, jotka sisältävät kodinhoidollisia perusaskareita. Jokaisella on vastuullaan erilaisia toiminnallisia työtehtäviä. Oman huoneen siistimisen lisäksi myös yhteisten tilojen siistimistä. Toiminnallisuus, yhteisöllisyys ja osallisuus tulevat esiin kaikessa viikko-ohjelmaan sisältyvässä toiminnassa. (Saarinen 2018.)

Strukturoidun viikko-ohjelman arjen rutiinien ja säännöllisen vuorokausirytmien lisäksi viikko-ohjelmaan sisältyvien liikunnallisten toimintojen, retkien ja kulttuuripäivien avulla pyritään tarjoamaan nuorille elämyksellisiä kokemuksia ilman päihteitä. Viikko-ohjelmassa on liikuntaa eri muodoissa kolme kertaa viikon aikana. Tarkoituksena on, että nuori löytäisi kuntoutuksen aikana itselleen mielekkään harrastuksen, jonka parissa voisi jatkaa kotiuduttuaan kuntoutuksesta. Elämyksellisten kokemusten avulla nuorille pyritään tarjoamaan onnistumisen kokemuksia ja siten kohottamaan nuoren itsetuntoa. Erilaisten tunnereaktioiden kokemisen kautta nuori oppii saamaan aitoja positiivisia kokemuksia ilman päihteiden vaikutusta. (Saarinen 2018.)

Strukturoituun viikko-ohjelmaan kuuluvat myös säännölliset tehtäväryhmät, joissa nuoret tekevät kirjallisia pohtimista vaativia ja yksilöllisten tarpeiden mukaan laadittuja tehtäviä. Yksilöllisesti valittavissa tehtävissä työntekijät huomioivat nuoren kuntoutuksen ja kasvun haasteet, joihin nuori kaipaa tukea. Tehtävien purku tapahtuu yhteisöllisesti, jolloin vertaistuen ja yhteisön tarjoama tuki on merkittävässä roolissa. (Saarinen 2018.)

Kerran viikossa toteutettava henkilökunnan ja nuorten yhteinen yhteisökokous mahdollistaa nuorille palautteen antamisen toisille nuorille ja henkilökunnalle. Palautteen vastaanottamisen harjoittelu turvallisessa ympäristössä on merkityksellistä. Yhteisökokouksessa nuoret pääsevät vaikuttamaan nostamalla esiin asioita Villa juniorin arjen toimivuudesta. Yhteisökokous mahdollistaa nuorille aidon tunteen vaikuttamisen mahdollisuuksistaan Villa juniorin toimintaan. (Saarinen 2018.)

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Toteutimme opinnäytetyön kvalitatiivisena tutkimuksena, jossa aineiston hankinta perustuu kokonaisvaltaiseen tiedon hankintaan aidoissa tilanteissa, ja jossa hankittava tieto tulee tutkittavilta itseltään keskustelujen sekä havaintojen kautta (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 1997, 155). Kohderyhmänä tutkimuksessa olivat Villa juniorin nuoret sekä työntekijät. Nuoret ovat Villa juniorissa, sillä he tarvitsevat tukea ja hoitoa päihdeiden käytön lopettamiseen. Yksikön tavoitteellisesti ja toiminnallisesti strukturoidulla arjella on suuri merkitys kuntoutuksessa.

Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa lastensuojelun ja nuorten päihdekuntoutuksen yhdistämisestä yksikön arjessa. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten omia kokemuksia sekä työntekijöiden näkökulmia Villa Juniorin päihdekuntoutuksesta. Tarkoituksena oli myös saada Villa juniorin nuorten ääni kuuluviin. Nuorten omat kokemukset ovat tärkeitä kehitettäessä yksikön toimintaa. Tulevaisuudessa sosiaalityöntekijöiden näkökulmien selvittäminen voi tarjota opinnäytetyöhömmö liittyvän jatkotutkimuskohteen.

Yksilöidyt tutkimuskysymykset Villa juniorin nuorille olivat:

1. Millaista Villa juniorin arki on?
2. Kuinka Villa juniorin päihdekuntoutus näkyy arjen toiminnoissa?

Henkilökunnalle suunnatut tutkimuskysymykset olivat:

1. Millä tavoin Villa juniorin tarjoama intensiivinen päihdekuntoutus eroaa muiden lastensuojelulaitosten tarjoamasta päihdekuntoutuksesta?
2. Mikä Villa juniorin intensiivisessä päihdekuntoutuksessa on toimivaa ja miten sitä voidaan kehittää?

Teemahaastattelurunko nuorten kohdalla koostui 26 kysymyksestä, jotka sisälsivät kysymyksiä nuorten taustoista, päihdeiden käytöstä, Villa juniorin arjesta ja kehittämisideoista sekä nuorten odotuksista ja unelmista tulevaisuutensa suhteen. Henkilökunnalle suunnattuja kysymyksiä oli 17 ja ne koostuivat kysymyksistä ammatillisesta taustasta, työkokemuksesta ja työnkuvasta Villa juniorissa, Villa juniorin arjesta sekä kehittämisideoista Villa juniorin päihdekuntoutuksen suhteen.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston hankinta perustuu kokonaisvaltaiseen tiedon hankintaan aidoissa tilanteissa. Tutkimuksessa hankittava tieto tulee tutkittavilta itseltään keskustelujen ja havaintojen kautta. Tutkijan tavoitteena on ennalta-arvaamattomien yksityiskohtien esiintulo. Tutkittavien näkemysten ja äänen kuuluville saamiseksi tutkimusaineiston hankinnan tapoja ovat myös joko yksilö- tai ryhmähaastattelut, teemahaastattelu sekä osallistuva havainnointi. Diskursiivisella eli eritteleväällä analyysillä analysoidaan tutkimuksessa käytettyjä ja tuotettuja asiakirjoja ja tekstejä. Erilaisia lomakkeita ja testejä voidaan myös käyttää lisätiedon hankinnan tukena. Kvalitatiivisen tutkimuk-

sen kohdejoukon valinta tapahtuu tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisotoksella. Tutkimus toteutetaan olosuhteisiin mukautuen ja tarvittaessa tutkimussuunnitelmaa ollaan valmiita myös muuttamaan työn aikana. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa sekä tulkinassa huomioidaan jokaisen tapauksen ainutkertaisuus. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 1997, 155.)

Kvalitatiivinen tutkimus soveltuu tutkimukseen, jonka tarkoituksena on tuoda esille tosiasioita ja näin kuvata todellista elämää. Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaista on luonnollisissa tilanteissa koottavan tiedon hankinta. Tutkimuksemme kohdejoukko valittiin kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaisella tarkoituksenmukaisella tavalla. Haastattelun runkona käytimme etukäteen laadittua lomaketta, joka sisälsi myös avoimia kysymyksiä. Avoimet kysymykset mahdollistivat odottamattomien seikkojen esiintulon, jolloin haastateltavien omat tärkeiksi tuntemansa asiat tulivat esille. (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 161-164.)

Opinnäytetyö toteutettiin tutkimuksellisena opinnäytetyönä, johon valittiin menetelmäksi kvalitatiivinen tutkimusmenetelmä. Tutkimuskohteena olivat Villa junioriin sijoitetut nuoret sekä Villa juniorin työntekijät. Tutkimusta ja teemahaastatteluja varten tarvitsimme nuoret sijoittaneista kunnista tutkimusluvut, jotka haettiin yhdessä toimeksiantajan kanssa.

6.2 Aineiston keruumenetelmä

Päädymme laatimaan teemahaastattelurungot ja niihin liittyvät haastattelukysymykset sekä Villa juniorissa päihdekuntoutuksessa oleville nuorille (Liite 2.) että henkilökunnalle (Liite 3.) Nuorille laatimassamme esittely- ja tutkimuslupakirjeessä (Liite 1.) tarjosimme nuorille vaihtoehtoista mahdollisuutta osallistua tutkimukseen kirjallisesti, mutta kaikki nuoret valitsivat haastattelun ja antoivat luvan haastattelun tallentamiseen.

Kaikkien tutkimukseen osallistujien haastattelut toteutimme 15. - 16.7. 2018 Villa juniorissa. Tutkimukseen osallistui 7 nuorta ja 5 työntekijää Villa Juniorista. Haastattelut nauhoitettiin ja haastatteluaineistoa kertyi 4 tuntia 30 minuuttia ja 52 sekuntia, keskimäärin haastattelut kestivät noin 21 minuuttia. Vaihtelua haastattelujen pituudessa oli 12 minuutista lähes 40 minuuttiin. Litteroitua aineistoa kertyi lähes 40 sivua.

Tutkimuksessa käytimme puolistrukturoitua teemahaastattelulomaketta, jossa osa haastattelukysymyksistä oli avoimia. Tutkimuksessa tarvittava tieto kerättiin sekä nuorilta että henkilökunnalta teemahaastatteluna puolistrukturoidun lomakkeen avulla. Hirsjärven ym. (2009, 199, 201, 208.) mukaan strukturoidun ja avoimen kysymyksen välimuotoa käyttämällä voidaan saada esiin näkökulmia, joita ei ole etukäteen osattu huomioida eikä ennakoida. Teemahaastattelun mukaisesti haastattelun teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten järjestystä ja muotoa voidaan muokata. Kvalitatiivisen tutkimuksen mukaisesti olimme valmiita muuttamaan tutkimussuunnitelmaa työn aikana tarpeen mukaisesti. Lopulliset haastattelukysymykset laadimme yhdessä toimeksiantajan kanssa.

Puolistrukturoiduksi tai puolistandardisoiduksi haastatteluksi voidaan kuvata lomakehaastattelun ja strukturoimattoman haastattelun välimuotoa. Tarkkaa määritelmää puolistrukturoidulle haastattelulle ei ole. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47.) Eskola ja Suoranta kuvaavat puolistrukturoitua haastattelua niin, että vaikka kysymykset ovat kaikille haastateltaville samat, haastateltavat voivat kuitenkin sanoittaa itse vastauksensa (Eskola ja Suoranta 1998, 86). Puolistrukturoidussa haastattelussa vain osa näkökohdista on etukäteen määritelty (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47).

Teemahaastattelussa haastateltavien oma ääni saadaan kuuluviin keskeisten teemojen määrittäessä haastattelua yksityiskohtaisten kysymysten sijasta. Teemahaastattelussa keskeistä on haastateltavien omat tulkinnat ja heidän omat esiin tuomansa asiat ovat merkityksellisiä tutkimuksen kannalta. Kaikille haastateltaville yhteisten teemojen, haastattelujen aihealueiden käsittely tekee teemahaastattelusta puolistrukturoidun menetelmän. Teemahaastattelu eroaa muista puolistrukturoiduista lomakehaastatteluista siinä, ettei teemahaastattelun kysymysten tarkalla muodolla ja järjestyksellä ole merkitystä. (Hirsjärvi ja Hurme 2000, 47-48.)

6.3 Aineiston analyysimenetelmä

Pääperiaatteena analyysitavan valinnassa ohjeena on valita menetelmä, jonka avulla tutkimustehtävään tai ongelmaan saadaan parhaiten vastauksia. Etenkin laadullisen tutkimuksen analyysi voidaan kokea vaikeana johtuen runsaasta vaihtoehtojen määrästä sekä siitä, että tarkat säännöt puuttuvat. Myös aineiston mahdollinen runsas määrä sekä elämänläheisyys tuovat mukaan omat haasteensa, mutta samalla lisäävät tutkimuksen mielenkiintoisuutta. Tutkittavan materiaalin rajaus voi olla tarpeellista, eikä kaikkea tutkimuksen materiaalia ole tarkoituksenmukaista käyttää. Tutkijan tulee tehdä valintoja jo teemoitusvaiheessa sekä tutustuessaan aineistoon. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009, 224-225.)

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä. Aineiston analyysi aloitetaan litteroimalla eli kirjoitetaan haastattelujen aineisto tekstiksi. Sisällönanalyysissä edetään prosessiin kuuluvien vaiheiden mukaisesti. Litteroidusta aineistosta valitaan analyysiyksiköt, joihin tutustumisen jälkeen ne pelkistetään ja luokitellaan sekä tulkitaan ja arvioidaan. (Kankkunen ja Vehviläinen 2013, 165-166.)

Litteroituamme haastatteluaineiston aloitimme sisällönanalyysin lukemalla aineiston ensin useaan kertaan läpi, jolloin molemmille tutkijoille muodostui selkeä kokonaiskuva haastatteluaineistosta. Abstrahointivaiheen aloitimme ryhmittelemällä alkuperäiset ilmaukset tutkimuskysymysten mukaisesti. Seuraavassa vaiheessa pelkistimme alkuperäiset ilmaukset ja aloimme etsiä vastausten yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia ja luokittelimme ne teemojen mukaisesti eri alakategorioihin. Vastausten pelkistämisen vaiheessa kiinnitimme huomiota, ettemme kadottaneet vastausten alkuperäistä sisältöä. Suorista lainauksista hävitimme tunnistetiedot voidaksemme käyttää niitä opinnäytetyössä autenttisina ilmauksina. Kaikki alkuperäiset ilmaukset olivat käytettävissämme koko sisällönanalyysin ajan, että saimme tarkistettua pelkistettyjen vastausten oikeellisuuden. Yhdistimme teemoittain ala-

kategorioiden samankaltaiset vastaukset, joista muodostimme sisällöltään samankaltaiset yläkategoriat. Abstrahointikaavioesimerkit ovat liitteinä (Liite 5.) ja (Liite 6.). Opinnäytetyön tuloslukuun kirjoitimme tummennettuina yläkategorioiden vastaukset, jotta päätulokset hahmottuisivat paremmin.

6.4 Luotettavuus ja eettisyys

Kvalitatiivisessa tutkimuksessa luotettavuuden kriteereitä ovat uskottavuus, siirrettävyys, riippuvuus ja vahvistettavuus. Uskottavuutta voidaan parantaa analyysin ja vahvuuksien sekä rajoitusten selkeällä kuvaamisella. Tulosten analysointia kuvaavien liitteiden ja taulukoiden avulla pystytään kuvaamaan analysointiprosessi sekä aineiston ja tulosten suhde. (Kankkunen ym. 2013, 197-198.) Tämän tutkimuksen sisällönanalyysi on nähtävissä abstrahointikaavioissa (Liite 5. ja Liite 6.), jotka olemme laatineet tutkimuskysymysten mukaisesti.

Tutkimuksen riippuvuutta ja tutkimuksen toistettavuutta pohdittaessa on huomioitava, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa tapauksia käsitellään ja tuloksia tulkitaan ainutlaatuisina ja tutkimuksen kohteena ovat ihmiset (Hirsjärvi ym. 2012, 164). Tulokset voisivat olla erilaiset toiseen tutkimukseen osallistuvien haastateltavien kohdalla. Toisaalta tutkimuksen tuloksissa oli myös yhteneväisyyksiä, joten oletettavaa olisi, että myös jatkossa tehdyssä tutkimuksessa jotain yhteneväisyyksiä voisi esiintyä tutkimuksen kohteena olleiden asioiden suhteen. Tämän tutkimuksen vahvistettavuutta lisää se, että molemmat tutkijat olivat yksimielisiä tutkimuksen tuloksista.

”Tutkimus on kuin kristallin katsomista. Mitä me näemme kun katsomme kristallipalaa riippuu siitä kuinka me katsomme sitä” (Hirsjärvi, Remes, Sajavaara 2009, 233).

Tutkimuksen validiutta (pätevyyttä) voidaan parantaa käyttämällä triangulaatiota tai tutkijatriangulaatiota (Hirsjärvi ym. 2009, 233). Kvalitatiivista tutkimusta tehdään usein yksin, jolloin oman tutkimuksen suhteen voi sokeutua (Kankkunen ym. 2013, 197).

Tämän opinnäytetyön tutkimukseen osallistui kaksi tutkijaa sekä aineiston keräämisessä, että sisällönanalyysissä ja tulkinnassa, minkä johdosta tutkimuksen validius lisääntyi. Kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuutta pyrimme vahvistamaan Hirsjärven kvalitatiivisen tutkimuksen luotettavuuden lisäämistä kuvaavan tavan mukaisesti laatimalla tarkan selostuksen tutkimuksen toteuttamisesta. Kaikkien vaiheiden tarkka kuvaaminen ja aineiston tuottamisen olosuhteiden, haastatteluihin käytetyn ajan, mahdollisten häiriötekijöiden sekä myös virhetulkintojen mahdollisuuden kuvaaminen on huomioitava ja tuotava esille luotettavuuden lisäämiseksi. Aineiston analyysin luokittelujen tekeminen on myös kuvattava perustellen. Mahdolliset autenttiset dokumentit ja suorat haastatteluotteet tuovat luotettavuutta lisää. (Hirsjärvi ym. 1997, 217-218.) Tämän tutkimuksen luotettavuutta lisää, että tutkimuksen tulokset perustuvat nauhoitettuihin haastatteluihin, jotka molemmat tutkijat ovat litteroineet tarkasti sekä osallistuneet koko materiaalin sisällönanalyysiin. Tutkimuksen luotettavuutta lisää myös se, että olemme kuvanneet tutkimuksen toteuttamisen kaikki vaiheet sekä haastatteluihin käytetyn ajan. Haastattelujen aikana häiriötekijöitä ei esiintynyt lainkaan pieniä keskeytymiä lukuun ottamatta.

Tutkimusta tehtäessä hyvän tieteellisen käytännön ohjeistus luo perustan eettisesti onnistuneelle, hyvälle tutkimukselle. Tutkimushankkeiden eettisyyttä ohjaavat ja valvovat tutkimuseettiset neuvottelukunnat. Hyvän tieteellisen käytännön mukaan toimiminen on huomioitava koko tutkimusprosessin ajan tutkimuskohteen valinnasta aineiston arkistointiin saakka. Yleisesti hyväksytyjen tutkimusperiaatteiden tiedostaminen ja niiden noudattaminen vaatii refleктоivaa tutkimuseettistä pohdintaa huomioiden ihmisarvon kunnioittamisen ja vastuun omasta toiminnastaan tutkimukseen liittyen. Tutkimuksen toteuttamisessa on huomioitava myös juridiset seikat. (Hirsjärvi ym. 2013, 23-27.)

Tutkimuksen eettisyys oli vahvassa keskiössä koko opinnäytetyön ajan. Tutkimusta tehdessämme huomioimme tutkimuseettiset ohjeistukset sekä toimimme niiden mukaisesti suunnittelu-, toteutus- ja raportointivaiheessa. Toimimme huolellisesti, rehellisesti ja tarkasti tutkimukseen liittyvien tulosten keräämisen, säilyttämisen, analysoinnin ja julkistamisen suhteen. Lastensuojelu ja päihdetyö ovat molemmat arkoja asioita, ja herättävät vahvoja tunteita. Huostaanotetut ja sijoitetut nuoret ovat erityisen haavoittuvia ja tarvitsevat suojaa, mikä oli huomioitava tutkimuksessa. Tutkimukseen osallistuvien vapaaehtoinen ja tietoinen suostumus oli myös huomioitava nuoret sijoittaneilta kunnilta saatujen tutkimuslupien lisäksi. Heillä oli oltava mahdollisuus myös kieltäytyä tai keskeyttää tutkimukseen osallistuminen.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa pohdimme, olisiko joillekin nuorille helpompaa tuoda ajatuksensa ja mielipiteensä esille kirjallisessa muodossa. Tällöin haastattelut olisi voitu toteuttaa mahdollisesti osittain kyselylomakkeen muodossa. Toisaalta ryhmähaastattelun kautta olisi saattanut syntyä hyvää keskustelua enemmänkin. Työntekijöiden osalta haastattelut olisi voinut toteuttaa myös ryhmähaastattelun muodossa tai mahdollisesti Webropol-kyselynä.

Tutkimusolosuhteet oli luotava tutkimukseen osallistuville turvallisiksi ja heille oli tehtävä selväksi tutkimuksen tavoite ja menetelmät sekä heidän yksityisyytensä, anonymiteettinsä varmistaminen koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimuksen aikana käsiteltiin asioita, joita sitoo vahva vaitiolovelvollisuus ja salassapito. Tutkimuksen jälkeen oli ja on huomioitava, ettei tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyys tule esille missään vaiheessa. Tutkimusaineiston säilytys on myös huomioitava erityisen tarkasti, ettei aineisto joudu ulkopuolisten käsiin.

Haastattelujen tallenteet siirrettiin nopealla aikataululla omille henkilökohtaisille tietokoneille ja tallentimet tyhjennettiin ennen palautusta. Litteroidut materiaalit säilytimme tarvittavan ajan omilla koneillamme ja haastattelumateriaalit tuhottiin analysoinnin jälkeen. Näillä toimenpiteillä varmistimme, etteivät arkaluontoiset asiat joudu väärin käsiin ja tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti säilyi.

Tutkimushaastatteluja varten haimme tutkimusluvat yhdessä toimeksiantajan kanssa nuoret sijoittaneiden kuntien sosiaalityöntekijöiltä. Tutkimusluvat saatuamme sovimme haastatteluajankalun toimeksiantajan kanssa. Haastatteluja varten varasimme kaksi päivää, jotta ehtisimme tehdä kaikki haastattelut kiireettömällä aikataululla ja Villa juniorin strukturoitua viikko-ohjelmaa häiritsemättä.

Suurin osa haastatteluista tehtiin sunnuntaina, jolloin päihdekuntoutuksessa olevilla nuorilla on vapaampi päiväohjelma. Tämä mahdollisti aikataulullisesti paremmin myös työntekijöiden haastattelut.

Saapuessamme Villa junioriin, saimme rauhassa ensin tutustua sekä nuoriin, että myös Villa juniorin tiloihin. Villa juniorin työntekijät olivat kertoneet nuorille vierailustamme ja tutkimushaastatteluun osallistumismahdollisuudesta. Vaikka kaikilla tutkimukseen osallistuneilla nuorilla oli sosiaalityöntekijän myöntämä tutkimuslupa, lopullisen päätöksen tutkimukseen osallistumisesta nuori teki kuitenkin itse luettuaan tutkimuslupakirjeen.

Esittely- ja tutkimuslupakirjeessä esittelimme itsemme ja tutkimuskohteemme, sekä tutkimuksen tarkoituksen ja tavoitteet. Kerroimme haastattelujen nauhoittamisesta sekä tutkimuksen toteuttamisesta anonymisti. Kirjeessä tuli myös ilmi, että halutessaan nuorella olisi mahdollisuus vastata tutkimuskysymyksiin myös kirjallisesti tai nuorella olisi mahdollisuus kieltäytyä kokonaan tutkimukseen osallistumisesta. Suullisesti kerroimme, että halutessaan hänellä olisi mahdollisuus keskeyttää tutkimukseen osallistuminen missä haastattelun vaiheessa tahansa. Kaikki tutkimukseen valitut nuoret halusivat osallistua tutkimukseen.

Tutkimus toteutettiin Villa juniorin tiloissa Ylöjärvellä. Kaikista haastatteluista noin puolet toteutettiin Villa juniorin pihapiirissä sijaitsevassa erillisessä rakennuksessa, jossa haastattelujen ilmapiiri oli rauhallinen eikä häiriötekijöitä ollut lainkaan. Nuoret keskustelivat avoimesti ja vastasivat kaikkiin esittämiimme haastattelukysymyksiin. Kolmen nuoren haastattelut toteutettiin nuorten omissa huoneissa, ilman häiriötekijöitä. Ennen haastattelun aloittamista nuorille kerrottiin vielä suullisesti vaitiolo- ja salassapitovelvollisuudestamme sekä heidän anonymiteettinsä suojaamisen, että kaiken heidän kertomansa suhteen. Yhtä nuoren haastattelua lukuun ottamatta kaikki nuorten haastattelut suoritettiin niin, että paikalla oli vain yksi haastattelija. Yksi haastatteluista suoritettiin meidän molempien tutkimuksen tekijöiden ollessa paikalla.

Henkilökunnan haastatteluista kaikki toteutettiin niin, että toimimme molemmat haastattelijoina. Haastattelupaikkana käytettiin piharakennusta, Villa juniorin piha-aluetta sekä päärakennuksen ruokailutilaa. Ulkona toteutetuista haastatteluista pohdimme, oliko kuuluvuus tallennuslaitteille varmasti riittävä, mutta huolenaihe osoittautui tarpeettomaksi. Vaikka olimmekin piha-alueella, salassapidetäviä asioita ei ollut vaarana joutua ulkopuolisten korviin. Työntekijöiden haastatteluissa jouduimme hieman tarkkailemaan aikaa, jotta arkirutiinit Villa juniorissa sujuivat haastatteluista huolimatta moitteettomasti. Myös pieniä keskeytyksiä haastatteluihin tuli pariin otteeseen, mutta haastattelutilanteet eivät kuitenkaan merkittävästi häiriintyneet, pieniä ajatuskatkoja lukuun ottamatta.

Haasteelliseksi koemme tutkimukseen osallistuneiden nuorten ja henkilökunnan anonymiteetin säilymisen jatkossa opinnäytetyön mahdollisen julkaisemisen jälkeen. Villa junior on toiminut vasta hieman yli vuoden ajan, joten nuorten ja siellä työskentelevien henkilöiden määrä ei ole kovin suuri. Jos opinnäytetyö julkaistaan Theseuksessa, Suomen ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden ja julkaisujen verkkojulkaisupalvelussa (Theseus.fi s.a.), on mielestämme olemassa mahdollisuus, että

tutkimukseen osallistuneiden anonymiteetti kärsii ja heidät voidaan tunnistaa tutkimuksesta. Haastattelujen vastaukset on käsitelty anonyymisti, mutta esimerkiksi suorissa lainauksissa esiin tulevien murreilmauksien kautta on olemassa tunnistamisen mahdollisuus. Opinnäytetyössä käy ilmi haastattelujen toteuttamisen ajankohta, mikä myös voi aiheuttaa haastatteluihin osallistuneiden nuorten ja työntekijöiden anonymiteetin heikentymistä. Villa juniorissa samaan aikaan olleet nuoret voivat tunnistaa toisensa tutkimustuloksista. Aiheellista on myös pohtia, aiheutuuko siitä haastatelluille haittaa ja kuinka haitallista anonymiteetin kärsiminen on. Tutkimuksen toteuttajina oma eettinen mielipiteemme on, ettei tutkimusta tulisi julkaista Theseuksessa, vaan opinnäytetyön tulisi jäädä ainoastaan toimeksiantajan käyttöön. Tutkimukseen osallistuneille olemme tehneet selväksi, sekä kirjallisesti että suullisesti ettei heidän anonymiteettinsä kärsi missään tutkimuksen vaiheessa.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tutkimuksen tulokset olivat jaettuna kahteen osaan, nuorten haastatteluvastauksiin sekä työntekijöiden haastatteluvastauksiin. Analysoidessamme tuloksia huomasimme kuitenkin kaikista vastauksista löytyvän joitakin yhteneväisyyksiä. Sekä nuorten, että työntekijöiden vastauksista tuli selkeästi esille **strukturoidun päivä- ja viikko-ohjelman merkitys nuorten päihdekuntoutuksessa. Koke-
musasiantuntijuuden hyödyntäminen** nousi myös esille yhteisenä merkityksenä.

Aineiston analyysivaiheessa teimme myös huomion, että nuorten vastaukset kahteen erilliseen tutkimuskysymykseen olivat lähes yhteneväiset. Villa juniorin nuorten vastauksista tuli ilmi, että nuoret kokivat **päihdekuntoutuksen näkyvän kaikessa Villa juniorin toiminnassa**. Nuorten kuva-
tessa Villa juniorin strukturoitua päivä- ja viikko-ohjelmaa, he kokivat kaiken arjen toiminnan olevan jo itsessään päihdekuntoutusta. **Päivä- ja viikko-ohjelman kuntoutuksellisuus** tuli esiin tehtävä- ja hoitoryhmien toiminnan keskittyessä **päihdeongelman käsittelyyn keskusteluissa ja toiminnallisissa tehtävissä. Vuorokausirytmien säännöllisyyden ja arjen perusasioiden hallinnan** opetteluun ja niiden ylläpitämisen nuoret kokivat myös päihdekuntoutukseksi.

Ensimmäisinä esittelemme tutkimuksen taustatietoja. Tutkimustuloksissa selviää haastateltujen nuorten tausta, arki ja kehittämiskohteet. Työntekijöiden osalta käy ilmi ikä ja koulutustausta sekä **työkokemus** lastensuojelusta ja/tai päihdetyöstä. Seuraavana tuloksista selviää Villa juniorin arki haasteinen ja myönteiset toiminnan alueet arjen struktuurissa ja viimeisenä kehittämiskohteet ja vapaaehtoinen palaute. Puolistrukturoitujen teemahaastatteluiden mukaisesti tuloksissa tulee ilmi myös ennalta suunnittelemtomia vastauksia.

7.1 Villa juniorin nuoret

Tutkimukseen Villa juniorissa osallistui seitsemän nuorta, joista kaksi oli haastatteluja tehdessämme jo kotiutunut, mutta he tulivat Villa junioriin osallistuakseen tutkimushaastatteluun. Iältään kaikki nuoret, kolme tyttöä ja neljä poikaa olivat 16 - 17-vuotiaita. Kahdella nuorista ei ollut lainkaan aiempaa lastensuojelulaitostaustaa, viidellä muulla nuorella oli kokemusta joko koulu- ja/tai perhekodista, sijaisperheestä, psykiatrisesta osastosta ja/tai lastenkodeista. Nuoret toivat esiin aiempien sijoitusten syynä olleen **päihteidenkäytön**, "sekoilun", koulupoissaolot ja huonon käytöksen. Kolme nuorista toi esille **vanhempien kyvyttömyyden asettaa nuorelle rajoja**. Yhdellä nuorella ongelmat olivat alkaneet **paikkakunnan vaihdoksen** jälkeen. Muuton jälkeen nuori kertoi tutustuneensa väärin ihmisiin, joiden kautta oli aloittanut ensimmäiset kannabiskokeilut.

Kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret olivat käyttäneet päihteitä 12-14-vuotiaasta lähtien. Päihteiden käyttö oli alkanut joko alkoholin tai kannabiksen käytöllä ja pian mukaan oli tulleet myös muut päihteet. Kaikille nuorille ominaista oli **päihteiden runsas käyttö** heti ensimmäisistä kerroista lähtien. Päihteiden käyttö oli alkanut kannabiksen käytöllä ja sen jälkeen mukaan olivat tulleet lääkkeet ja muut huumeet, kuten opiaatit, bentsot, ekstaasi, LSD, metamfetamiini, amfetamiini, muuntohuu-

meet ja sienet. Osalla nuorista päihteiden käyttö oli ollut **jaksottaista**. Yhteistä kaikkien tutkimukseen osallistuneiden nuorten kohdalla oli se, että lähes kaikkien nuorten päihteiden käyttö oli ollut **lähes päivittäistä viikonpäivistä riippumatta**. Nuoret kertoivat olleensa päihtyneenä koulussa sekä avohuollon keskustelukäynneillä. Kuvaavaa on erään nuoren vastaus kysyttäessä päihteiden käytön määrästä:

Aikalailta aamusta silleen, et oli koko aika ettei ollu niinku selvinpäin oikeestaan hetkeekään, paitsi sit kun ei ollu, niin koetettiin hommaa jostain.

Nuoret eivät kokeneet saaneensa apua päihdeongelmansa hoitoon ennen Villa juniorin tarjoamaa päihdekuntoutusta. Tuki oli ollut **viranomaisten** taholta lähinnä **kontrollia** päihteiden käytön suhteen seulojen muodossa.

Ei niit silleen siellä oikeestaan kiinnostanu, ne vaan pisti sen sossulle eteenpäin sen tiedon.

Aiempaa lastensuojelulaitostaustaa omaavilla nuorilla lastensuojelulaitoksessa tarjottu **tuki ei ole** nuorten kokemusten mukaan **kohdistunut päihdeongelman hoitoon**. Ollessaan sijoitettuina eri laitoksiin, nuoret myös kertoivat tutustuneensa toisiin päihteitä käyttäviin nuoriin ja päihteiden käytön jatkuneen heidän kanssaan. Laitossijoituksen aikaan koulupäivien jälkeen ollut vapaa-aika oli mahdollistanut päihteiden käytön jatkumisen. Haastatteluissa nuoret kuvasivat **tuen olleen** lähinnä **rangaistuksia ja rajoituksia** päihteidenkäytöstä kiinnijäämisestä, mitä he eivät pitäneet päihdekuntoutusta edistävänä. Osalla nuorista oli keskusteluja päihdetyöntekijän kanssa ennen Villa junioriin tuloa, mutta nuoret eivät kokeneet hyötynensä niistä. Yleisin syy siihen tutkimuksen mukaan oli oma **motivaation puute**.

Ei sitä oikeestaan siin vaihees silleen halunnu ees ottaa mitään apua vastaan.

Syynä Villa junioriin avohuollon tukitoimena tulemiselle nuorilla oli **väsytys päihteiden käyttöön** päihteiden käytön riistäytyttyä käsistä. Tai **pohjakosketuksen** saatuaan **oma halu saada apua** tilanteeseensa. Osa nuorista tuli Villa junioriin myös vastoin tahtoaan sosiaalityöntekijän päätöksellä kiireellisesti sijoitettuna tai huostaanotettuna. Vaikka tulotilanteessa nuorella ei olisi ollut mitään motivaatiota päihdekuntoutukseen, kaikki tutkimukseen osallistuneet nuoret kertoivat kuntoutuksen aikana heränneen **uusia visioita elämänsä suhteen ja halun päihhteettömyyteen**. Vaikkakin päihhteettömyyteen sitoutuminen sekä oma motivaatio olivat välillä ottaneet takapakkia.

Villa juniorin arkea rytmittävät **viikko- ja päiväohjelmat**. Nuoret kokivat Villa juniorin **intensiivisen päihdekuntoutuksen näkyvän kaikessa toiminnassa**. **Strukturoitu päiväohjelma** auttaa **arjen perusasioiden** opettelemisessa ja **säännöllisen vuorokausirytmän** omaksumisessa. Päiväohjelman kuntoutukselliset asiat, **tehtävä- ja hoitoryhmät** ja päihdeongelmaan liittyvien aiheiden niissä käsittelemisen nuoret kokivat päihdeongelmaan puuttumisena **keskustelujen ja tun-**

teiden käsittely keinoin. Ryhmissä mahdollistui myös **vertaistuki**, minkä moni nuori koki tärkeäksi. Nuoret toivat esille myös **yhdessä tekemisen** merkityksellisyyden. Villa juniorissa ohjaajat osallistuvat kaikkeen toimintaan **yhdessä nuorten kanssa**, minkä nuoret kokivat mielekkäänä. Sekä ohjaajien että nuorten osallistuessa kaikkeen toimintaan nuoret myös huomaavat, ettei kaikkea tarvitse osata, mutta silti voidaan **osallistua**. Nuorten **yhteisöpain**e tuli esille nuorten keskuudessa, sekä haastatteluissa työntekijöiden kertomana. Samalla syntyi luontevia **keskusteluja** nuorten ja ohjaajien välillä.

Ja sit jotku ohjaajat on tosi innoissaan just et mennään tekee tota noin ja on siin messissä ja sit siin samalla keskustelee jotain, et miten menee ja tälleen. Ja sit just jos on, noi huomaa heti jos on, just niinku joku huonosti ja tulee sanoo ja kysyy et mennäänks juttelee.

Nuoret olivat tyytyväisiä Villa juniorin **tiiviseen ja strukturoituun päiväohjelmaan**. Villa juniorin **toiminnallisuus**, nuorten kokemus siitä, että ”koko ajan tehdään kaikkea”, ehkäisee pelkkää olemista ja toimettomuutta. Tutkimukseen osallistuneet nuoret toivat esille, kuinka päivästä toiseen samana toistuva päiväohjelma auttaa **päivärytmin** oppimisessa ja sen ylläpitämisessä myös kotiharjoittelujen aikana. **Kotiharjoittelun** ajalle yhdessä ohjaajan kanssa tehty päiväohjelma auttoi pysymään päihteettömänä myös kotilomilla. Tiiviin päiväohjelman ansiosta vapaapäivinäkin ei tullut toimettomuuden hetkiä, jolloin olisi voinut tulla mielihaluja päihteidenkäyttöä kohtaan.

Kaikki nuoret nostivat esiin strukturoidun päivä- ja viikko-ohjelman sekä hoito- ja tehtäväryhmien merkityksen. Nuoret kokivat päihdekuntoutuksen olevan mukana kaikessa Villa juniorin toiminnassa. Etenkin hoito- ja tehtäväryhmät, joissa päihdeongelmaan keskityttiin keskustellen ja pohtien, nuoret mielsivät kuntouttavaksi toiminnaksi. Villa juniorissa puututtiin ja **keskityttiin olennaiseen**, nuorten päihdekuntoutukseen arjessa.

Nuoret kokivat **ohjaajien puuttuvan** herkästi nuorten välisiin ristiriitatilanteisiin ja toivat esiin **keskustelun helppouden** ohjaajien kanssa. Nuoret kertoivat pystyvänsä keskustelemaan ohjaajien kanssa myös kipeistä asioista. Nuorten ja ohjaajien välisessä suhteessa **nuoret kokivat tulevansa hyväksytyksi** ja ohjaajien pyrkivän **luottamaan** heihin, vaikka eivät itse kokeneet aina luottamusta ansainneensa.

Nuoret kokivat hyvin tärkeäksi arjen toiminnallisuuden Villa juniorissa. **Toiminnallisuuden** kanssa käsi kädessä kulkevat **yhteisöllisyys** ja **osallisuus**. Kysyttäessä mikä Villa juniorissa on hyvää, eräs nuori vastasi näin:

Ainaki se tiivis päiväohjelma ja tälleen et ei vaan olla päivät pitkät et eihän se ketään auttais...

Nuorten esiin tuoma Villa juniorin tarjoama **monipuolinen toiminnallisuus liikunnan ja muiden aktiviteettien** muodossa koettiin kuntoutuksen vahvuutena. Toiminnallisuus Villa juniorissa ei rajoitu pelkästään Villa juniorin tiloihin. Villa juniorissa hyödynnetään monipuolisesti myös **lähiympäristön tarjoamia mahdollisuuksia**. Nuoret kertoivat muun muassa Tampereelle suuntautuneista shoppailu- ja keilausreissuista.

Villa juniorissa haastateltujen nuorten kokema **osallisuus** nousi esiin heidän vastauksistaan heidän kuvatessaan Villa juniorin toimintaa. Nuoret kertoivat kuinka sekä nuoret että työntekijät osallistuvat kaikkeen toimintaan. Nuoret kokivat pystyvänsä **vaikuttamaan** heitä koskeviin asioihin osallistumalla toimintojen **suunnitteluvaiheesta alkaen**. Kaikki saivat tuoda omia **mielipiteitään esille** erilaisissa ryhmissä sekä myös vapaammissa tilanteissa.

Yksi haastatelluista nuorista toi esille Villa juniorin parhaana puolena sen, että vaikka nuoret ovatkin alaikäisiä, niin Villa juniorista puuttuvat lastensuojelumaneerit. Lastensuojelumaneereilla nuori kertoi tarkoittavansa liikkumisvapaudenrajoittamisia ja muita rajoittamiseen keskittyviä toimenpiteitä ja luottamuksen puutteen nuoria kohtaan. Eräs nuori totesi näin:

Vaikka ollaan alaikäisiä ni ne lastensuojeluhommat ei kuulu mun mielestä päihdekuntoutukseen.

Avoimet keskustelut Villa juniorin työntekijöiden ja nuorten välillä sääntörikkomusten ja päihdeidenkäyttöön retkahtamisten yhteydessä koettiin myös hyvänä. Nuoret toivat esille myös, kuinka tärkeää on, että vaikka Villa juniorissa **keskitytään päihdekuntoutukseen** niin siellä voidaan keskustella myös muusta kuin päihdeongelmasta.

Nuoret halusivat kaiken kaikkiaan kiittää Villa juniorin työntekijöitä heidän tekemästään työstä. Kiitosta saa se, että työntekijät jaksavat aina tsemptata, kannustaa ja auttaa, vaikka nuoret itse käyttäytyvät välillä huonosti. Nuoret kokevat oppineensa **elämän perusasioita**, he ovat saaneet uuden alun elämään ja eväitä tulevaisuuteen. Kaikissa vastauksissa tuli ilmi kiitollisuus osaavia ohjaajia kohtaan.

...kyllä nää ihmiset on sairaan tärkeitä, että ne on auttanu mua hirveesti. Oon niille ikuisesti kiitollinen...

Nuoret toivat esille myös **omakohtaista kokemusta päihteistä** sekä niistä eroon pääsyn omaavien työntekijöiden merkityksen, heitä pidettiin parempina ohjaajina kuin muita, sillä heidän koettiin tietävän ja **ymmärtävän** paremmin, jos nuori kertoi heille vaikeasta tilanteestaan. Heidän koettiin pystyvän **samaistumaan** nuoren kokemiin tunteisiin paremmin omakohtaisen kokemuksensa ansiosta. Yksi nuori toi esille, että hyvä työntekijä on:

Semmonen et se niinku kuuntelee ja ei sillee rupee heti huutamaa jostaki, jos tekee jotaki niinku väärin...

Villa juniorin käytäntö puhelinten käytön suhteen oli asia, jonka moni nuori toi esille Villa juniorin huonona puolena. Vaikka **puhelinten käyttökielto** nuorten mielestä olikin perusteltua, niin silti se aiheutti monelle harmistumista. Nuoret itse perustelivat puhelinten käyttökieltoa sillä, että siten esitettiin yhteydenpito päihteitä käyttäviin kavereihin mutta samalla estyi yhteydenpito myös muihin kavereihin. Nuoret kokivat jopa oikeuksiaan loukatun puhelimen käyttökiellon vuoksi. Heiltä löytyi myös ideoita, kuinka puhelimen käyttöä voitaisiin rajata, jos puhelinten käyttö ei olisi kokonaan kiellettyä. Eräs nuori toivoi, että päivittäin puhelinta saisi käyttää hetken omassa huoneessaan rauhoittumiseen varatun ajan yhteydessä. Tällöin puhelimen kanssa käytetty aika olisi rajallinen eikä sen käyttö häiritsisi yhteisiä toiminnallisia tuokioita.

Sunnuntaisin Villa juniorin päiväohjelma on vapaampi ja monet nuoret kokivat sunnuntaiden olevan tylsiä yhteisten toimintojen puuttuessa. Nuoret toivoivat sunnuntaille lisää **ohjattua toimintaa**. Myös samojen ihmisten kanssa kokoaikainen pitkä yhdessäoloaika koettiin raskaaksi päihdekuntoutuksen aikana.

Eräs haastatelluista nuorista toi esille Villa juniorissa olevan ongelmallisinta ajoittain esiintyvän huonon yhteishengen. Nuoren mielestä ne nuoret, joilla ei ole **motivaatiota** lopettaa päihteidenkäyttöä heikentävät käyttäytymisellään koko yhteisön yhteishenkeä. Nuorista osa toi myös esille, että Villa juniorin säännöt ovat hieman liian ”lepuja”. Yksi nuori kertoi Aluehallintoviraston kieltäneen Villa juniorissa aiemmin käytössä olleiden rangaistusten käytön. Ennen Aluehallintoviraston kieltoa Villa juniorissa nuori kertoi käytössä olleen nuoren rangaistuskeinona sääntöjen rikkomisesta esimerkiksi kiellon osallistua yhteisissä tiloissa television katsomiseen. Nuoren mielestä kielletyt rangaistukset olivat olleet toimivia.

Yksi nuorista kertoi kaivanneensa kuntoutuksen alkuaikoina enemmän omaohjaajakeskusteluja. Nuori oli kokenut, että etenkin päihdekuntoutuksen alkuaikoina hänen olisi ollut helpompi puhua asioistaan pelkästään yhdelle ihmiselle kuin koko yhteisölle. Omaohjaajuuden nuoret kokivat hyvänä asiana Villa juniorissa, vaikka kokivat pystyvänsä puhumaan asioistaan kaikkien muidenkin ohjaajien kanssa.

Mitä ohjeita nuoret sitten antaisivat sellaiselle nuorelle, joka on vasta saapumassa Villa junioriin ja aloittaa kamppailun päihteiden käytön lopetuksessa? Yleisin nuorten vastaus oli, että hoidosta ja avusta pitää ottaa kaikki mahdollinen irti. Nuoria ohjeistettaisiin pohtimaan omaa päihteiden käyttöään pitkällä tähtäimellä, sillä siitä ei seuraa mitään hyvää. Villa junioriin nuoret eivät suosittelutulemaan vaan oleilemaan tai ”lusimaan”. Alun kerrotaan olevan kaikille haasteellista aikaa, mutta silti kehoitetaan uutta nuorta etsimään motivaatio ja oikeasti miettimään asioita. Nuoret kannustavat oikean asenteen löytämiseen, jolloin Villa juniorista hyötyy itse parhaiten.

Tulevaisuudessa, kun nuoret lähtevät Villa juniorista, he toivovat saavansa vielä jutella asioistaan jonkun kanssa. Nuoret kaipaavat **tukea** ja jonkun, joka **kuuntelee**, joko **tukihenkilön** tai **vertaisryhmän**. Villa juniorin kaltaista kuntoutusta jäädään myös kaipaamaan. Kotiutumisen jälkeen Villa

juniorissa järjestetyt tukiviikonloput nuoret kokivat myös tärkeäksi tukimuodoksi. Nuoret toivoivat saavansa tukea myös vanhemmiltaan viranomaiskontaktien lisäksi.

Kertoessaan omista haaveistaan ja tulevaisuudestaan, nuorten vastaukset olivat yhteneväiset. Kaikki haastatellut nuoret haluavat tulevaisuudessa **normaalin ja tasapainoisen elämän**, johon kuuluu **työ, opiskelu, oma koti ja perhe**. Sellaisena he myös näkevät elämänsä viiden vuoden kuluttua. Nuoret toivovat olevansa silloin **itsenäisiä** ja pystyvänsä elättämään itse itsensä omalla työllään. Nuoret toivoivat heillä olevan **hyvät välit vanhempiensa kanssa**. Eräs nuorista toi esiin toivomuksen, että ”olisi helppo olla omassa päässä ja kropassaan”. Kaikki haastattelemamme nuoret toivoivat pystyvänsä elämään **päihteettömänä** mutta kertoivat tiedostavansa myös retkahduksen vaaran. Yksi nuorista kertoi pelkäävänsä täysi-ikäistymistä ja sen mukanaan tuomaa vapautta. Nuori kertoi sen hetken olevan hänelle riski päihteettömänä pysymisessä.

Alla oleva lainaus erään Villa Juniorin nuoren haastattelusta kuvastaa nuoren kiitollisuutta Villa junioria kohtaan. Lainaus kertoo myös sen, että päihteistä kuntoutuminen vaatii siihen valmiutta myös nuorelta itseltään.

Ite ainaki toivon, että Villa junior pysyy tämmösenä, niiku se on. Ja sitte se, että ite ainaki niinku aika seleväksi mää oon sen omasta mielestä tehny, oon tosi todella tyytyväinen ja kiitollinen siitä, että mihkä mä oon päässy Villa juniorin avulla tai aikana. Se on ns. niiku jollaki tavalla helpottanu. Helpottanu tosi montaa ihmistä ja mua, vaikka se helppoo ei oo ollukkaa. Mutta se on sen arvosta, että tästä saa kaiken irti, jos itse on valmis.

Nuoret toivoivat tiukempia sääntöjä siihen, jos joku nuori tuo laitokseen päihteitä tai pilaa muiden päivän omalla motivaation puutteellaan. Tämä mielipide tuli esiin lähes kaikista nuorten vastauksista. Nuorten mielestä sellainen nuori, joka on pakotettu tulemaan Villa junioriin, ilman omaa halua päästä irti päihteistä vie paikan joltain toiselta nuorelta, jolla ehkä olisi halua ja motivaatiota. Nuoret olivat myöskin harmissaan siitä, että yhteen nuoreen, jolta motivaatio kuntoutumiseen puuttuu, saatetaan päivän aikana käyttää paljon kaikkien yhteistä aikaa.

7.2 Villa juniorin työntekijät

Tutkimukseen osallistui Villa juniorin viisi työntekijää. Iältään haastatellut olivat 23-37-vuotiaita, joista kolme oli naisia ja kaksi miehiä. Ammattinimike neljällä työntekijällä oli ohjaaja, viides haastateltu oli yksikön johtaja. Koulutustaustana henkilökunnalla oli lähihoitaja, liikunnanohjaaja, sairaanhoitaja, yhteiskuntatieteiden maisteri sekä toimintaterapiaopiskelija. Villa junior oli ollut haastattelujen aikaan toiminnassa 10 kuukautta, ja työsuhteet haastatteluilla työntekijöillä olivat kestäneet alle kolmesta kuukaudesta 10 kuukauteen. Työ Villa juniorissa on kolmivuorotyötä. Tiiminä toimii **moniammatillinen työryhmä**, jossa jokaisen **vahvuudet** otetaan huomioon. Sen hetkinen **toimiva ja yhteenhioutuva työryhmä** sai positiivista palautetta. Kaikkien työntekijöiden ammattinimike on ohjaaja, mutta toimenkuva eroaa kuitenkin vastualueissa kuten kiinteistövastuu, liikuntavastuu jne.

Hoitovastaavat ovat vastuussa muun muassa yhteydenpidosta lääkärin ja yksikön välillä sekä huolehtivat lääkkeenjaosta.

Aiempaa työkokemusta lastensuojelusta oli neljällä työntekijällä, jotka olivat työskennelleet lastensuojelun parissa kahdesta kuuteen vuotta. Työkokemusta oli monipuolisesti lastensuojelulaitoksista, perhetyöstä, asumisyksiköistä, ohjauksesta sekä perhetukikeskuksesta. Päihdetyöstä puolestaan kolmella työntekijällä oli aiempaa kokemusta, mutta varsinaisesta nuorten päihdekuntoutuksesta aiempaa työkokemusta oli vain yhdellä työntekijällä, joka oli työskennellyt ensikodissa. Jollain tapaa haastateltavat kertoivat kuitenkin aiemmin työpaikoissaan sivunneensa myös nuorten päihdeidenkäyttöä, mutta ei varsinaisesti päihdekuntoutuksen kaltaisesti. Kysymykseen kuinka Villa Juniorin tarjoama nuorten päihdekuntoutus eroaa muiden lastensuojelulaitosten tarjoamasta päihdekuntoutuksesta, kaikki työntekijät vastasivat sen eroavan täysin. Vaikka kaikilla ei aiempaa kokemusta ollutkaan nuorten päihdekuntoutuksesta, niin heille oli kuitenkin muodostunut käsitys Villa juniorin eroavaisuuksista muihin lastensuojelulaitoksiin verrattuna juuri päihdekuntoutuksen suhteen.

...siellä oli muutamia nuoria, joilla oli myöskin sitä semmosta päihdeproblematiikkaa, mutta en oo ollu aikasemmin työskentelemässä missään mikä olis lähelläkään tätä. Että pureuduttais siihen, että se olis se isoin ongelma, jota päästään työstämään.

Ero Villa juniorin ja muiden lastensuojelulaitosten päihdekuntoutuksen välillä koostuu tutkimustuloksissa työntekijöiden näkemyksen mukaan **arjen struktuurista** sekä siitä, **etteivät Villa juniorin nuoret käy koulussa laitoksen ulkopuolella**. Villa juniorissa nuoret noudattavat tarkoin suunniteltua **intensiivistä päiväohjelmaa**, mikä koostuu erilaisista **ryhmistä** ja **toiminnoista**, jotka hoidollisesti kytkeytyvät aina jollain tavoin päihteisiin. Ohjaajat ovat mukana kaikessa toiminnassa koko päivän ajan, eli **kaikki toiminta tehdään yhdessä**. **Päivä-ohjelmaa** kuvailtiin ennen kaikkea **selkeäksi, kiinteäksi ja intensiiviseksi**, nuorilla ei ole ikään kuin aikaa miettiä päihteitä päivän struktuurin ollessa Villa juniorissa **tiivisti pakattu**.

...eroo tosi paljon siinä mielessä, että tää on tota siinäki mielessä erilainen paikka senki takia et nuoret täällä ei käy koulua, vaan meillä on tää selkee viikko ohjelma... tää on omasta mielestä aika intensiivinen...

...päiväohjelma on varmaan ihan kaikkiin paikkoihin verrattuna niin ylivoimaisesti täyteenpakatuin...

Villa juniorin henkilökunnan kuvatessa Villa juniorin arjen toimintaa, vastauksista nousi esiin **päihdekuntoutuksen näkyminen kaikessa Villa juniorin toiminnassa**. Henkilökunta koki sen myös olevan Villa juniorin tarjoaman **päihdekuntoutuksen toimivuuden perusta ammattitaitoisen ja toimivan työyhteisön lisäksi**. Henkilökunnan kuvatessa Villa juniorin arkea, esiin nousi myös Villa juniorin kehittämistarpeita. Eroavaisuudet Villa juniorin ja muiden lastensuojelulaitosten

tarjoamasta päihdekuntoutuksesta tulivat tutkimuksessa esille. Villa juniorin intensiivinen arjen toiminta erottaa sen selkeästi muiden lastensuojelulaitosten tarjoamasta päihdekuntoutuksesta. Merkittävä eroavaisuus on myös siinä, etteivät nuoret Villa juniorin päihdekuntoutuksessa ollessaan käy koulussa. Nuorten ollessa Villa juniorissa myös päivisin, **toiminnallisuus** sekä **yhteisöllisyyden rakentuminen** mahdollistuvat erinomaisesti.

Kysyttäessä työntekijöiltä mikä Villa juniorin arjessa on toimivaa ja mikä puolestaan haastavaa, ja kuinka ne näkyvät päivittäisessä toiminnassa, jokaisessa vastauksessa tuli jälleen esille toimivuuden osalta nimenomaan tarkoin suunniteltu **arjen struktuuri**. Sen koetaan olevan **selkeä ja täyteen pakattu, jokainen tietää aina mitä tehdään. Intensiivisyys näkyy toiminnassa**. Toimivuuteen vaikuttaa hyvä, yhteen hiileen puhaltava työryhmä **yhteisine linjanvetoineen ja erilaisine työntekijöineen**. Yksittäisistä vastauksista voidaan havaita, että **arjessa on tärkeää vaatia nuorilta**. Villa juniorin mallissa on tarkoin tiedossa mitä missäkin vaiheessa kuntoutusta tulisi tapahtua. Toimivaan arkeen kuuluu myös se, että **työntekijät ovat nuoria varten ympäri vuorokauden**. Hyvän työyhteisön koetaan myös heijastuvan nuoriin positiivisesti. Sekä nuorten että työntekijöiden vastauksissa nousee vahvasti esille **omakohtaisen aiemman päihdetaustan omaavien työntekijöiden tärkeys**.

Ne on koko ajan läsnä. 24/ 7 ne saa nuo nuoret ohjaajan huomion. Ja kun tehdään liikuntaa tai tehdään ihan mitä tahansa, niin ohjaaja tekee mukana. Vaikka se ei osaisi, niin se tekee mukana. Eli näytetään myös se malli, että ei tarvi kaikkee osata, voi vaan silti kokeilla.

...sit tässä on myös omakohtasta taustaa omaavia. Sen on heti huomannu et se on aika iso juttu. Nuoret on sanonukki, että odottaa henkilön x hoitoryhmää, koska hänellä on niin paljon tietämystä.

Meillä on tosi paljon erilaisia työntekijöitä täällä, että mikä on mun mielestä semmone rikkaus. Kaikki tekee tavallaan omalla tavallaan sitä työtä, mut sit meillä on kuitenkin tosi selkee semmonen yhtenäinen linja.

Haastavuuden suhteen yhdessä vastauksessa tuli vahvasti esille perhetyö, ja sen tuomat haasteet kuten **vaikeus tehdä perhetyötä**, sillä nuoret tulevat sijoitukseen eri puolilta Suomea. Nuoren kotiin on vaikea lähteä tekemään perhetyötä, jos nuoren koti sijaitsee toisella puolella Suomea. Perhetyö olisi vastauksen mukaan myös se, mitä toiminnassa voisi muuttaa. Perhetyö kuitenkin on tärkeä osa nuoren kuntoutusta, sillä tavoitteena on, että nuori palaa takaisin kotiin Villa juniorin kuntoutuksesta. Tällä hetkellä kauempaa tulevien nuorten osalta perhetyö tehdään pääosin puhelimitse.

Haasteeksi koettiin nuorten ajoittainen **sitoutumattomuus** päihdekuntoutukseen, mikä saattaa viedä motivaation myös muilta nuorilta. Työntekijät pohtivat, ovatko motivaatioasiat sellaisia mihin he työntekijöinä voivat vaikuttaa, ja kuinka nuorille saataisiin kuitenkin mallia, että he omasta halusta ajattelisivat omaa elämäänsä. Nuori ikä vaikuttaa Villa juniorin nuorten kohdalla työntekijöiden

mielestä **kuntoutumismotivaatioon**, ja nuorilta kaivataan joissain tilanteissa enemmän **vapaaehtoista sitoutumista kuntoutukseen**. Motivaatioon vaikuttaa yhden vastauksen mukaan myös se, millainen yhteishenki nuorilla on. Jos nuori itse ei ole niin halukas kuntoutumaan, niin hoito ja kuntoutus ei etene. Murrosiän tuomat elementit tulevat aika-ajoin esiin ja tuovat haasteita arkeen. Nuoria ei kuitenkaan helposti siirretä Villa juniorin kuntoutuksesta pois.

Lastensuojelun toimenpiteet voivat joissain tilanteissa hidastaa nuoren asioihin puuttumista päihdekuntoutuksen aikana. Nuoren osalta päätöksenteossa myös päihdekuntoutuksen aikana nuoren asioista vastuussa olevalla sosiaalityöntekijällä on vahva rooli. **Osallisuudesta** puhuttaessa **nuorten omat mielipiteet** pitäisi entistäkin enemmän pyrkiä ottamaan huomioon. Päihdekuntoutuksen tulisi työntekijän mielestä perustua nuoren osalta enemmän **vapaaehtoisuuteen** ja **nuoren omaan vastuuttamiseen ja sitoutumiseen**. Yhä enemmän on pyrkimys **rajojen asettamiseen muuten kuin tekemällä rajoituspäätöksiä**. Työntekijän mielestä vastuuttaminen voisi olla yksi keino. On tilanteita, joissa nuoret nimenomaan tarvitsevat rajojen asetusta muuten kuin rajoitustoimenpiteillä. Nuoret pitäisi saada ymmärtämään, että heidän tilanteensa on niin haasteellinen, että he ovat päässeet Villa juniorin kuntoutukseen eivätkä suinkaan joutuneet.

...sanotaan että sitten kun toi porukka ei oo niin hitsautunu yhteen, ni se tekee tosi paljon mielestä sitä haastavuutta siihen...

...sen huomaa näissä nuorissa, että kellä se on se todellinen halu niinkun tehdä asioita ja sitten se, että ketkä tekee niinkun tekemisen pakosta...

Kysymykseen Villa juniorin muutostarpeista vastauksista nousi esille perhetyö, jota Villa juniorissa ollaan kehittämässä. Perhetyön kehittämisen tavoitteena on saada perhetyö toimimaan paremmin. Muutostarpeista tuli esille myös tiukempien rajojen luominen nuorille yksilöllisten tilanteiden sitä vaatiessa. Työntekijät toivat myös esille, että nuorille pitäisi entistä enemmän Villa junioriin tullessa korostaa oman motivaation merkitystä, sillä yhden motivaatio vaikuttaa yhteisöllisessä kuntoutuksessa kaikkiin.

Omaohjaajuus ja sen **suunnitelmallisuus**, sekä tiimin toimiminen tuli vahvasti esille. Tämä on asia, jota pitäisi työryhmässä enemmän pohtia yhdessä. Kuinka tiimi toimisi niin, että olisi yhteiset linjanvedot, ja nuoren kuntoutuminen olisi parasta mahdollista. Rajoitustoimenpiteitä ja rajoituspäätöksiä vertailtiin kolmessa vastauksessa. Työntekijät toivoivat, että nuorille saataisiin **asetettua rajat tekemättä kuitenkaan rajoituspäätöstä**. Kehittämiskohteissa esille nousi myös, mikä olisi nuorille parhaaksi toimintaa kehitettäessä ja kuinka nuoria pystyttäisiin mahdollisimman hyvin tukemaan kuntoutuksen aikana, kuntoutusprosessin alusta loppuun saakka. Työntekijät toivat esille työn palkitsevuuden konkreettisesti siinä, kuinka hienolta työntekijästä tuntuu, kun näkee, että nuoret ovat menneet kuntoutumisessaan eteenpäin.

Työntekijät nostivat esille päihdekuntoutuksessa olevan nuoren **vanhempien merkityksen** nuoren päihdekuntoutuksen tukena. Mikä on **vanhempien mahdollisuus, osallistuminen ja sitoutuminen** päihteitä käyttävän nuoren kuntoutukseen? Vanhempien rooli rajojen asettajana nuoren päästessä kotilomille on kuntoutumisen kannalta merkittävä ja vanhempien on osattava pitää silmänsä auki, kun nuori kotiutuu. Perheiden **arkiset rutiinit** puhuttavat. Tehdäänkö nuorten kanssa tarpeeksi yhdessä asioita? Mikä on syynä siihen, että nuoret ajautuvat käyttämään päihteitä? Vanhemman **kiinnostus nuoren asioita kohtaan** on tärkeää.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Professorien W. Chan Kim ja Renée Mauborgnen tekemään tutkimukseen pohjautuva kirja "Sinisen meren strategia" kuuluu 2000-luvun merkittävimpiin liikkeenjohdollisiin teoksiin. Sinisen meren strategian mukaan yritysten on kyseenalaistettava omaa toimintansa. (Valtonen s.a.) Luokittelimme haastatteluissa esille tulleita kehittämisen kohteita sinisen meren strategian mukaisesti alla olevassa kuviossa. (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Sinisen meren strategia

<p>Mitä voitaisiin vähentää</p> <ul style="list-style-type: none"> • rajoitustoimenpiteitä • rajoituspäätöksiä • nuorten ajoittainen toimetttömyyden kokemus 	<p>Mitä olemassa olevaa pitäisi vahvistaa</p> <ul style="list-style-type: none"> • omaohjaajakeskustelujen lisääminen päihdekuntoutuksen alkuvaiheessa • sekä sen jälkeen enemmän myös säännöllisiä omaohjaajakeskusteluita • toiminnallisuus ja suunniteltu ohjelma myös sunnuntaisin, ettei sunnuntaisin olisi liikaa toimetonta aikaa • kokemusasiantuntijoiden käyttäminen, oman päihdetaustan omaavien työntekijöiden hyödyntäminen ohjaajina • Villa juniorin tarjoama vahva tuki nuorille myös kotiutumisen jälkeen, tukiviihkonloput, tukihenkilöt, puhelintuki
<p>Mistä voitaisiin luopua kokonaan</p> <ul style="list-style-type: none"> • täydellinen puhelinten käyttökielto, puhelinten käyttö voisi toteutua suunnitellusti ennalta sovittuina aikoina, esimerkiksi omassa huoneessa rauhoittumisen aikana (haastatellun nuoren oma ehdotus) 	<p>Mitä uutta pitäisi luoda</p> <ul style="list-style-type: none"> • tehokas toimintamalli nuorten kohdalle, joilla ei ole motivaatiota päihdekuntoutukseen • rajoituspäätöksiä ja -toimenpiteitä korvavia rajojen asettamiskeinoja • toimivia sääntöjä tilanteisiin, kun nuoret tuovat päihteitä laitokseen • uusia toimintamalleja perhetyön toteuttamiseen

Ikola (2010, 1, 74-75.) oli selvittänyt pro gradu- tutkielmassaan 18-25-vuotiaiden päihdepalveluita käyttävien nuorten mielipiteitä ja kehittämistarpeita päihdepalveluiden suhteen. Tutkimuksessa oli haastateltu kuutta päihdettä ja päihdepalveluja käyttävää nuorta. Haastateltujen nuorten vastauksien perusteella Ikola totesi päihdepalveluissa kehittämistarpeita työntekijöiden osalta nuorten kohtaamisessa. Myös yhteisöllisen työotteen puuttuminen päihdepalveluissa tuli esiin. Nuorten osallisuus ei toteutunut päihdepalveluissa eivätkä nuoret kokeneet voivansa vaikuttaa omaan hoitoonsa. Ikola toteaa tutkimuksensa johtopäätöksissä, etteivät tutkimukseen osallistuneet nuoret ole tulleet kuuluisiksi eikä heidän mielipiteitään ole huomioitu päihdepalveluissa. Ikola nostaa esiin kehittämistarpeena myös nuorten toiveen toiminnallisuuden lisäämisestä päihdepalveluissa.

Lastensuojelulaitokseen sijoitettu päihdenuori hyötyy kuntoutuksellisesti parhaiten normaalista arjesta, mihin on sisällytetty tehostetut rajat. Arjen laitoksessa tulisi olla lähestulkoon samanlaista kuin normaali perheen arki. Rajojen noudattamista tulee valvoa. Kun nuori noudattaa rajoja, siitä tulee palkita ja vastavuoroisesti noudattamatta jättämisestä on seuraus. Arjen rutiinit ovat tärkeitä, ja niihin sisältyy palautekeskustelut nuoren ja omaohjaajan välillä. Arjen sekä rajojen tulee olla selkeitä, ja nuorta itseään täytyy vastuuttaa niiden noudattamiseen. (Huumereitiltä hoitoketjuun, 2005a.) Nuoren kehystarpeisiin mukautuen laitospaikan sisällä voidaan järjestää erilaisia työtehtäviä, mitkä antavat nuorelle lisää harjoitusta vastuun ottamiselle (Huumereitiltä hoitoketjuun, 2005b).

9 POHDINTA

Opinnäytetyön yksi tärkeimmistä merkityksistä oli nuorten oman äänen kuuluvaksi tekeminen sekä heidän omien kokemustensa huomioiminen. Tällä hetkellä osallisuus on vahvasti esillä yhteiskunnallisella tasolla, joten koimme sen ensiarvoisen tärkeänä. Nuorten osallisuuden vahvistaminen kuuluu myös Euroopan unionin ja Suomen hallituksen tavoitteisiin. Kunnallisella tasolla nuorten osallisuuden edistäminen on kirjattu hyvinvointisuunnitelmiin. Kuuleminen ja kuunteleminen ovat kaksi eri asiaa, tavoitteenamme oli jättää nuorille haastatteluiden osalta mielikuva, että heitä kuunneltiin ja heidän vastauksensa ovat tärkeitä. Nuorten osallisuuden merkitys tulee esille opinnäytetyössämme yhtenä opinnäytetyön punaisena lankana.

Lastensuojelulle opinnäytetyö tuo uutta päihdekuntoutuksessa olevien nuorten kokemuksiin pohjautuvaa tietoa Villa juniorin tarjoamasta päihdekuntoutuksesta. Opinnäytetyö tuo esiin lastensuojelulle työntekijän näkökulman alaikäisille nuorille suunnatusta päihdekuntoutuksesta ja sen vaikuttavuudesta myös ammatillisesti tarkasteltuna. Lastensuojelulle merkityksellistä opinnäytetyöllä on nuorille suunnatun intensiivisen päihdekuntoutusmallin tarkastelu. Villa juniorin tarjoama nuorten päihdekuntoutus voi olla uusi vaihtoehto lastensuojelun työntekijöiden pohtiessa tukitoimia päihteitä käyttävän nuoren suhteen.

Päihdekuntoutukselle opinnäytetyö antaa vahvistusta intensiiviseen ja yhteisöllisyyteen, toiminnallisuuteen ja osallisuuteen perustuvan päihdekuntoutuksen toimivuudesta ja vaikuttavuudesta nuorten kohdalla. Tutkimustuloksissa esiin nousseet Villa junioriin sijoitettujen nuorten positiiviset kokemukset Villa juniorin tarjoamasta päihdekuntoutuksesta tuovat arvokasta kokemuseräistä tietoa. Päihdehoitoa kehitettäessä kokemuseräinen tieto ja sen hyödyntäminen on merkityksellistä. Nuorten päihdekuntoutuskokemuksiin pohjautuva opinnäytetyö antaa spesifioitua tietoa nuorten päihdekuntoutuksesta.

Opinnäytetyön toimeksiantajalle tutkimus antaa tärkeää ja rehellistä nuorten omiin kokemuksiin pohjautuvaa tietoa Villa juniorin lastensuojelulaitoksen päihdekuntoutuksesta. Samalla toimeksiantaja sai esille työntekijöiden näkökulman Villa juniorin toiminnasta. Haastattelujen pohjalta tuli esille myös epäkohtia toiminnassa, joiden pohjalta oman työn kehittäminen ja epäkohtiin puuttuminen mahdollistuu. Tutkimustulosten avulla pystyttiin myös konkreettisesti tuomaan esille hyväksi koettuja menetelmiä ja asioita, joita voidaan tulevaisuudessa kehittää vielä toimivammaksi.

Jatkotutkimusmahdollisuutena näemme samankaltaisen tutkimuksen toteuttamisen Villa juniorin toiseen yksikköön, jossa toimintamenetelmä on sama. Tutkimustulosten vertailu voi antaa lisää kehittämissideoita, sekä näkökulmia yhteistyön kehittämiseksi yksiköiden välillä. Jatkotutkimusmahdollisuutena voisi olla myös tutkimus, jossa olisi mukana Villa junioriin sijoitettujen nuorten sijoittaneiden kuntien sosiaalityöntekijöiden näkökulma.

Haastatteluihin osallistuneiden nuorten perheet hyötyvät opinnäytetyöstä sen antaessa tietoa heille heidän nuortensa ajatuksista sekä konkreettista tietoa nuorten arjesta Villa juniorin päihdekuntoutuksessa. Sosiaalisen tuen merkitys nuoren kotiutuessa Villa juniorista on suuri, sillä nuoret tarvitsevat tukea ja kannattelua vielä kotiutumisen jälkeenkin, jotta he saavuttavat tavoitteensa ”normaalista elämästä”. Mahdolliset Villa junioriin tulevaisuudessa sijoitettavat nuoret saavat opinnäytetyöstä kokemuksellista ja vertaistuellista tietoa Villa juniorin arjesta. Kaikkien haastateltujen nuorten vastauksista oli luettavissa heidän tyytyväisyytensä saamaansa päihdekuntoutukseen. Päihdeongelmien kanssa kipuilevan nuoren perheelle opinnäytetyömme antaa toivoa nuoren tilanteen suhteen. Perheet saavat positiivisen ja realistisen tutkimustuloksiin pohjautuvan kuvan Villa juniorin nuorten onnistuneesta päihdekuntoutuksesta.

Opinnäytetyön toteuttaminen monine haasteineen tuki monipuolisesti omaa ammatillista kasvuaamme. Opinnäytetyön parityönä toteuttaminen vaati pitkäjänteistä työskentelyä, ja projektin aikana yhteistyötaitomme kehittyivät vahvemmaksi. Oman työskentelyn kriittinen reflektointi nousi tärkeään rooliin opinnäytetyön edetessä.

Opinnäytetyössä pääsimme tutustumaan lähemmin meitä molempia ammatillisesti kiinnostaviin aiheisiin sekä lastensuojeluun, että päihdetyöhön. Ammatillinen osaamisemme vahvistui molemmilla sosiaalityön aloilla sekä käytännön, että teorian kautta. Lähdemateriaalin etsiminen ja löytäminen oli välillä haastavaa, lähdekriittisyys korostui entisestään opinnäytetyön aikana. Saimme monipuolista oppia tiedon etsinnästä, jota voimme tulevaisuudessa hyödyntää.

Opinnäytetyön aikataulua tahdittivat suurimmaksi osaksi Villa Juniorissa olevien nuorten tutkimusluvut. Aikatauluissa oli huomioitava haastattelujen toteuttaminen niin, että tutkimusluvut olivat kunnossa haastatteluajankohtana kuntoutuksessa olevien nuorten kohdalla. Suunnitelmavaiheessa uhkaksi koettu tutkimuslupien saaminen nuorten osalta osoittautui aiheettomaksi. Saimme tarvittavat luvat ja tutkimusotanta oli mielestämme riittävä tutkimuksen luotettavuuden takaamiseksi. Myöskään tutkimuksen kohteen sijaitseminen toisella paikkakunnalla ei muodostunut esteeksi työskentelyn missään vaiheessa, vaikka aluksi pohdimme, kuinka haastattelut saadaan toteutettua. Villa juniorissa käyminen haastattelujen aikana oli oppimisen kannalta antoisaa.

Aikataulussa pysyminen tuotti haasteita opinnäytetyön kaikissa vaiheissa, ja sen vuoksi jouduimme muuttamaan suunnittelemaamme aikataulua. Riittävän yhteisen ajan löytyminen opinnäytetyön työstämiselle oli hetkittäin haastavaa. Erilaiset työskentelytapamme toivat kuitenkin monipuolisemman lähestymistavan haastavaan aiheeseen.

Nuoret kertoivat haastatteluissa omasta elämästään, mikä osoitti luottamusta meitä opinnäytetyön tekijöitä kohtaan. Meiltä tekijöiltä puolestaan vaadittiin empaattisuutta sekä kuuntelun taitoja. Nuorille täytyi osoittaa aitoa kiinnostusta heidän kertomaansa kohtaan, vuorovaikutus oli tärkeässä roolissa.

Tutkimuksen aikana toteutettavien päihdekuntoutuksessa olevien nuorten henkilökohtaisten tapaa-
miset ja heidän kanssaan toteutettavat haastattelut antoivat meille tutkimuksen tekijöille paljon sel-
laista konkreettista tietoa nuorten maailmasta, mihin emme muuten ehkä saisi kosketusta. Haasta-
teltujen nuorten avoimuus ja kipeistä asioista kertominen kosketti syvästi. Haastattelujen litterointi-
ja analysointivaiheessa sukeltaminen heidän ajatusmaailmaansa herätti paljon pohdintaa. Haastat-
teluja analysoidessa nuorten kasvot nousivat mieleen. Suurimmaksi tunteeksi ja mielikuvaksi jäi elä-
mään nuorten toiveikkaus heidän normaalista ja päihteettömästä tulevaisuudestaan.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

AALTO, Mauri s.a. Kaksoisdiagnoosi [verkkodokumentti]. Päihdelinkki. [Viitattu 2018-10-06.] Saatavissa: <https://www.paihdelinkki.fi/sgn/tietopankki/tietoiskut/kaksoisdiagnoosi>

ALA-KAUHALUOMA, Mika 2015. Sosiaalinen kuntoutus nuorten osallisuuden vahvistajana. Moonlehti. Tuettu työllistyminen ry. 2015, 8-11. [Viitattu 2019-01-13.] Saatavissa: <http://tuettutyollistyminen.fi/wp-content/uploads/2015/04/04-Mika-Ala-Kauhaluoma.pdf>

AMERICAN ADDICTION CENTERS. 2018. Guide for Children of Addicted Parents. [Viitattu 2018-10-16.] Saatavissa: <https://americanaddictioncenters.org/guide-for-children/>

DUODECIM, terveyskirjasto. 2018. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-11-12] Saatavissa: https://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00414

EHYT ry. s.a. Kannabis on erityisen haitallista nuorille [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-11-07.] Saatavissa: <http://www.ehyt.fi/sites/default/files/julkaisut/tositietoa-kannabis-digi.pdf>

ESKOLA, Jari ja SUORANTA, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 8. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

EUROOPAN HUUMAUSAINOJEN JA NIIDEN VÄÄRINKÄYTÖN SEURANTAKESKUS 2018. Euroopan huumeraportti 2018: Suuntauksia ja muutoksia. [verkkodokumentti]. Luxemburg: Euroopan unionin julkaisu- ja tiedusteluvirasto. [Viitattu 2019-01-12.] Saatavissa: http://www.emcdda.europa.eu/system/files/publications/8585/20181816_TDAT18001FIN_PDF.pdf

FRÖJD, Sari, KALTIALA-HEINO, Riittakerttu, RANTA, Klaus, von der PAHLEN, Bettina, MARTTUNEN, Mauri 2009. Nuorten ahdistuneisuus ja päihteiden käyttö. tietoa vanhemmille ja nuorten kanssa työskenteleville aikuisille. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

HEIKKINEN, Alpo 2007. Nuoret lastensuojelun avohuollossa -palvelujen ja menetelmien tarkastelu. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen Sosiaalialan kehittämishankkeen lastensuojelun kehittämissuunnitelman raportti. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-11-07.] Saatavissa: <https://docplayer.fi/2984235-Nuoret-lastensuojelun-avohuollossa-palvelujen-ja-menetelmien-tarkastelu.html>

HIRSJÄRVI, Sirkka ja HURME, Helena 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko, SAJAVAARA, Paula 2004. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

HIRSJÄRVI, Sirkka, REMES, Pirkko, SAJAVAARA, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Hämeenlinna: Kariston Kirjapaino Oy.

HOLMBERG, Jan, PARTANEN, Airi ja KOSKELO, Jukka 2015. Päihteet ja niiden käyttö. Julkaisussa: PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria, KURKI, Marjo ja SALO-CHYDENIUS, Sisko 2015. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 61-104.

HOLMBERG, Jan, SALO-CHYDENIUS, Sisko, KURKI, Marjo ja HÄMÄLÄINEN, Riitta 2015. Päihdehoitotyö ja ihmisen elämänkulku. Julkaisussa: PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria, KURKI, Marjo, SALO-CHYDENIUS, Sisko 2015. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 357-416.

HOTARI, Kaisa-Elina, ORANEN, Mikko ja PÖSÖ, Tarja 2009. Lapset lastensuojelun osallisina. Julkaisussa: BARDY, Marjatta 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki, Yliopistopaino Oy.

HUUMAUSAINELAKI. L 30.5.2008/373. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-13.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2008/20080373>

HUUMEREITILTÄ HOITOKETJUUN, 2005.a. Päihdenuoren laitostuntoutuspolku. Hoito- ja kasvatusprosessi. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2019-01-05.] Saatavissa: http://ext.poskelappi.fi/nyman/processstepdetails_ID=1877377699.html

HUUMEREITILTÄ HOITOKETJUUN, 2005.b. Päihdenuoren laitostuntoutuspolku. Hoito- ja kasvatusprosessi. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2019-01-05.] Saatavissa: http://ext.poskelappi.fi/nyman/processstepdetails_ID=1986821359.html

IHALAINEN, Jarmo ja KETTUNEN, Terttu 2011. Turvaverkko vai trampoliini sosiaaliturvan mahdollisuudet. Helsinki: WSOYpro Oy.

IKOLA, Päivi 2010. Päihdepalveluiden nykyisyys ja tulevaisuus. Nuorten mielipiteitä päihdepalveluista. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Sosiaalityö. Pro gradu -tutkielma. [Viitattu 2019-01-12.] Saatavissa: <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/24314/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201006082011.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

IKONEN, Leeni 2013. Suojeleeko laki lasta vai lastensuojelijaa? Julkaisupu.

ITÄ-SUOMEN POLIISIN TILASTOT, 2019.

JULKUNEN, Jenny ja NYBERG-HAKALA, Annina 2010. Toimiva Päihdekuntoutus. Toimintaterapeutin Opas. Espoo: Painotalo Casper Oy.

JUOTASNIEMI, Toini 2016. "Siellä oli ohjaajatkin pelaamassa.." - Nuorisokotiin sijoitettujen nuorten kokemuksia. Lapin yliopisto. Sosiaalityön koulutusohjelma. Pro-gradu -tutkielma. [Viitattu 2018-04-

08.] Saatavissa: <https://lauda.ulapland.fi/bitstream/handle/10024/62352/Juotasniemi.Toini.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

KANKKUNEN, Päivi ja VEHVILÄINEN-JULKUNEN, Katri 2013. Tutkimus hoitotieteessä. 3. uudistettu painos. Helsinki: Sanoma pro Oy.

KANNASOJA, Sirpa, SVENLIN, Anu-Riina 2011. Osallistumisen ja suojelun yhdistäminen lähtökohdaksi sosiaalityön nuorisotutkimukselle? Julkaisussa: PEHKONEN, Aini ja VÄÄNÄNEN-FOMIN, Marja (toim.) Sosiaalityön arvot ja etiikka. Juva: Bookwell Oy, 275-291.

KARINEN, Petra, 28.1.2013. Kokemusasiantuntija antaa tarinalle kasvot. Kiinnostaako huumeet? Kurkistus ehkäisevän huumetyön kulisseihin. [verkkodokumentti]. Youth Against Drugs, YAD. [Viitattu 2018-12-30.] Saatavissa: <http://www.kiinnostaakohuumeet.fi/2013/01/28/kokemusasiantuntija-antaa-tarinalle-kasvot/>

KINNUNEN, Jaana M. PERE, Lasse, RAISAMO, Susanna, KATAINEN, Anu, OLLILA, Hanna, RIMPELÄ, Arja 2017. Nuorten terveystapatutkimus 2017: Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö sekä rahapelaaminen. [verkkojulkaisu]. STM. [Viitattu 2018-04-08.] Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/80160/V2_kirjanmerkit_20170824_Suomi%20100_NTTT2017_korjaukset_mukana%20%282%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y

KOSTAMO-PÄÄKKÖ, Kaisa, VÄYRYNEN, Sanna, OJANIEMI, Pekka 2015. Mitä löytyi? Julkaisussa: VÄYRYNEN, Sanna (toim.), KOSTAMO-PÄÄKKÖ, Kaisa (toim.) ja OJANIEMI, Pekka (toim.) Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä. United Press Global, 321-323.

LAITILA, Minna 2010. Asiakkaan osallisuus mielenterveys- ja päihdetyössä. Fenomenografinen lähestymistapa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Terveystieteiden tiedekunta. Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä. Väitöskirja. [Viitattu 2018-11-03.] Saatavissa: <https://core.ac.uk/download/pdf/15168145.pdf>

LAPPALAINEN-LEHTO, Riitta, ROMU, Liisa ja TASKINEN, Mailis 2007. Haasteena päihteet. Ammatillisen päihdetyön perusteita. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy.

LASTENSUOJELULAKI. L 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-04-29.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

LASTENSUOJELULAKI. L. 13.4.2007/417. § 64-69. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-11-08.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#L11>

LASTENSUOJELULAKI. L 12.2.2010/88. § 16 a. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-04-29.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

- LASTENSUOJELULAKI. 13.4.2007/417. 40§. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-09.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P40>
- LASTENSUOJELULAKI. 38 a § 30.12.2014/1302, 39 § 12.2.2010/88. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-11-08.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P38>
- LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO s.a.a. Lapsi saa osallistua. [verkkoaineisto]. [Viitattu 2018-11-07.] Saatavissa: <https://www.lastensuojelu.info/lastensuojelun-perusta/lapsi-saa-osallistua/>
- LASTENSUOJELUN KESKUSLIITTO s.a.b. Miten huostaanotto toteutetaan käytännössä? [verkkoaineisto]. [Viitattu 2018-11-07.] Saatavissa: <https://www.lastensuojelu.info/lapsiperheiden-palvelut/miten-huostaanotto-toteutetaan-kaytannossa/>
- LÖNNQVIST, Jouko ja MARTTUNEN, Mauri 2001. Nuorten päihdeongelmien hoito. Duodecim [digilehti]. 117(15), 1585-1590. [Viitattu 2018-04-08.] Saatavissa: <http://www.duodecimlehti.fi/lehti/2001/15/duo92419>
- MARTTUNEN, Mauri ja VON DER PAHLEN, Bettina. Päihdehäiriöiden kehittymistä voidaan ehkäistä. Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim. [verkkoartikkeli]. [Viitattu 2018-11-27.] Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/lehti/2013/19/duo11263>
- MIELENTERVEYSLAKI. L 14.12.1990/1116. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-06.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1990/19901116>
- MURTO, Kari 2013. Terapeuttinen yhteisö. Porvoo: Bookwell.
- MURTO, Kari 2016. Yhteisöhoidon historiaa. Psykiatriset yhteisöt. Jyväskylä: Jyväskylän ammattiotipiston paino.
- NAUHA RY s.a. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-04-06.] Saatavissa: <https://nauha.fi/>
- NIDA. 2014-01-14. Principles of Adolescent Substance Use Disorder Treatment: A Research-Based Guide. National Institute on Drug Abuse. [Viitattu 2018-12-30.] Saatavissa: <https://www.drugabuse.gov/publications/principles-adolescent-substance-use-disorder-treatment-research-based-guide/introduction>
- NIEMELÄ, Solja. Nuorten päihdeongelmien ehkäisy ja hoito. Teoksessa: Irti päihdeongelmista. TAMMI, Tuukka ja AALTO, Mauri. WS Bookwell oy, Porvoo, 2009.
- NURMIJÄRVEN KUNTA s.a.a. Nuorten päihteiden käyttö ja laki. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-11-20.] Saatavissa:

https://www.nurmijarvi.fi/vapaa-aika_ja_kulttuuri/nuoret/nuoret_ja_paihteet/nuorten_paihteiden_kaytto_ja_laki

NURMIJÄRVEN KUNTA s.a.b. Miksi nuori käyttää huumeita? [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-11-20.] Saatavissa: https://www.nurmijarvi.fi/vapaa-aika_ja_kulttuuri/nuoret/nuoret_ja_paihteet/miksi_nuori_kayttaa_huumeita

ORANEN, Mikko 2016. Lapsen osallisuus [verkkojulkaisu]. THL. [Viitattu 2018-04-06.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lasten-osallisuus>

PARTANEN, Airi, 2015. Yhteiskunta, päihteet ja riippuvuus. Julkaisussa: PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria, KURKI, Marjo, SALO-CHYDENIUS, Sisko 2015. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 451-492.

PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria. 2015. Esipuhe. Julkaisussa: PARTANEN, Airi, HOLMBERG, Jan, INKINEN, Maria, KURKI, Marjo, SALO-CHYDENIUS, Sisko 2015. Päihdehoitotyö. Helsinki: Sanoma Pro Oy, 3-6.

PELTOLA, Marja, MOISIO, Jenne, 2017. Ääniä ja äänettömyyttä palvelukentillä. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. Helsinki: Unigrafia.

PIISPA, Mikko 2010. Eivät huumeet yksin tapa - huumeisiin liittyvät kuolemat Suomessa 2007 [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-04-08.] Saatavissa: <http://www.stakes.fi/yp/2011/2/piispa.pdf>

PIRKANMAAN SININAUHA RY - Villa Hockey s.a. [verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-05-09.] Saatavissa: <https://huumeklinikka.fi/kuntoutus.html>

PIRKOLA, Sami ja MARTTUNEN, Mauri 2001. Päihteitä käyttävän nuoren tahdosta riippumattoman hoidon edellytykset. Duodecim [digilehti] 117(7), 1591. [Viitattu 2018-11-08.] Saatavissa: <https://www.duodecimlehti.fi/api/pdf/duo92420>

PLANTING, Niina 2002. Päihdeongelmainen lapsi ja päihdehoito. Tampere: Tampereen yliopisto, sosiaalipedagogiikan linja. Pro-gradu-tutkielma. [Viitattu 2018-04-08.] Saatavissa: http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/opinnaytekilpailu/gradu_planting.pdf

POHJONEN, Petra, 2014. Käry kävi! Mini-interventio kannabiksesta kiinni jääneille alaikäisille Tampereella. [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-01-17.] Saatavissa: <http://www.kiinnostaakohuumeet.fi/tag/kannabis-interventio/>

PUONTI, Annamaija, SAARNIO, Tuula, HUJALA, Anne 2004. Lastensuojelu tänään. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

PÄIHDEHUOLTOLAKI. L. 17.1.1986/41 Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2018-10-19.] Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1986/19860041>

RAITASALO, Kirsimarja 2018. Nuorten alkoholinkäyttö vähenee edelleen - juomiselle on löytynyt parempaa tekemistä [verkkojulkaisu]. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2018-10-06.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/-/nuorten-alkoholinkaytto-vahenee-edelleen-juomisen-tilalle-on-loytynyt-parempaa-tekemista>

RÄTY, Tapio 2015. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. 3. uudistettu painos. Porvoo: Bookwell Oy.

SAARAINEN, Tuuli, MÄKÄRÄINEN, Sara ja TAKALA, Janne 2018. Aikuistuminen ja päihteet - nuorten kysely 2018 [verkkodokumentti]. nuortenlinkki.fi. [Viitattu 2018-01-03.] Saatavissa: <https://nuortenlinkki.fi/info/aikuistuminen-ja-paihteet-nuorten-kysely-2018>

SAARINEN, Hanna 2018. Villa juniorin toimintasuunnitelma 2018.

SAARINEN, Hanna 2019-01-25. Yksikön johtaja. [Puhelu.] Villa junior.

SEPPÄLÄ, Päivimaria 2010. Mitä kieltä teillä puhutaan? Nuoren osallisuuden tukeminen sosiaali- ja mielenterveystyön kommunikaatiokulttuurissa. Kuopio: Itä-Suomen yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. Yhteiskuntatieteiden laitos. Sosiaalityö. Pro-gradu- tutkielma. [Viitattu 2018-12-30.] Saatavissa: http://epublications.uef.fi/pub/urn_nbn_fi_uef-20110011/urn_nbn_fi_uef-20110011.pdf

SIMONEN, Jenni 2007. Nuorten juomisen sosiaalisuuden lajit. Julkaisussa: TIGERSTEDT, Christoffer (toim.) Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Hakapaino Oy. 33-58. [Viitattu 2019-01-12.] Saatavissa: <http://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/nuoretjaalkoholi.pdf>

SOIKKELI, Markku, 2000. Nuorten huumeiden käytön ehkäisytoimikunnan mietintö (2000). Teoksessa: Huumetyö. Tammerpaino oy, Tampere 2001.

STM. 2016. Millä perusteilla lastensuojelussa tehdään kiireellinen sijoitus? [verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2018-11-07.] Saatavissa: https://stm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/milla-perusteilla-lastensuojelussa-tehdaan-kiireellinen-sijoitus-

STM 2018. Lastensuojelu [verkkodokumentti]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2018-12-04.] Saatavissa: <https://stm.fi/lastensuojelu>

STM s.a. Päihdetyön lainsäädäntö [verkkojulkaisu]. Sosiaali ja terveysministeriö. [Viitattu 2018-11-28.] Saatavissa: <https://stm.fi/lainsaadanto/paihdedetyo>

SZILVAY, Ilmari 2017-09-07. Muuntohuumeet [verkkoaineisto]. Päihdelinkki.fi. [Viitattu 2018-10-13.] Saatavissa: <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/huumeet-ja-muut-paihdyttavat-aineet/muuntohuumeet>

THESEUS.FI s.a. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetyöt ja verkkojulkaisut [verkkojulkaisu]. [Viitattu: 2018-11-08.] Saatavissa: <http://www.theseus.fi>

THL 2018a. ESPAD - Eurooppalainen koululaistutkimus päihteiden käytöstä [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-10-06.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/espada>

THL 2018b. Sijaishuollon muodot. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2018-04-30.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot>

THL 2018c. Sijaishuolto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2018-04-30.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto>

THL 2018d. Lastensuojeluilmoitusten ja kiireellisten sijoitusten määrät lisääntyivät vuonna 2017. [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2018-11-01.] Saatavissa: <https://thl.fi/fi/tilastot-ja-data/tilastot-aiheittain/lasten-nuorten-ja-perheiden-sosiaalipalvelut/lastensuojelu>

VALTONEN, Jari s.a. Sinisen meren strategia- taustaa [verkkodokumentti]. Senior Partner Industria. [Viitattu 2018-01-31.] Saatavissa: <https://www.sinisenmerenstrategia.fi/historia/>

VALVIRA 2015. Sosiaali- ja terveysalan lupa ja valvontavirasto. Lastensuojelu. [verkkojulkaisu]. [Viitattu 2019-01-03.] Saatavissa: <https://www.valvira.fi/sosiaalihuolto/sosiaalihuollon-palvelut/lastensuojelu>

VARJONEN, Vili 2015. Huumetilanne Suomessa 2014. Tampere: Juvenes Print - Suomen Yliopistopaino Oy.

VILJAMAA, Janne 2011. Pakko saada! addiktoitunut yhteiskunta. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

VILLA JUNIOR. Pirkanmaan sininauha ry. s.a.[verkkodokumentti]. [Viitattu 2018-04-06.] Saatavissa: <http://www.villajunior.fi/pdf/villa-junior-esite.pdf>

VON DER PAHLEN, Bettina, LEPISTÖ, Jaana ja MARTTUNEN, Mauri 2013. Päihteiden käyttö ja päihdehäiriöt. Julkaisussa: Nuorten mielenterveyshäiriöt Opas nuorten parissa työskenteleville aikuisille. [Viitattu 2018-11-07.] Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110484/THL_OPA025_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y

VON DER PAHLEN, Bettina ja MARTTUNEN, Mauri 2012. Nuorten huumeiden käyttö ja mielenterveyshäiriöt. Julkaisussa: SEPPÄ, Kaija, AALTO, Mauri, ALHO, Hannu, KIIANMAA, Kalervo 2012. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

VON DER PAHLEN, Bettina, MARTTUNEN, Mauri, PARTANEN, Airi, HOLOPAINEN, Antti 2012. Lastensuojelun rooli nuoren päihdehäiriön hoidossa. Julkaisussa: SEPPÄ, Kaija, AALTO, Mauri, ALHO, Hannu, KIIANMAA, Kalervo 2012. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

YAD. Youth against drugs. s.a. Riippuvuus ja toipuminen [verkkójulkaisu]. [Viitattu 2018-11-02.] Saatavissa: <http://www.yad.fi/huometietoa/riippuvuus-ja-toipuminen/>

YLEISSOPIMUS LAPSEN OIKEUKSISTA s.a. [verkkodokumentti]. Unicef. [Viitattu 2018-10-06.] Saatavissa: <https://www.unicef.fi/lapsen-oikeudet/sopimus-kokonaisuudessaan/>

LIITE 1: ESITTELY- JA TUTKIMUSLUPAKIRJE NUORILLE

Hei!

Olemme sosionomiopiskelijat Heidi Kortelainen ja Jaana Suoniemi Savonian ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyötä aiheenamme Villa Juniorissa sijoitettuna olevien nuorten kokemukset Villa Juniorissa annettavasta lääkkeettömästä päihdekuntoutuksesta.

Tässä kirjeessä pyydämme sinulta lupaa tutkimukseemme osallistumiseen. Osallistumisesi tutkimukseemme on merkittävää ja haluamme kuulla juuri sinun omakohtaisia kokemuksiasi ja mielipiteitäsi. Opinnäytetyön tärkeimpänä tavoiteena on saada teidän Villa Juniorissa olevien nuorten ääni kuuluville teille tarjottavasta päihdekuntoutuksesta, sen kaikista puolista mitä haluat tuoda esille. Tutkimuksen tavoitteena on myös tuottaa tietoa Villa Juniorille mikä heidän toiminnassaan on hyvää ja missä ehkä voisi olla parannettavaa.

Tutkimuksemme toteutetaan anonyymisti eli henkilöllisyytesi ei tule ilmi missään työn vaiheessa. Haastattelut nauhoitetaan ja analysoidaan ilman henkilötietojen käsittelyä. Työn kaikissa vaiheissa henkilöllisyytesi on salassa eivätkä ulkopuoliset pääse nauhoitettuihin haastatteluihin käsiksi. Myöskään lopputyössä vastauksista ei tule ilmi tutkimukseen osallistuneiden henkilöllisyys. Opinnäytetyön valmistuttua tuhoamme nauhoitetun haastattelumateriaalin.

Sinulla on halutessasi myös mahdollisuus vastata tutkimuskysymyksiimme kirjallisesti joko osin tai kokonaan. Myös silloin henkilötietosi ja vastauksesi käsitellään niin, ettei henkilöllisyytesi tai vastauksesi tule ilmi missään tutkimuksen vaiheessa.

T. Heidi Kortelainen ja Jaana Suoniemi

_____ Annan suostumukseni tutkimushaastatteluun

_____ Haluan vastata kirjallisesti tutkimuskysymyksiin

_____ En halua osallistua tutkimukseen

LIITE 2: NUORTEN HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Taustakysymykset

- Ikä
- Sukupuoli
- Oletko aiemmin ollut lastensuojelulaitoksessa?
- Milloin? Kuinka kauan?
- Haluatko kertoa miksi?

2. Päihteiden käyttö

- Kuinka kauan olet käyttänyt päihteitä?
- Mitä päihteitä olet käyttänyt?
- Kuinka usein/paljon?
- Oletko aiemmin saanut hoitoa/tukea päihteiden käytön lopettamiseen?
- Koetko, että siitä on ollut hyötyä sinulle?
- Jos hoito/tuki ei ole auttanut, niin minkä luulet olleet siihen syyinä?
- Osaatko sanoa, miksi olet Villa juniorissa?
- Kuinka päädyit juuri Villa junioriin? (oma halu, jonkun muun toimesta..)

3. Villa juniorin arki

- Millainen päiväsi on Villa juniorissa?
- Millaista päihdekuntoutus Villa juniorissa on?
- Kuinka päihdekuntoutus näkyy arjessa?
- Mitä haluaisit sanoa Villa juniorin työntekijöille?
- Entä mitä haluaisit sanoa nuorelle, joka on tulossa Villa junioriin?

4. Kehittämisisideat

- Mikä Villa juniorissa mielestäsi on hyvää?
- Mikä huonoa? Kuinka haluaisit muuttaa sitä?

5. Odotukset ja unelmat

- Millaista päihdekuntoutusta koet tarvitsevasi?
- Mitä unelmia sinulla on?
- Missä näet itsesi viiden vuoden kuluttua?
- Mitä haluaisit vielä kertoa?

LIITE 3: HENKILÖKUNNAN HAASTATTELUKYSYMYKSET

1. Taustakysymykset

- Ikä
- Sukupuoli
- Koulutus ja ammattinimike
- Kuinka kauan olet ollut töissä Villa juniorissa ja mikä on toimenkuvasi?
- Työkokemuksesi alalta. Mitä aiempaa kokemusta sinulla on
  - lastensuojelusta?
  - päihdekuntoutuksesta?
  - nuorten päihdekuntoutuksesta?

2. Villa juniorin arki

- Kuinka Villa juniorin tarjoama intensiivinen päihdekuntoutus eroaa muiden lastensuojelulaitosten tarjoamasta päihdekuntoutuksesta?

3. Kehittämisideat

- Mikä mielestäsi Villa juniorin intensiivisessä päihdekuntoutuksessa on toimivaa? Miten se näkyy?
- Mikä mielestäsi on haastavaa? Miten se näkyy?
- Koetko, että Villa juniorissa pitäisi muuttaa jotain? Jos koet, niin mitä ja kuinka?
- Haluaisitko sanoa jotain muuta?

LIITE 4: VILLA JUNIORIN VIIKKO-OHJELMA

VILLA JUNIORIN VIIKKO-OHJELMA VKO 28

MAANANTAI 16.07.2018

- Klo 8.00 Aamupala
- Klo 8.45 Aamurinki
- Klo 10.00 Kahvit
- Klo 10.30 Hoitoryhmä
- Klo 11.30 Lounas
- Klo 12.00 Vastuualueet + omat huoneet
- Klo 13.15 Välipala+ siivouksen katsastus
- Klo 14.00 Liikunta **Uinti (+suppailu?)**
- Klo 17.00 Päivällinen
- **Klo 17.30-19:00 Sauna**
- Klo 20.00 Iltapala
- Klo 20.45 Iltarinki
- Klo 22.00 Hiljaisuus

TIISTAI 17.07.2018

- Klo 8.00 Aamupala
- Klo 8.45 Aamurinki
- Klo 10.00 Kahvit
- Klo 10.30 Työaamupäivä
- Klo 11.30 Lounas
- Klo 12.15 Tehtävryhmä/asiat
- Klo 16.30 Päivällinen
- **Klo 18:30 NA Rahola, lähtö 17.30**
- Klo 20.00 Iltapala
- Klo 20.45 Iltarinki
- Klo 22.00 Hiljaisuus

KESKIVIIKKO 18.07.2018

- Klo 8.00 Aamupala
- Klo 8.45 Aamurinki
- Klo 10.00 Kahvit
- Klo 10.30 Hoitoryhmä
- Klo 11.30 Lounas
- Klo 11.50 Yhteisökokous
- Klo 12:50 Välipala
- Klo 13:05 Vastuualueet
- Klo 14:10 Siivouksen katsastus
- Klo 15.00 Liikunta **Kävely**
- Klo 17.15 Päivällinen
- **Klo 17.30-19:00 Sauna**
- Klo 20.00 Iltapala
- Klo 20.45 Iltarinki
- Klo 22.00 Hiljaisuus

TORSTAI 19.07.2018

- Klo 08:00 Aamupala
- Klo 8.45 Aamurinki
- Klo 10.00 Kahvit
- Klo 10.30 Hoitoryhmä /
- Klo 12.00 Lounas
- Klo 12.45 Työiltapäivä
- Klo 13.45 Välipala
- Klo 14.00 Tehtävryhmä/Asioiden hoito
- Klo 16.00 Päivällinen
- **Klo 18:00 NA Hervanta, lähtö klo 17:00**
- Klo 20.00 Iltapala
- Klo 20.45 Iltarinki
- Klo 22.00 Hiljaisuus

PERJANTAI 20.07.2018

- Klo 8.00 Aamupala
- Klo 8.45 Aamurinki, **sunnuntain vierailijat**
- Klo 10.00 Kahvit
- Klo 10.30 Hoitoryhmä
- Klo 11.30 Lounas
- Klo 12:00 Vastuualueet + omat huoneet
- Klo 14.00 Liikunta **Rentoutus+kauppa**
- Klo 17.30 Päivällinen
- Klo 20.00 Iltapala
- Klo 20.45 Iltarinki
- Klo 23.00 Hiljaisuus

LAUANTAI 21.07.2018

- Klo 8.30 Aamupala
- Klo 9.00 Päivän ohjelma
- **Luonto**
- **Klo 17.30- 19.30 Sauna**
- Klo 20.00 Iltapala
- Klo 20.45 Iltarinki
- Klo 23.00 Hiljaisuus

SUNNUNTAI 22.07.2018

- Klo 10.00 Aamupala
- **Klo 10.00-15.00 Vierailut**
- Klo 14.00 Päivällinen
- Klo 15.00 Suunnitellaan yhdessä ruokalista ja liikunnat

Viikko-ohjelmaan saattaa tulla muutoksia. Jokaisen päivän ohjelma vahvistetaan aamuringissä. Hiljaisuus klo 22 sunnuntaista torstaihin, perjantaina klo 23 ja lauantaina klo 23!

Liikuntasali on käytössä klo 22 saakka päivittäin.

LIITE 5: ESIMERKKI NUORTEN HAASTATTELUJEN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA

	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria
Tausta	<ul style="list-style-type: none"> • aiempi lastensuojelutausta lastensuojelulaitoksessa • psykiatrinen osasto • lastenkoti • sijaisperhe • perhekoti • koulukoti • eho • rajattomuus • päihteet • huono käytös • koulupoissaolot • sekoilu • pahoinpitelyt • ajokortitta ajo • paikkojen hajottaminen • 12-14v. alkaen • pari kolme vuotta • alkoholi • kannabis • suonensisäiset huumeet • muuntohuumeet • sienet • lääkkeet • ei omaa halua päästä eroon päihteistä • ei halua ottaa apua vastaan • seulojen manipulointi • käyttö päivittäistä • viikottaista • avohoitoon sitoutumattomuus 	<ul style="list-style-type: none"> • päihteiden käytön vaikutukset • asenne päihteisiin • asenne ja motivaatio päihteistä eroon pääsemiseksi • avohuollon sijoitus • huostaanotto 	<ul style="list-style-type: none"> • rajattomuus • päihteet • rikollisuus • turvattomuus • sitoutumattomuus hoitoon • motivaation puute • mielenterveyden ongelmat • pohjakosketus • yhteiskunnan puuttuminen • yhteiskunnan kontrolli

<p>Villa juniorin arki ja päihdekuntoutuksen näkyminen arjessa</p>	<ul style="list-style-type: none"> • aamuherätys • aamupala • hoitoryhmä • perusvastuualueet • työiltpäivät • ohjelmaa • kortin pelaaminen • Netflix • liikunta • keilaaminen • sulkapallo • aamurinki • työaamupäivä • NA • vastuualueet • päiväohjelma • rytmitys • tiiviisti kaikkea • siivoaminen • ruuanlaitto • ruuanlaittovuorot • kotiharjoittelu • viikko-ohjelma • puuhailu • juttelu • oman huoneen siistinä pitäminen • tehtäväryhmät • hoitoryhmät • tv:n katselu • tunteiden käsittely • yhteisölle tehtävien purku • vertaistuki • yhteisökokous • arjen perusasiat • unirytm • yhteinen aika • keskittyminen • ongelmiin puuttuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • strukturoitu päiväohjelma • strukturoitu viikko-ohjelma • vastuuttaminen • ongelmin puuttuminen • syventyminen • vertaistuki • yhteisöllinen toiminta • yhteisöpaine • tunteiden käsittely • ei säärittelyä • rehellisyys • ohjattu toiminta • kokemuspohja • samaistuminen • palautteen antaminen ja saaminen • työntekijöiden erilaisuus ja ammattitaito • työntekijöiden helppo lähestyttävyys • yhteishenkeen puuttuminen 	<ul style="list-style-type: none"> • struktuuri • vastuullisuus • osallisuus • yhteisöllisyys • toiminnallisuus • päihdekuntoutus kaikessa toiminnassa • rehellisyys • empatia • välittäminen • tiivis ohjelma • ohjattu toiminta • vertaistuki • kokemusasiantuntijuus • vuorovaikutuksellisuus • työntekijöiden suhtautuminen nuoriin • yhteisöllisyyden rakentaminen
---	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • kuntoutukselliset asiat • omien kokemusten kertominen • ikkunan pesu • ruohon leikkaaminen • yhteisöpaine osallistumiseen • kaikki tekee • päihteidenkäytön kielteisten seurauksien käsittely • palautteen antaminen ja vastaanottaminen • olennaiseen keskittyminen • kirjalliset tehtävät • päihdetaustan omaavat työntekijät • työntekijöiden erilaisuus • huono yhteisöhenki • kaikki päivät samanlaisia		
--	--	--	--

LIITE 6: ESIMERKKI HENKILÖKUNNAN HAASTATTELUJEN ABSTRAHOINTIKAAVIOSTA

	Pelkistetty ilmaus	Alakategoria	Yläkategoria
Miten Villa juniorin päihdekuntoutus eroaa muista lastensuojelulaitosten tarjoamasta päihdekuntoutuksesta	<ul style="list-style-type: none"> • strukturoitu ohjelma • hoitoryhmät • tehtävoryhmät • yhteisökokous • liikunta • omakohtaisen päihdekokemuksen omaavat työntekijät • toiminta • koulunkäynti • ei kouluun viemistä • täysi päiväohjelma • selkeä intensiivinen ohjelma • ei odottelua (toiminnallisuus) • selkeät rutiinit • kiinteä arjen strukturi 	<ul style="list-style-type: none"> • arjen strukturi • kokemusasiantuntijuus • toiminnallisuus päivä- ja viikko-ohjelmassa • rutiinit • keskittyminen päihdekuntoutukseen 	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnallisuus • yhteisöllisyys • osallisuus • kokemusasiantuntijuus • säännöllisyys • strukturi • päihdekuntoutus kaikessa mukana
Mikä Villa juniorissa on toimivaa	<ul style="list-style-type: none"> • toiminnallinen sisältö • päiväohjelma • tehdään oikeita asioita • arki • rytmi • hyvä työyhteisö • hyvä työryhmä • omat tavat tehdä töitä • selkeä työnkuva • arjen rutiinit • päivärytmi 	<ul style="list-style-type: none"> • arjen strukturi • päiväohjelma • viikko-ohjelma • kokemusasiantuntijuus • erilaiset työskentelytavat • rutiinit • yksilöllisyyden huomiointi ja arvostaminen 	<ul style="list-style-type: none"> • strukturi • työyhteisön toimivuus • työnkuvan selkeys • kokemusasiantuntijuuden hyödyntäminen • toiminnallisuus • yhteisöllisyys • osallisuus • rutiinit • yksilöllisyys

	<ul style="list-style-type: none"> • työntekijöiden taustat ja kokemuksen hyödyntäminen • selkeät tehtävät • selkeät rajat 		
Kehitettävää Villa juniorissa	<ul style="list-style-type: none"> • perhetyö • suunnitelma, kun nuoren kohdalla homma ei toimi • nuoret vailla motivaatiota päihdekuntoutuksessa • tiukemmat rajat • suunnitelmallisuus omaohjaaja-asioissa • rajoitustoimenpiteet • ryhmässä toimiminen vielä paremmaksi • samalla tavalla toimiminen • ryhmässä toimiminen vielä paremmaksi • suunnitelmallisuus omaohjaaja-ajoissa 	<ul style="list-style-type: none"> • tiimissä toimiminen • perhetyön kehittäminen • toimivien uusien menetelmien kehittäminen • nuorten motivointi • suunnitelmallisuus • tiimityön kehittäminen • rajoitustoimenpiteet 	<ul style="list-style-type: none"> • uusien menetelmien kehittäminen perhetyöhön, tiimityöhön ja nuorten kanssa tehtävään työhön • oman työn kehittäminen